

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Lauros Jodeliukaitės
II kurso, Europos Sąjungos verslo teisės
studijų programos studentės

Magistro darbas

**Mokėjimo įsakymas ES civiliniame procese
Order for Payment in EU Civil Proceedings**

Vadovas: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

Recenzentė: doc. dr. Vīgita Vėbraitė

Vilnius

2022

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojama tema – mokėjimo įsakymas ES civiliniame procese. Pirmiausia yra nagrinėjama EMĮ genezė, šio teisinio instrumento atsiradimo priežastys, EMĮ procedūra siekiami tikslai. Toliau nagrinėjama reglamento Nr. 1896/2006, nustatančio EMĮ procedūrą, taikymo sritis ir jos trūkumai bei su jurisdikcija susiję probleminiai aspektai. Galiausiai, analizuojami pagrindiniai EMĮ procedūros etapai siekiant atskleisti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie gali turėti įtakos nevienodam reglamento aiškinimui ir taikymui visoje ES bei mažinti EMĮ procedūros efektyvumą. Taip pat, siekiama identifikuoti kitus probleminius aspektus, kurie gali trukdyti pasiekti reglamente keliamus tikslus EMĮ procedūrai.

Pagrindiniai žodžiai: ES civilinis procesas, Europos mokėjimo įsakymas, Europos mokėjimo įsakymo procedūra, neginčijamų piniginių reikalavimų išieškojimas, tarpvalstybinio pobūdžio bylos

The subject analysed in this work is the order for payment in EU civil proceedings. First of all, there is an examination of the genesis of the EOP, the reasons for the emergence of this legal instrument, and the objectives pursued by the EOP procedure. It then examines the scope and shortcomings of Regulation No 1896/2006 creating the EOP procedure and the problematic aspects of jurisdiction. Finally, the main stages of the EOP procedure are analysed in order to disclose the shortcomings of the legal framework, which may affect the uneven interpretation and application of the Regulation across the EU and undermine the effectiveness of the EOP procedure. It also seeks to identify other problematic aspects that may hinder the achievement of the Regulation's objectives for the EOP procedure.

Keywords: EU civil procedure, European order for payment, European order for payment procedure, recovery of uncontested pecuniary claims, cross-border cases

TURINYS

IŽANGA	2
1. EMĮ genezė, atsiradimo priežastys ir tikslai.....	7
1.1. Iniciatyvos dėl EMĮ procedūros sukūrimo prieš įsigaliojant Amsterdamo sutarčiai	7
1.2. Iniciatyvos dėl EMĮ procedūros sukūrimo įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai ..	9
2. REGLAMENTO, NUSTATANČIO EMĮ PROCEDŪRĄ, TAIKYMO SRYTIS IR JURISDIKCIJA.....	15
2.1. Reglamento taikymo srities apribojimas tarptautinio pobūdžio byloms.....	15
2.2. Reglamento taikymo srities apribojimas piniginiams reikalavimams ir iš sutartinių prievolių kylantiems reikalavimams	23
2.2.1. Apribojimas piniginiams reikalavimams.....	23
2.2.2. Apribojimas iš sutartinių prievolių kylantiems reikalavimams	25
2.3. Kiti reglamento taikymo srities apribojimai	26
2.4. Jurisdikcija	27
3. PAGRINDINIAI EMĮ PROCEDŪROS EIGOS ETAPAI.....	34
3.1. Prašymas dėl EMĮ išdavimo	34
3.2. Prašymo dėl EMĮ išdavimo nagrinėjimas	43
3.3. Prašymo dėl EMĮ išdavimo atmetimas ir EMĮ išdavimas.....	46
3.4. EMĮ įteikimas.....	51
3.5. Prieštaravimas EMĮ.....	54
3.6. EMĮ peržiūra	59
IŠVADOS	65
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	67
SANTRAUKA.....	75
SUMMARY	76

IŽANGA

Temos aktualumas. Ilgą laiką buvo svarstoma kaip neginčytinų skolų išieškojimo procesą visos Europos Sąjungos (toliau – „ES“) mastu būtų galima palengvinti, suvienodinti ir pagreitinti. ES, įgyvendindama savo tikslus stiprinti teisminį bendradarbiavimą, gerinti galimybes kreiptis į teismą bei šalinti kliūtis, trukdančias civiliniam procesui tinkamai veikti, 2006 m. gruodžio 12 d. priėmė Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1896/2006, nustatantį Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (toliau – „**Reglamentas**“). Europos mokėjimo įsakymo (toliau – „**EMĮ**“) procedūra siekiami pagrindiniai tikslai – reikšmingai supaprastinti, pagreitinti ir sumažinti neginčytinų piniginių reikalavimų išieškojimo išlaidas tarptautinio pobūdžio bylose. Šiais tikslais yra siekiama panaikinti iki tol egzistavusias problemas, tokias kaip, ilgas, brangus ir sudėtingas procesas išieškant neginčytinus reikalavimus visoje ES bei pavėluotų mokėjimų keliami žalingi ekonominiai padariniai.

Pastaraisiais metais ES itin išaugus tarpvalstybinės prekybos mastui, kuris, kaip yra prognozuojama, su kiekvienais metais dar labiau augs, poreikis numatyti ir užtikrinti tikrai veiksmingus skolų išieškojimo mechanizmus, tampa kaip niekad aktualus ir svarbus (pasiūlymas dėl reglamentų keitimo¹, 2013, p. 12).

Nors EMĮ procedūra nėra naujas teisinis instrumentas, o Reglamentas yra taikomas jau 13 metų, tačiau EMĮ procedūra vis dar nėra gerai žinoma piliečiams, įmonėms, teisininkams bei teismams. Dėl šių priežasčių yra būtina didinti informuotumą apie EMĮ procedūrą ES ir valstybių narių lygmeniu, aktyviai bei veiksmingai skatinant Reglamentu įtvirtintos procedūros dažnesnį naudojimą visuomenėje ir ypač tarp teisės specialistų (Komisijos ataskaita², 2015, p. 12). Atlikti tyrimai apie EMĮ procedūros veikimą tam tikrose valstybėse narėse atskleidžia, kad dėl ribotos praktikų patirties (ši aspektą iš dalies gali lemti nedidelė teismų patirtis taikant EMĮ procedūrą pirmaisiais jos taikymo metais (Komisijos ataskaita, 2015, p. 3-4, 13-15) ir žinių apie šią procedūrą trūkumo, EMĮ

¹ European Commission (2013). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure and Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure. COM(2013) 794 final (toliau – „**pasiūlymas dėl reglamentų keitimo**“).

² European Commission (2015). Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Regulation (EC) 1896/2006 of the European Parliament and of the Council creating a European Order for Payment Procedure. COM(2015) 495 final (toliau – „**Komisijos ataskaita**“).

procedūra dažnai yra taikoma taip pat kaip į ją panašios nacionalinės procedūros.³ Tokių atvejų yra galima sutikti ir Lietuvos teismų praktikoje (Klaipėdos apygardos teismo 2015 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje). Taigi yra aktualu analizuoti šį ES teisės instrumentą siekiant užtikrinti vienodą ir efektyvų jo aiškinimą ir taikymą visose valstybėse narėse.

Darbo temos aktualumą taip pat pagrindžia tai, kad ši tema nėra išsamiai ir plačiai analizuota Lietuvos teisės doktrinoje, nors Reglamentas yra taikomas jau ne vienerius metus. Lietuvoje EMĮ analizavo ir tam tikrus šio teisinio instrumento aspektus glaustai aptarė tik V. Vėbraitė⁴ (prieš 12 metų) ir A. Brazdeikis⁵ (prieš 9 metus), t. y. praėjus ne daug laiko nuo Reglamento taikymo pradžios. Dėl to yra būtina išsamesnė ir šiai dienai aktuali teisinė šio ES teisinio instrumento analizė. Yra svarbu nustatyti su kokiais sunkumais susiduriama aiškinant Reglamento nuostatas ir taikant jas praktikoje, pateikti pasiūlymus dėl Reglamento nuostatų patobulinimo, kurios kelia daugiausia problemų praktikoje siekiant užtikrinti, kad visose valstybėse narėse jis būtų aiškinamas ir taikomas vienodai bei efektyviai. Darbo autorės nuomone, ypač svarbu identifikuoti ir kitus probleminius aspektus, kurie trukdo pasiekti Reglamente keliamus tikslus – supaprastinti, pagreitinti bei sumažinti neginčytinų reikalavimų išieškojimo tarptautinio pobūdžio bylose išlaidas.

Darbo objektas. Baigiamojo darbo objektas ir pats baigiamasis darbas yra suskirstytas į tris dalis. Pirmoje dalyje yra analizuojama EMĮ genezė, priežastys lėmusios poreikį ES lygmeniu priimti Reglamentą bei EMĮ procedūra siekiami tikslai. Antrojoje dalyje yra analizuojama Reglamento taikymo sritis ir su jurisdikcija susiję probleminiai aspektai. Trečiojoje dalyje yra analizuojami pagrindiniai EMĮ procedūros eigos etapai: (i) prašymas dėl EMĮ išdavimo, (ii) prašymo dėl EMĮ išdavimo nagrinėjimas, (iii) prašymo dėl EMĮ atmetimas ir EMĮ išdavimas, (iv) EMĮ įteikimas, (v) prieštaravimas EMĮ (vi) EMĮ peržiūra.

Dėl ribotos darbo apimties šiame darbe nebus analizuojamas EMĮ vykdymo procesas, Briuselis I bis reglamente⁶ nustatytos jurisdikcijos taisyklės. Taip pat, itin išsamiai nebus analizuojami EMĮ įteikimo klausimai, o poskyryje skirtame EMĮ įteikimui didžiausias

³ Atliekant išsamų empirinį tyrimą dėl EMĮ procedūros taikymo Prancūzijoje, Anglijoje, Italijoje ir Rumunijoje, kurį atliko E. A. Ontanu, šis reiškinys nustatytas keturiuose nagrinėtose jurisdikcijose. Žr. Ontanu, 2017, p. 348.

⁴ Žr. Vėbraitė, 2010.

⁵ Žr. Brazdeikis, 2014.

⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – „**Briuselis I bis reglamentas**“).

dėmesys bus skiriamas analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – „ESTT“) praktiką paliečiančią EMĮ įteikimo klausimus.

Darbo tikslas. Analizuojant EMĮ procedūros teisinį reglamentavimą nustatyti jo trūkumus, kurie gali turėti įtakos nevienodam Reglamento aiškinimui ir taikymui visoje ES bei mažinti EMĮ procedūros efektyvumą, ir identifikuoti kitus praktikoje kylančius probleminius aspektus, galinčius trukdyti pasiekti Reglamente keliamus tikslus EMĮ procedūrai.

Darbo uždaviniai. Darbo tikslui pasiekti keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

1. išnagrinėti EMĮ genezę, atsiradimo priežastis ir tikslus;
2. išanalizuoti Reglamento taikymo sritį ir atskleisti jos trūkumus bei išnagrinėti su jurisdikcija susijusius probleminius aspektus akcentuojantis į Reglamente keliamus tikslus EMĮ procedūrai;
3. išanalizuoti pagrindinius EMĮ procedūros eigos etapus atskleidžiant: (i) teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie gali turėti įtakos nevienodam Reglamento aiškinimui ir taikymui visoje ES ir galinčius mažinti EMĮ procedūros efektyvumą (ii) identifikuoti kitus probleminius aspektus, galinčius trukdyti pasiekti Reglamente keliamus tikslus EMĮ procedūrai.

Darbo originalumas. Nors EMĮ procedūra nėra naujas teisinis instrumentas, tačiau Lietuvos teisės doktrinoje ši tema nėra plačiai analizuota ir yra parašyti tik du moksliniai straipsniai EMĮ tematika. Lietuvoje šią temą analizavo tik V. Vėbraitė ir A. Brazdeikis, pastarojo autoriaus mokslinio straipsnio tikslas buvo išnagrinėti kokiems Lietuvos teismams yra teisingi prašymai dėl EMĮ išdavimo bei kokia apimtimi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (toliau – „CPK“) nustatyti reikalavimai procesiniams dokumentams gali būti taikytini prašymui išduoti EMĮ. Užsienio valstybių teisės doktrinoje šią temą nagrinėjo X. E. Kramer⁷, kuri tik labai trumpai aptarė pagrindinius EMĮ procedūros bruožus, akcentuodamasi į jos įgyvendinimą Vokietijoje, Nyderlanduose ir Anglijoje. Šią temą užsienio teisės doktrinoje taip pat nagrinėjo E.A. Ontanu⁸, tačiau jos lyginamojo ir empirinio tyrimo tikslas buvo ištirti EMĮ bei Europos ieškinių dėl nedidelių sumų (toliau – „EINS“) procedūrų veikimą keturiose jurisdikcijose (Anglijoje, Prancūzijoje, Italijoje ir Rumunijoje) siekiant suprasti, kaip šios procedūros veikia sąveikaudamos su nacionalinėmis procesinėmis taisyklėmis. Šią temą taip pat analizavo M. Velicogna, G. Lupo ir E. A. Ontanu⁹, tačiau jų bendro mokslinio straipsnio

⁷ Žr. Kramer, 2010.

⁸ Žr. Ontanu, 2017.

⁹ Žr. Velicogna *et al*, 2017.

tikslas buvo išanalizuoti kaip nacionalinių dokumentų įteikimo taisyklių ir Reglamente nustatytų minimalių įteikimo reikalavimų įgyvendinimas ir derinimas daro poveikį EMĮ procedūros taikymui. Taip pat, EMĮ procedūrą glaustai buvo aptaręs A. Fiorini¹⁰ ir keli kiti autoriai pirmaisiais metais po Reglamento taikymo pradžios. Šis baigiamasis darbas iš kitų autorių darbų išsiskiria darbo autorės išsikeltais tikslais ir uždaviniais. Be to, dauguma mokslinių darbų buvo parašyti praėjus mažai laiko po Reglamento įsigaliojimo, dėl to, skirtingai nei šiame baigiamajame darbe, kitų autorių darbuose nebuvo pateikta išsamesnės ESTT praktikos analizės už ilgesnį nei 10 metų Reglamento taikymo laikotarpį. Tuo tarpu šiame baigiamajame darbe atskleidžiamas tam tikrų Reglamento nuostatų aiškinimas pasitelkus ESTT praktiką, pateikiamos situacijos su kokiais sunkumais susiduria nacionaliniai teismai, aiškindami ir taikydami Reglamentą per visą jo taikymo laikotarpį.

Tyrimo metodai. Baigiamajame darbe buvo naudojami šie tyrimo metodai:

1. *Istorinis* – buvo naudojamas analizuojant EMĮ genezę bei atsiradimo priežastis;
2. *Teleologinis* – buvo naudojamas siekiant atskleisti (i) kokių tikslų ES įstatymų leidėjas siekė priimdamas Reglamentą ir atliekant analizę kokie ES įstatymų leidėjo pasirinkimai Reglamento atžvilgiu leidžia pasiekti šiuos tikslus, (ii) kokios Reglamento normos arba kiti veiksniai gali riboti šių tikslų pasiekimą;
3. *Lyginamasis* – buvo naudojamas tam tikrais apsektais lyginant EMĮ procedūrą su EINS procedūra ir nacionalinėmis mokėjimo¹¹ įsakymo procedūromis (įskaitant Lietuvos teismo įsakymą), o taip pat lyginant skirtingas teisės doktrinoje egzistuojančias pozicijas tam tikrais klausimais;
4. *Loginis* – buvo naudojamas darbo autoriui pateikiant samprotavimus, pagrindžiant asmeninę poziciją, pateikiant galimus sprendimo būdus;
5. *Sisteminis* – buvo naudojamas vertinant Reglamento normų tarpusavio ryšius bei pateikiant apibendrinančias išvadas;
6. *Lingvistinis* – metodas buvo panaudotas argumentuojant dėl kokių priežasčių Reglamento taikymo sritis yra apribota tarptautinio pobūdžio byloms.

Svarbiausi šaltiniai. Baigiamajame darbe buvo remiamasi įvairiais šaltiniais: norminiais teisės aktais, tarp kurių svarbiausias yra Reglamentas, Lietuvos ir užsienio teisės doktrinos atstovų darbais (moksliniais straipsniais, disertacijomis, vadovėliais) – V. Vėbraitės, A. Brazdeikio, E. Storskrubb, E.A. Ontanu, X.E. Kramer, P. Bohunovas, C.S.

¹⁰ Žr. Fiorini, 2008.

¹¹ Darbo autorė toliau baigiamajame darbe kalbėdama bendrai apie visose valstybėse narėse egzistuojančius nacionalinius mokėjimo įsakymus (pvz. Lietuvos teismo įsakymą, Prancūzijos *Injonction de payer*, Vokietijos *Mahnverfahren* ir kt.) vartoja vieną bendrą terminą – „nacionalinis mokėjimo įsakymas“ arba „mokėjimo įsakymas“. Kai bus kalbama apie Europos mokėjimo įsakymą bus vartojama sąvoka – „EMĮ“.

Goris ir kt. Neabejotinai vienas iš svarbiausių šaltinių buvo ESTT praktika, kuri padėjo atskleisti tam tikrų Reglamento nuostatų aiškinimą bei parodė su kokiais sunkumais susiduria nacionaliniai teismai aiškindami ir taikydami Reglamentą. Analizuojant Reglamento nuostatas svarbūs buvo *travaux preparatoires* (pavyzdžiui, pasiūlymas dėl Reglamento¹²), taip pat, svarbi buvo Komisijos ataskaita, padėjusi atskleisti kaip EMĮ procedūra yra taikoma valstybėse narėse ir su kokiais sunkumais buvo susidurta.

¹² European Commission (2004). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council creating a European order for payment procedure. COM(2004)173 final/3 (toliau – „**pasiūlymas dėl Reglamento**“).

1. EMĮ GENEZĖ, AT SIRADIMO PRIEŽASTYS IR TIKSLAI

1.1. Inicijatyvos dėl EMĮ procedūros sukūrimo prieš įsigaliojant Amsterdamo sutarčiai

Dauguma ES valstybių narių stengiasi išspręsti neginčijamų reikalavimų išieškojimo klausimą ir savo nacionaliniuose teisės aktuose turi priemones, kurios padeda pagreitinta ir supaprastinta tvarka išspręsti šį klausimą. Dauguma jų nustato supaprastintą nacionalinę mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrą. Nenuostabu, kad taikomos vidaus procedūros bei nacionaliniai teisės aktai valstybėse narėse skiriasi, be to daugelio iš šių procedūrų, egzistuojančių valstybėse narėse, nėra įmanoma taikyti tarpvalstybinio pobūdžio bylose (Fiorini, 2008, p. 455). Skirtumai pasireiškia tokiuose aspektuose, kaip antai, procedūros taikymo sritis, kompetencijos dėl mokėjimo įsakymo išdavimo priskirtinumas konkrečiam subjektui ir kt. Kai kurie autoriai teisės doktrinoje išskiria dvi nacionalines mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrų sistemas, egzistuojančias valstybėse narėse: dvipakopę ir vienpakopę (Laužikas *et al*, 2005, p. 244-245).

Europos Komisija (toliau – „**Komisija**“) išskiria dviejų tipų nacionalines mokėjimo įsakymo išdavimo procedūras ES. Anot Komisijos, visų valstybių narių, turinčių mokėjimo įsakymą, teisės aktai gali būti sugrupuoti į vieną iš šių dviejų kategorijų: (i) įrodymų pateikimo reikalaujantis modelis (angl. *evidence model*), (ii) įrodymų pateikimo nereikalaujantis modelis (angl. *no-evidence model*) (Žalioji knyga¹³, 2002, p. 17-18).

Atsižvelgiant į visus skirtumus ir į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse nacionalinių mokėjimo įsakymų išdavimo procedūrų nėra įmanoma taikyti tarpvalstybinio pobūdžio bylose, klausimai kaip palengvinti, suvienodinti ir pagreitinti skolų ieškojimą visos ES lygmeniu buvo analizuojami ilgą laiką. Reikėtų paminėti, kad iki Amsterdamo sutarties įsigaliojimo 1999 m. gegužės 1 d. ES kompetencija civilinio proceso srityje buvo gana ribota (Kramer, 2008, p. 2). Taigi, pagrindinės iniciatyvos dėl EMĮ procedūros sukūrimo prasidėjo tik po Amsterdamo sutarties įsigaliojimo. Tačiau, nepaisant to, vieni iš pirmųjų bandymų, kuriuose buvo paliesti klausimai apie bendrą mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrą buvo dar prieš įsigaliojant Amsterdamo sutarčiai.

Pirmasis bandymas reglamentuoti bendrą mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrą buvo 1993 m., kai proceso teisės ekspertų darbo grupė, kuriai vadovavo prof. M. Storme, Komisijai pateikė pasiūlymo dėl direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tam tikrais civilinių bylų nagrinėjimo tvarkos aspektais, suderinimo projektą

¹³ European Commission (2002). Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation. COM(2002) 746 final (toliau – „**Žalioji knyga**“).

(kitai dar vadinamas M. Storme pasiūlymu). Viename šio pasiūlymo skyriuje buvo nustatytos išsamios mokėjimo įsakymo išdavimo procedūros taisyklės, o taip pat pripažįstama ypatinga harmonizavimo šioje srityje svarba (Žalioji knyga, 2002, p. 12). M. Storme pabrėžė, kad Europos Bendrijos teisė reikalauja suderinti proceso teisę ir, kad jokia teisinė sistema negali sau leisti toleruoti vidinių proceso teisės skirtumų ir tai *a fortiori* yra taikoma Europos Bendrijai. Savo teiginiui pagrįsti kaip vieną iš pavyzdžių jis pateikė mokėjimo įsakymą. Jis pažymėjo, kad kai kuriose šalyse galima išduoti *ex parte* mokėjimo įsakymą prieš skolininkus iš kitų valstybių narių. Dar kitose valstybėse narėse tokį įsakymą galima išduoti tik prieš tos pačios valstybės narės pilietį, o taip pat yra šalių, kuriose mokėjimo įsakymą galima išduoti tik visiškai išklausus abi šalis. Todėl vienam ir tam pačiam kreditoriui, atsižvelgiant į valstybę narę, kurioje buvo iškelta byla, taikomos skirtingos taisyklės dėl mokėjimo įsakymo išdavimo (Storme, 1994, p. 19-20, 22). Ši M. Storme vadovaujama darbo grupė taip pat pabrėžė, kad mokėjimo įsakymų procedūros yra ekonomiškai naudingos ir greitos, todėl turėtų būti naudojamos siekiant palengvinti teismų sistemų darbo krūvį, kuris yra perkrautas dideliu skaičiumi neginčytinų reikalavimų (Storskrubb, 2010, p. 204). Autorė X. E. Kramer pasisako, kad šis bandymas skatinti harmonizavimą nepelnytai susilaukė palyginti mažai dėmesio doktrinoje ir iš pradžių Briuselyje buvo ignoruojamas (Kramer, 2008, p. 2). Tačiau, nors šis pasiūlymas niekada nebuvo paverstas Komisijos teisėkūros iniciatyva, jis buvo vertingas atskaitos taškas ir įkvėpimo šaltinis (Žalioji knyga, 2002, p. 12).

Antrasis bandymas ir pirmas rimtesnis mėginimas ES mastu harmonizuoti skolų išieškojimą buvo 1998 m. Komisijos pateiktas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose. Komisija rėmėsi argumentais, kad pavėluoto mokėjimo pasekmės (pvz. atgrasančios palūkanos, kurias kreditorius turi gauti pasibaigus nustatytam prievolės įvykdymo terminui) gali būti tikrai atgrasančios tik tuo atveju, jei kartu su jomis taikomos greitos, veiksmingos ir daug lėšų iš kreditoriaus nereikalaujančios skolų išieškojimo procedūros (European Commission Proposal..., 1998, p. 12). Šiame pasiūlyme dėl direktyvos 5 str. buvo nuostata, įpareigojanti valstybes nares užtikrinti pagreitintą skolos išieškojimo procedūrą neginčijamoms skoloms, taip pat buvo nurodytos tam tikros esminės, minimalios šios procedūros savybės. Nors pati sąvoka „Europos mokėjimo įsakymas“ nebuvo tiesiogiai paminėta tekste, tačiau galima teigti, kad tokia procedūra buvo tai, ką pasiūlymo rengėjai turėjo omenyje. Šio pasiūlymo aiškinamajame memorandume buvo aiškiai nurodyta, kad tokios rūšies procedūros jau egzistuoja daugelyje valstybių narių ir paminėjo Prancūzijos

injonction de payer ir Vokietijos *Mahnverfahren* (European Commission Proposal..., 1998, p. 8; Žalioji knyga, 2002, p. 13).

Galiausiai, 2000 m. birželio 29 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/35/EB dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose (toliau – „**Direktyva 2000/35/EB**“), tačiau joje nebuvo įvesta speciali ir potencialiai nauja procedūra, o šios direktyvos 5 str. 1 d. buvo nurodyta, kad „valstybės narės užtikrina, kad nepriklausomai nuo skolos dydžio teisė į nuosavybę gali būti įgyvendinta per 90 kalendorinių dienų <...>, kai skola ar procedūros aspektai yra neginčytini. Šį įsipareigojimą valstybės narės turi įvykdyti vadovaudamosi nacionaliniais įstatymais ir kitais teisės aktais.“ Nepaisant tam tikro optimizmo, ši nuostata nesukėlė reikšmingų pakeitimų ar konkrečių perkėlimo į nacionalinius proceso kodeksus priemonių, kadangi valstybės narės laikėsi nuomonės, kad jų esamos procedūros gali užtikrinti deramą piniginių reikalavimų išieškojimą per 90 dienų. (Storskrubb, 2010, p. 203). Komisija laikėsi nuomonės, kad bet kokių atveju šis žingsnis turi būti laikomas pirmuoju etapu, o ne paskutiniu žingsniu siekiant sukurti veiksmingą Europos neginčijamų reikalavimų išieškojimo procedūrą (Žalioji knyga, 2002, p. 13).

1.2. Inicijavos dėl EMĮ procedūros sukūrimo įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai

Po Amsterdamo sutarties įsigaliojimo 1999 m. prasidėjo pagrindinės iniciatyvos dėl EMĮ procedūros sukūrimo. Amsterdamo sutartimi į Europos Bendrijos steigimo sutartį (toliau – „**EB sutartis**“) buvo įtraukta nauja IV antraštinė dalis (Kramer, 2010, p. 2). Remiantis tuo metu nauju EB sutarties 61 str. (c) p. ir 65 str., Bendrijai yra leidžiama imtis teismo bendradarbiavimo priemonių civilinėse bylose, turinčiose tarptautinį pobūdį, ir tokia apimtimi, kiek tai būtina tinkamam vidaus rinkos veikimui užtikrinti. Vienas iš svarbiausių šiuo atžvilgiu yra EB sutarties 65 str. (c) p., pagal kurį tai apima ir priemones, kurios reikalingos kliūčių, trukdančių civiliniam procesui gerai veikti, šalinimui, ir jeigu yra reikalinga skatina civilinio proceso suderinamumą valstybėse narėse. Ši nauja Bendrijos kompetencija suteikė naują postūmį diskusijoms apie toliau siekiantį procesinių teisės aktų derinimą, įskaitant neginčytinų reikalavimų sritį (Žalioji knyga, 2002, p. 13). Be to, EB sutarties 65 str. (c) p. būtent ir numatė konkretų teisinį pagrindą priimti reglamentą, kuriuo būtų sukuriama EMĮ procedūra (Kramer, 2008, p. 2). Atsižvelgiant į tai, buvo pradėta plačiau mąstyti apie EMĮ procedūros sukūrimą.

Neilgai trukus, 1999 m. spalio 15–16 d. Europos Vadovų Taryba Tampereje surengė susitikimą, kuris buvo skirtas laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimui ES.

Tamperės išvadose¹⁴ buvo pažymėta, kad abipusis teismų sprendimų pripažinimas ir būtinas teisės aktų derinimas palengvintų institucijų bendradarbiavimą ir teisinę asmenų teisių apsaugą. Europos Vadovų Taryba pritarė abipusio pripažinimo principui, kuris, jos nuomone, turėtų tapti teismo bendradarbiavimo ES pagrindu (Tamperės išvados, 1999, 33 p.).

Tamperės išvadų septintoje antraštinėje dalyje „Didesnė civilinės teisės konvergencija“ Taryba ir Komisija buvo paskatintos parengti naujus procesinius teisės aktus tarpvalstybinio pobūdžio bylose, visų pirma, dėl tų klausimų, kurie yra reikšmingi siekiant sklandaus teismo bendradarbiavimo. Kaip vienas iš pavyzdžių, dėl kurių reikėtų imtis naujų teisės aktų kūrimo iniciatyvų, buvo aiškiai nurodytas ir mokėjimo įsakymas (Tamperės išvados, 1999, 38 p.).

2000 m. lapkričio 30 d. Taryba priėmė bendrą Komisijos ir Tarybos programos projektą dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių. Šioje programoje buvo nurodyta, kad egzekvatūros panaikinimas neginčytinų reikalavimų atveju yra vienas iš Bendrijos prioritetų. Programoje ši sritis paskirta kaip pirmoji, kurioje egzekvatūra turėtų būti panaikinta, nes buvo pažymėta, kad greitas negražintų skolų išieškojimas yra būtinas verslui ir taip pat kelią nuolatinį rūpestį ekonomikos sektoriams, kurių interesas yra tinkamas vidaus rinkos veikimas (Council of the European Union Draft programme..., 2001, p. 4). Nors šios abipusio pripažinimo programos pagrindinis tikslas buvo palengvinti kitoje valstybėje narėje priimtų sprendimų pripažinimą ir vykdymą, tačiau proceso teisės aktų harmonizavimas, nustatant minimalius standartus buvo numatytas kaip papildoma priemonė. Buvo pabrėžta, kad kai kuriose srityse tai gali būti būtina sąlyga norimai pažangai pasiekti – palaiptiui atsisakyti bet kokios egzekvatūros procedūros (Žalioji knyga, 2002, p. 14). Nors šioje programoje, tiesiogiai nebuvo užsiminta konkrečiai apie EMĮ procedūrą, tačiau šios programos pirmajame įgyvendinimo etape nurodytas pasiūlymas dėl Europos vykdomojo rašto neginčijamiems reikalavimams rodo, kad toks suderinimas buvo numatytas, ypač siekiant išieškoti neginčijamus reikalavimus (Council of the European Union Draft programme..., 2001, p. 5; Žalioji knyga, 2002, p. 14).

2002 m. gruodžio 20 d. buvo patvirtinta Komisijos Žalioji knyga dėl EMĮ procedūros ir priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti. Šios Žaliosios knygos tikslas buvo pradėti konsultacijas su valstybėmis narėmis dėl galimų priemonių, kurių reikia imtis Bendrijos lygiu siekiant: (a) sukurti EMĮ procedūrą

¹⁴ Council of the European Union (1999). Presidency Conclusions - Tampere European Council (toliau – „Tamperės išvados“).

– greitą, vienodą ar suderintą ir daug išlaidų nereikalaujančią procedūrą reikalavimams, kurie kaip manoma yra neginčijami; (b) supaprastinti ir pagreitinti bylų dėl nedidelių sumų nagrinėjimą (Žalioji knyga, 2002, p. 5). Komisija pateikė valstybėms narėms klausimus, kuriuos laikė svarbiausiais vertinant galimas iniciatyvas dėl EMĮ procedūros. Šis tyrimas turėjo būti tarsi įkvėpimas diskusijoms, siekiant nustatyti geriausią egzistuojančią praktiką ES arba, jeigu reikalinga, netgi visiškai novatoriškus sprendimus, ir šios analizės rezultatus paversti nauju ES masto mokėjimo įsakymu (Žalioji knyga, 2002, p. 17). Komisija pažymėjo, kad dažnai pasitaiko tokios situacijos kai nėra ginčo, o kreditorius yra priverstas kreiptis į teismą siekiant gauti vykdomąjį dokumentą, kad galėtų priverstinai patenkinti savo reikalavimą (išsiieškoti skolą), kurio skolininkas tiesiog negali įvykdyti arba nenori jo įvykdyti. Dėl to, buvo akcentuota svarba kuo anksčiau atskirti tikrai ginčytinas bylas nuo tų, kuriose nėra teisinio ginčo – toks diferencijavimas yra reikalingas norint veiksmingai panaudoti teismams skirtus ribotus išteklius. Tai leistų teismams koncentruotis į tikrai ginčytinas bylas ir išnagrinėti jas per protingą laikotarpį. Tačiau buvo pasisakyta, kad norimo rezultato galima pasiekti tik tuo atveju, jeigu bus prieinama tokia procedūra, kuri leis greitai ir efektyviai išspręsti neginčijamus reikalavimus. Buvo atsižvelgta į Komisijos 2000 m. pradėtą tyrimą, kurį atliekant valstybėms narėms buvo išplatinti klausimynai ir gauti atsakymai atskleidė, kad neginčijamų reikalavimų procentas svyravo nuo maždaug 50 procentų iki daugiau kaip 80 procentų visų bylų ir jas nagrinėja pirmosios instancijos teismai (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 5; Žalioji knyga, 2002, p. 8). Taigi, buvo pažymėta, kad turint omenyje tokį didelį neginčytinų bylų skaičių, proceso teisės aktų egzistavimas, užtikrinantis veiksmingą jų sprendimą, yra lemiamas veiksnys visos teismų sistemos veikimui. Taip pat, Komisija pabrėžė, kad greitas ir efektyvus neginčytinų skolų išieškojimas yra nepaprastai svarbus ES ekonominės veiklos vykdytojams. Teisinė sistema, kuri negali garantuoti kreditoriui galimybės greitai išspręsti neginčijamus reikalavimus, gali suteikti skolininkams galimybę išvengti atsakomybės ir paskatinti sąmoningai sulaikyti skolos sumokėjimą siekiant naudos sau. O pavėluoti mokėjimai yra viena iš esminių priežasčių, sukeliančių nemokumą ir kelia grėsmę įmonių išlikimui (daugiausia mažų ir vidutinio dydžio) ir dėl šios priežasties yra netenkama nemažai darbo vietų. Būtinybė imtis ilgų, sudėtingų ir brangių teismo procesų, net ir išieškant neginčijamas skolas, ypač sustiprina šiuos žalingus ekonominius padarinius (Žalioji knyga, 2002, p. 8).

Žaliojoje knygoje taip pat buvo akcentuota, kad yra būtinybė imtis veiksmų Bendrijos lygiu, nes įprasto civilinio proceso trukmė bei patiriamos išlaidos yra nesuderinamos su tais reikalavimais, kuriuose nėra teisinio ginčo. Atitinkamai, proceso trukmė ir patiriamos išlaidos turi tendenciją dar labiau augti tarpvalstybinio pobūdžio bylose. Kitos išskirtos

priežastys buvo: (i) nežinojimas ir neišmanymas kitų valstybių narių teisinių sistemų ir dėl to kilusi būtinybė konsultuotis su teisininku, (ii) pakankamai nemažai laiko reikalaujantis teismo dokumentų įteikimas šalims kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje vyksta procesas, (iii) išlaidos, kurios yra susijusios su vertimo poreikiu. Šie veiksniai buvo pažymėti kaip vieni iš labiausiai pastebimų, kurie ypatingai apsunkina kreditorių padėtį tarpvalstybinių bylų atvejais. Tai suteikia privilegijas nesąžiningiems skolininkams ir gali atgrasyti ūkio subjektus išplėsti komercinę veiklą už savo valstybės ribų, taip apribojant komercinius sandorius tik valstybės viduje. Jeigu kiekvienoje valstybėje narėje būtų sukurta veiksminga nacionalinė procedūra neginčytinų skolų išieškojimui, tai nebūtinai lemtų situacijos pagerėjimą, kadangi ženklūs tokių procedūrų skirtumai ir nepakankamas jų išmanymas ir žinojimas savaime sudaro nemažus keblumus tarpvalstybinio pobūdžio bylose. Komisija, atsižvelgusi į aukščiau paminėtas priežastis, pažymėjo, kad suderinta EMĮ procedūra galėtų padėti pagerinti teisę veiksmingai kreiptis į teismą (Žalioji knyga, 2002, p. 10).

Žaliojoje knygoje taip pat teigiama, kad egzekvatūros panaikinimas ir proceso teisės harmonizavimas nors ir yra minimi 2000 m. lapkričio 30 d. Komisijos ir Tarybos programos projekte dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių, kaip turintys tarpusavio ryšį, visgi tai yra du skirtingi klausimai. Pirmasis (egzekvatūros panaikinimas) yra susijęs su galimybe vykdyti priimtą sprendimą kitoje valstybėje narėje nei jis yra priimtas netaikant jokios specialios procedūros, o antrasis klausimas (procesų teisės harmonizavimas) yra susijęs su veiksminga galimybe kreiptis į teismą siekiant sprendimo priėmimo, nepriklausomai nuo to ar tas sprendimas turi būti vykdomas kitoje valstybėje. Pažymėtina, kad egzekvatūros panaikinimas yra neaktualus kreditoriui, siekiančiam iškelti bylą atsakovui kitoje valstybėje narėje, kurioje nėra veiksmingos neginčytinų skolų išieškojimo procedūros. Lygiai taip pat, jeigu taikant tokią procedūrą, priimamas sprendimas toje valstybėje, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, daugeliu atvejų nebereikės vykdyti šio sprendimo kitoje valstybėje narėje. Kita vertus, Komisija Žaliojoje knygoje atkreipė dėmesį, kad visada bus sprendimų ar kitų vykdytinų dokumentų dėl neginčijamų reikalavimų, įskaitant ir tuos, kurie buvo gauti taikant ne harmonizuotą procedūrą ir kuriuos reikės vykdyti kitoje nei jų kilmės valstybėje narėje (Žalioji knyga, 2002, p. 14-15). Tai paskatino Komisiją pasirinkti dviejų pakopų strategiją:

- 1) panaikinti egzekvatūrą visiems vykdomiesiems dokumentams dėl neginčytinų reikalavimų, neatsižvelgiant į proceso, kurio metu buvo priimtas sprendimas ar vykdomasis dokumentas, pobūdį;

2) sukurti specialią harmonizuotą skolų, kurios laikomos neginčytinomis, išieškojimo procedūrą – EMĮ procedūrą (Žalioji knyga, 2002, p. 15).

Kaip pirmasis dviejų pakopų metodo įgyvendinimo etapas, buvo priimtas EVR reglamentas¹⁵. Galima sutikti su nuomone, kad kaip Direktyva 2000/35/EB gali būti vertinama pirmuoju, bet ne paskutiniu žingsniu siekiant sukurti veiksmingą Europos neginčijamų reikalavimų išieškojimo procedūrą, taip ir EVR reglamentas gali būti vertinamas kaip dar vienas žingsnis šiame procese, nes jis panaikino egzekvatūros arba pripažinimo procedūrą, taip kovojant su tarpvalstybinio teismų sprendimų, kurie nebuvo užginčyti, vykdymo vilkinimu. Tačiau, nei Direktyva 2000/35/EB, nei EVR reglamentas neišsprendžia kreditoriaus padėties, kai kreditorius tarpvalstybinio pobūdžio byloje turi pareikšti ieškinį atsakovui kitoje valstybėje narėje, kurioje nėra veiksmingos skolų išieškojimo procedūros arba kai procedūra yra sudėtingesnė nei jo paties valstybėje narėje (Storskrubb, 2010, p. 204).

Atsižvelgiant į tai, kas buvo paminėta prieš tai ir įvykdžius šį pirmąjį dviejų pakopų metodo įgyvendinimo etapą, buvo priimta Hagos programa, kurioje buvo itin skatinama kuo greičiau ir aktyviai tęsti veiklą, susijusią su EMĮ procedūros sukūrimu ir, kad tai turėtų būti ateinančių metų pagrindinis prioritetas (Europos Sąjungos Taryba, Hagos programa..., 2005, 3.4.2. p.).

Po Hagos programos priėmimo, toliau buvo tęsiamas antrasis iš dviejų pakopų metodo įgyvendinimo etapas, kurį sudarė – EMĮ procedūros sukūrimas. Komisija pažymėjo, kad esant sukurtai EMĮ procedūrai būtų sudarytos vienodos sąlygos kreditoriams ir skolininkams visose valstybėse narėse, taip užtikrinant jiems vienodas galimybes kreiptis į teismą. (Žalioji knyga, 2002, p. 16).

Siekiant įvykdyti antrąjį dviejų pakopų metodo tikslą – 2004 m. kovo mėn. remdamasi išsamiais valstybių narių ir kitų suinteresuotų šalių konsultacijų rezultatais, Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai perdavė pasiūlymą dėl reglamento, nustatančio EMĮ procedūrą.

Nors galutinis dokumento tekstas nuo pirminio pasiūlymo pakito, tačiau Reglamentas buvo priimtas 2006 m. gruodžio 12 d. ir yra taikomas visose ES valstybėse narėse (išskyrus Daniją) nuo 2008 m. gruodžio 12 d.

Reglamento pagrindinis tikslas, kaip yra nurodyta jo 1 str., „supaprastinti ir pagreitinti tarpvalstybinio pobūdžio bylinėjimąsi dėl neginčytinų piniginių reikalavimų. Taip pat, sumažinti jo išlaidas ir garantuoti EMĮ laisvą judėjimą valstybėse narėse. Yra

¹⁵ Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (toliau – „**EVR reglamentas**“).

nustatomi tam tikri minimalūs reikalavimai, kurių laikantis nebebus reikalinga vykdančioje valstybėje narėje iki pripažinimo ir vykdymo imtis tarpinių procesinių veiksmų.“

Priėmus šį Reglamentą buvo žengtas itin svarbus žingsnis derinant civilinio proceso teisę ES, kadangi buvo pirmą kartą sukurta bendra ir savarankiška ES procedūra, kurios rezultate priimtam sprendimui nebuvo taikoma egzekvatūros procedūra (Vėbraitė, 2010, p. 51, 60; Brazdeikis, 2014, p. 32).

Pasak kai kurių autorių ši vienoda tvarka suteikia daug daugiau teisinio tikrumo tarpvalstybiniam sandoriams. Procedūra yra viena ir ta pati visoms valstybėms narėms ir taisyklės, kurių reikia laikytis visiems yra vienodos (Dania, 2016, p. 9). Tačiau nepaisant to, darbo autorė atkreipė dėmesį, kad buvo pastebėta ir probleminių šio Reglamento aspektų, kuriuos autorė bandys atskleisti kitose darbo dalyse.

Paminėtina, kad egzekvatūros panaikinimas buvo svarbus Reglamento pokytis, palyginus su tuo metu galiojusi Briuselis I reglamentu¹⁶. Pagal jį tuo metu, kai buvo priimtas Reglamentas, vis dar reikėjo taikyti egzekvatūros procedūrą. Tai leido pagal EMĮ procedūrą priimtą teismo sprendimą vykdyti kitose valstybėse narėse nereikalaujant paskelbti jį vykdytinu ir nesuteikiant galimybės prieštarauti pripažinimui. Vėliau Briuselis I bis reglamente¹⁷ egzekvatūros procedūra buvo panaikinta. Tačiau, Briuselio I bis reglamente išlieka atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindai, o Reglamente jie buvo panaikinti, išskyrus pagrindą, susijusį su sprendimų nesuderinamumu, kuriuo vis dar gali remtis suinteresuotoji šalis (Ontanu, 2017, p. 23).

¹⁶ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – „**Briuselis I reglamentas**“).

¹⁷ Nuo 2015 m. sausio 10 d. yra įsigaliojęs Briuselis I reglamento pakeitimas – Briuselis I bis reglamentas.

2. REGLAMENTO, NUSTATANČIO EMĮ PROCEDŪRĄ, TAIKYMO SRYTIS IR JURISDIKCIJA

2.1. Reglamento taikymo srities apribojimas tarptautinio pobūdžio byloms

Reglamento 2 str. 1 d. numatyta, kad „šis reglamentas taikomas tarptautinio pobūdžio civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį.“

Kaip galima matyti iš Reglamento 2 str. 1 d., jo taikymo sritis yra ribojama tuo, kad Reglamentas yra taikomas tik tarptautinio pobūdžio byloms. Pagal Reglamento 3 str. 1 d., tarptautinio pobūdžio byla „yra tokia, kai bent vienos iš šalių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei teismas, kuriam pateiktas prašymas.“ Pažymėtina, kad ši Reglamento nuostata esant tam tikroms situacijoms leidžia pasinaudoti EMĮ procedūra kreditoriams, kurie neturi nuolatinės ar įprastinės gyvenamosios vietos ES valstybėje narėje. Jeigu skolininko įprastinė ar nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei kompetentingas teismas, tai kreditorius, kuris neturi nuolatinės ar įprastinės gyvenamosios vietos ES, gali pateikti prašymą išduoti EMĮ įvykdęs Reglamento šalims keliamas sąlygas, kurios yra nustatytos 3 str. O taip pat kreditorius, kurio nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei kompetentingas teismas, turi galimybę pateikti prašymą išduoti EMĮ tokio skolininko atžvilgiu, kurio nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra ne ES valstybėje narėje (EMĮ taikymo vadovas¹⁸, 2011, p. 11). Kitaip tariant, kreditoriaus arba skolininko nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta gali būti už ES ribų, jei sandorio šalies nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra ES valstybėje narėje, o ES valstybės narės teismas turi jurisdikciją. Kaip pavyzdys, tuo atveju, kai skolininko nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra už ES ribų, kreditorius gali bandyti nustatyti jurisdikciją ES viduje, pavyzdžiui, pagal atitinkamos prievolės įvykdymo vietą (Kramer, 2010, p. 4).

Kaip nurodoma Reglamento 3 str. 2 d., „nuolatinė gyvenamoji ar buvimo vieta nustatoma pagal Briuselis I reglamento 59 ir 60 str. (dabar Briuselis I bis reglamento 62 ir 63 str.)“¹⁹.

Iš esmės šalių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra nustatoma pagal pareiškėjo nurodytą informaciją standartinėje prašymo A formoje (ji pateikta Reglamento I priede). Atsižvelgiant į tai, kad prašymo dėl EMĮ išdavimo nagrinėjimas gali būti atliktas automatizuotai, užtenka peržiūrėti ar pateiktas vienos iš šalių adresus yra kitoje valstybėje

¹⁸ Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė (2011). Reglamento dėl Europos mokėjimo įsakymo taikymo praktinis vadovas (toliau – „**EMĮ taikymo vadovas**“).

¹⁹ Nuo 2015 m. sausio 10 d. yra įsigaliojęs Briuselis I bis reglamentas, atitinkamai pakeista ir straipsnių, kurie yra minimi Reglamento 3 str. 2 d., numeracija į 62 ir 63 str.

narėje nei yra teismas, kuriam yra pateiktas prašymas dėl EMĮ išdavimo (EMĮ taikymo vadovas, 2011, p. 12).

Šalių gyvenamoji vieta (nuolatinė ar įprastinė) yra vertinama padavus prašymą dėl EMĮ išdavimo. Remiantis Reglamento 3 str. 3 d., „bylos tarptautinis pobūdis yra nustatomas prašymo išduoti EMĮ pateikimo metu“. Taigi, svarbus momentas nustatant tarptautinį bylos pobūdį yra prašymo išduoti EMĮ pateikimo laikas.

Apribojimas tarptautinio pobūdžio byloms kyla iš EB sutarties 65 str. (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – „SESV“) 81 str.), kuris leidžia Bendrijai imtis teismo bendradarbiavimo priemonių civilinėse bylose, turinčiose tarptautinį pobūdį (angl. *civil matters having cross border implications*).

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija dar Žaliojoje knygoje išreiškė savo nuomonę, kad Reglamentas turėtų būtų taikomas ne tik tarpvalstybinio pobūdžio byloms, tačiau taip pat ir nacionalinio pobūdžio byloms (Žalioji knyga, 2002, p. 6-7). Tokio pačio požiūrio ji laikėsi ir pateikdama pasiūlymą dėl Reglamento (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 7). Tokį pasiūlymą Komisija teikė su ta išimtimi, kad EMĮ procedūra bus pasirenkama bei papildoma priemonė šalia esamų panašių nacionalinių procedūrų. Tokiu atveju kreditorius, net ir esant visiškai nacionalinio pobūdžio piniginiam reikalavimui būtų turėjęs pasirinkimo galimybę nuspręsti kokia procedūra norėtų pasinaudoti: (i) nacionaline procedūra dėl mokėjimo įsakymo išdavimo ar kita nacionaline procedūra skirta išieškoti neginčytinus reikalavimus, ar (ii) EMĮ procedūra. Valstybės narėms nebūtų reikėję nei keisti, nei nustoti taikyti savo nacionalinių teisės aktų, kurie reglamentuoja nacionalinius mokėjimo įsakymus ar kitas procedūras, susijusias su neginčytinų skolų išieškojimu (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 7-9).

Komisija neneigė to, kad labiausiai EMĮ procedūra reikalinga tarpvalstybinio pobūdžio bylų atžvilgiu. Tačiau, Komisijos manymu, tokios procedūros taikymas tik tarpvalstybinio pobūdžio byloms būtų nepriimtinas (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 7). Ji pateikė argumentus (*darbo autorė išskiria keturis pagrindinius, pateikdama juos žemiau*), kurie pagrindė Komisijos poziciją dėl to, kad ši procedūra turėtų būti taikoma taip pat ir nacionalinio pobūdžio byloms, neapribojant Reglamento taikymo srities tik tarptautinio pobūdžio bylomis.

Pirma, Komisija teigė, kad EB sutarties 65 str. (dabar SESV 81 st.) aiškiai nedraudžia apriboti pagal šį straipsnį priimamų teisės aktų taikymo srities tarpvalstybinio pobūdžio byloms. Komisija tvirtino, kad Reglamentas turi esminę ekonominę reikšmę vidaus rinkai ir jis bus taikomas kaip papildoma ir pasirenkama priemonė kreditoriui, dėl to jį turėtų būti galima taikyti tiek tarptautinio pobūdžio, tiek nacionalinio pobūdžio byloms. Komisija

manė, kad Reglamentui yra pakankamai būdingas tarpvalstybinis aspektas dėl to reikėtų lanksčiai aiškinti apribojimą, kuris yra numatytas EB sutarties 65 str. (dabar SESV 81 str.) (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 7).

Antra, tarpvalstybinis bylos aspektas gali išryškėti tik tada, kai kreditorius pereis prie vykdymo etapo ir paaiškės, kad reikia kreiptis dėl vykdymo kitoje valstybėje narėje, nes, pavyzdžiui, skolininkas persikėlė į tą valstybę arba tik ten turi turto (Žalioji knyga, 2002, p. 6). Taigi, vykdymo etape, bet kokia byla gali įgyti tarptautinį pobūdį.

Trečia, ūkio subjektų naudojimas nevienodo veiksmingumo skolų išieškojimo mechanizmais nepriklausomai nuo to ar jų gyvenamosios (ar buveinės) vietos yra toje pačioje ar skirtingose valstybėse narėse iškreipia konkurenciją vidaus rinkoje (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 8).

Ketvirta, tose valstybės narėse, kuriose nėra labai veiksmingos priemonės neginčytinoms skoloms išieškoti, tarpvalstybinio pobūdžio byloms galėtų būti numatytas veiksmingesnis neginčytinų skolų išieškojimo mechanizmas lyginant su nacionalinio pobūdžio bylomis. Tokiu atveju, būtų labai sunku paaiškinti kreditoriams ir skolininkams dėl kokių priežasčių tarpvalstybinio pobūdžio bylų atžvilgiu yra numatytas veiksmingesnis mechanizmas išieškoti neginčytinas skolas (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 8).

Europos Parlamentas rezoliucijoje nurodė, kad Reglamentas turėtų būti taikomas tik tarptautinio pobūdžio byloms, papildomai pažymėdamas, kad tos valstybės narės, kuriose nėra supaprastintų nacionalinių neginčytinų reikalavimų išieškojimo procedūrų, gali pasinaudoti EMĮ procedūra kaip pavyzdžiu sukuriant panašią nacionalinę procedūrą (European Parliament Report on the Proposal, 2005).

Valstybės narės taip pat nebuvo pasirengusios laikytis lankstesnio EB sutarties 65 str. nuostatos formuluotės „tarptautinio pobūdžio bylose“ aiškinimo, kurį siūlė Komisija. Buvo itin stipri dauguma, pasisakanti už taikymo srities apribojimą (Storskrubb, 2010, p. 207).

Dėl EB sutarties 65 str. (dabar SESV 81 str.) nuostatos formuluotės „tarptautinio pobūdžio bylose“ doktrinoje vieni autoriai palaiko lankstesnį šios nuostatos aiškinimą (Storme, 2009, p. 4, 6-8, 10; Cladera, 2020, p. 4-6; Bučinskaitė, 2018, p. 32), kiti palaiko griežtąjį šios nuostatos aiškinimą (Wagner, 2011, p. 97, 98; Peers, 2016, p. 11-15).

Autorių, kurie palaiko lankstesnį šios nuostatos aiškinimą argumentai yra iš esmės tokie patys, kuriuos išsakė Komisija. M. Storme papildomai pažymėjo, jog ES proceso teisės sistemos plėtojimas buvo įkvėptas pačios ES esmės, t. y. suteikti visiems ES piliečiams vienodas galimybes kreiptis į teismą. Dėl to, jo nuomone, neturėtų būti jokios diskriminacijos tarp įvairių valstybių narių piliečių. Tačiau, M. Storme nuomone, Reglamentas nepašalina tokios diskriminacijos. Kaip pavyzdį jis pateikia Nyderlandų

atvejį, kur nėra nacionalinės mokėjimo įsakymo procedūros, o tuo tarpu dauguma ES valstybių narių tokią procedūrą numato (Storme, 2009, p. 4, 6).

Vis dėl to, galima būtų pritarti ir argumentams dėl griežtojo EB sutarties 65 str. (dabar SESV 81 str.) aiškinimo.

Visu pirma, Komisija paminėjo, kad atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas turi esminę ekonominę reikšmę vidaus rinkai, jis bus taikomas kaip papildoma ir pasirenkama priemonė, dėl to jį turėtų būti galima taikyti tiek tarptautinio, tiek nacionalinio pobūdžio byloms.

Tačiau, reikėtų pažymėti, kad tiek EB sutarties 65 str.²⁰, tiek dabartiniame SESV 81 str.²¹ yra reikalavimas, kad pagal šį straipsnį ES priimamos priemonės (teisės aktai) ne tik turi būti būtinos vidaus rinkos tinkamam veikimui, bet ir turi būti susijusios su „tarpvalstybinio pobūdžio bylomis“.

Negalima pamiršti, jog tiek EB sutarties 65 str. (c) p. nustatyti ES įgaliojimai negali būti atskirti nuo šių įgaliojimų apribojimų, nurodytų EB sutarties 65 str. įžanginėje dalyje, tiek ir dabartiniame SESV 81 str. 2 d. (f) p. nustatyti ES įgaliojimai negali būti atskirti nuo ES įgaliojimų apribojimų, nurodytų 81 str. 1 d., t. y. plėtoti teisminį bendradarbiavimą tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse bylose (Peers, 2016, p. 13; Wagner, 2011, p. 97). Tiek pagal EB sutartį, tiek pagal SESV, ES įgaliojimai teismo bendradarbiavimo srityje tebėra apriboti tarptautinio civilinio proceso srityje. Todėl ir kiti reglamentai, pavyzdžiui, Briuselis I reglamentas (dabar Briuselis I bis reglamentas) ir toliau taikomas tik byloms, kuriose yra tarpvalstybinis elementas (Wagner, 2011, p. 97-98).

Be to, tiek EB sutarties 65 str., tiek dabartiniame SESV 81 str. 1 d. nėra išskiriama ar siūlomos priemonės vidaus procesams suderinti yra privalomos, ar nėra privalomos. Šis klausimas labiau yra susijęs su proporcingumo ir subsidarumo principais (Peers, 2016, p. 13-14).

Kaip pažymi G. Wagner, jeigu Reglamento tikslas buvo sukurti vienodą skolų išieškojimo sistemą visoje ES ir taip suteikti kreditoriams vienodai veiksmingą mechanizmą kiekvienoje valstybėje narėje, nėra jokio skirtumo ar teisiniai santykiai

²⁰ Pagal EB sutarties 65 str., priemonės teismo bendradarbiavimo su užsieniu susijusiose civilinėse bylose srityje, kurių imamasi pagal 67 str. ir tokiu mastu, **kokio reikia vidaus rinkai deramai veikti**, sudaro: c) šalinimas kliūčių, trukdančių civiliniam procesui gerai veikti, ir, jei reikia, civilinio proceso normų suderinamumo skatinimas valstybėse narėse.

²¹ Pagal SESV 81 str. 1 d., sąjunga tarpvalstybinio pobūdžio bylose plėtoja teisminį bendradarbiavimą, kuris grindžiamas teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Šis bendradarbiavimas gali apimti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų suderinimo priemonių patvirtinimą. Pagal SESV 81 str. 2 d., taikant 1 dalį, Europos Parlamentas ir Taryba, sprenddami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, patvirtina priemones, ypač kai jos **būtinoms vidaus rinkos tinkamam veikimui**, kuriomis siekiama užtikrinti: f) civiliniam procesui tinkamai veikti trukdančių kliūčių šalinimą, jei reikia skatinant civilinio proceso normų suderinamumą valstybėse narėse.

peržengia vienos valstybės ribas, ar ne. Dėl to, kreditoriaus suinteresuotumas greitu ir efektyviu piniginio reikalavimo įvykdymu nesumažėja. Tačiau akcentuojama, kad apribojimas, dėl kurio nacionalinio pobūdžio bylos negali patekti į ES teisėkūros įgaliojimų ribas, grindžiamas ES konstitucine teise. Taigi, kol kas vidaus ir tarpvalstybinių bylų atskyrimas išlieka dėl ES sutartyse numatytos kompetencijos sistemos (Wagner, 2011, p. 97-98). S. Peers irgi pabrėžia, kad kiti argumentai, pavyzdžiui, kad ir dėl praktinio teisės akto poveikio, nėra svarbūs sprendžiant ES suteiktų įgaliojimų apimties klausimą (Peers, 2016, p. 14).

Taigi, tiek buvusi EB sutarties 65 str. formuluotė, tiek dabartinė SESV 81 str. formuluotė nepalieka daug galimybių sukurti priemones, kurios būtų taikomos ir nacionalinio pobūdžio byloms. Pritartina, kad teisės aktų, priimtų remiantis šiuo pagrindu (kaip šiuo atveju yra ir su Reglamentu), taikymo sritis bus gana apribota (Kramer, 2017, p. 7).

Taigi, jeigu tam tikroje valstybėje narėje nėra nacionalinės mokėjimo įsakymo procedūros (pvz. Nyderlanduose) ir jeigu abiejų subjektų (kreditoriaus ir skolininko) nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra Nyderlanduose ir Nyderlandų teismas turi jurisdikciją, reiškia, kad kreditoriai neturės galimybės pasinaudoti nei nacionaline mokėjimo įsakymo procedūra (nes nacionaliniai teisės aktai nenumato tokios procedūros), nei EMĮ procedūra (nes ji taikoma tik tarptautinio pobūdžio byloms). Taip pat, kitose šalyse, kuriose nėra reglamentuotos tokios efektyvios nacionalinės mokėjimo įsakymo procedūros, kokią nustato Reglamentas, ir esant lygiai tokiai pačiai situacijai (kai abiejų šalių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra toje pačioje valstybėje narėje kaip ir teismas į kurį kreipiamasi), šalys neturės galimybės pasinaudoti Reglamente nustatyta procedūra. Galima dar ir tokia situacija, kai yra nacionalinio pobūdžio reikalavimas. Pavyzdžiui, pagal nacionalinius teisės aktus nacionaliniam mokėjimo įsakymui yra nustatyta didžiausia leistina reikalavimo suma. Jeigu reikalavimas tą ribą viršytų, tokiu atveju kreditorius taip pat negalėtų pasinaudoti nei nacionaline mokėjimo įsakymo procedūra, nei EMĮ procedūra. Kaip pavyzdį galima pateikti Belgiją, kurioje pagal nacionalinius teisės aktus nacionaliniam mokėjimo įsakymo išdavimui yra numatytas maksimalus leistinas reikalavimo dydis (1 860 EUR), Vengriją (30 000 000 HUF, ~ apie 84 000 EUR), Estiją (6 400 EUR), Malta (25 000 EUR) (Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė..., 2022)²², kitose valstybėse narėse taip pat yra numatytas maksimalus

²² Žr. 1.1.2. punktą, pasirinkus paiešką pagal atitinkamą regioną (valstybę narę) nurodytame šaltinyje.

leistinas reikalavimo dydis. Dėl to, kreditoriams liks galimybė naudotis įprasta ginčo teise.

Atsižvelgiant į tai, kas buvo paminėta prieš tai, galima sutikti su nuomone, kad nustatytas apribojimas EB sutarties 65 str. (dabar SESV 81 str.) apunkina nuoseklios sistemos sukūrimą, kuri iš tiesų užtikrintų visiems ES piliečiams vienodas ir veiksmingas galimybes kreiptis į teismą (Kramer, 2018, p. 7).

Pažymėtina, kad Reglamento 3 str. 1 d. nurodytas „tarptautinio pobūdžio bylos“ apibrėžimas yra gana siauras. Pavyzdžiui, V. Mikelėnas išskiria net 6 atvejus kuomet civilinė byla turi tarptautinį elementą (Mikelėnas, 2001, p. 15; Laužikas *et al*, 2005, p. 543). O Komisijos nuomone, kiekviena byla, turinti sąsajų su daugiau nei viena valstybe nare, turėtų būti laikoma tarpvalstybinio pobūdžio (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 7).

Reglamente pasirinktas modelis apibrėžti tarptautinį bylos pobūdį tik tada kai bent vienos iš šalių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei teismas, kuriam pateiktas prašymas dėl EMĮ išdavimo, iš esmės pasirinktas todėl, kad tokiu būdu yra daug lengviau, paprasčiau ir greičiau išnagrinėti prašymo priimtumo klausimą. Kaip jau buvo minėta prieš tai, labai lengva automatizuotu būdu patikrinti ar nurodytas bent vienos iš šalių adresas yra kitoje valstybėje narėje nei teismas, kuriam yra pateiktas prašymas dėl EMĮ išdavimo. Tačiau šiuo atveju, Reglamente pasirinkus tokį tarptautinio pobūdžio bylos apibrėžimą, atsiranda tokios situacijos kaip nurodytame pavyzdyje žemiau.

Abiejų bylos šalių (tiek kreditoriaus, tiek skolininko) nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji ar buveinės vieta yra toje pačioje valstybėje narėje (pvz. Lietuvoje). Kreditorius ir skolininkas sudaro sutartį, pagal kurią kreditorius įsipareigoja pristatyti skolininkui tam tikras prekes į kitą valstybę narę (pvz. Latviją), o skolininkas įsipareigoja sumokėti kreditoriui sutartyje nurodytą sumą. Kreditorius įvykdo savo įsipareigojimą ir pristato prekes skolininkui į kitą valstybę narę (pvz. Latviją), o skolininkas jas realizuoja, tačiau už jas neatsiskaito. Pagal Briuselis I bis reglamento taisyklės, kreditorius galėtų kreiptis į teismą pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (ar buveinės) vietą (Lietuvoje) arba remiantis Briuselis I bis reglamento 7 str. galėtų kreiptis į atitinkamos prievolės įvykdymo vietos teismus (kadangi prievolės įvykdymo vieta yra Latvijoje, tai kreditorius gali kreiptis ir į Latvijos teismus). Kalbant apie EMĮ procedūrą, jeigu tokiu atveju kreditorius norėtų pasinaudoti EMĮ procedūra, tai galėtų padaryti tik tokiu atveju, jeigu kreiptųsi į teismą Latvijoje. Kitu atveju, jeigu jis norėtų kreiptis į teismą Lietuvoje dėl EMĮ išdavimo, jis to padaryti negalėtų, nes abiejų šalių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta būtų toje pačioje valstybėje narėje kaip ir teismas, į kurį būtų paduotas prašymas dėl EMĮ išdavimo. Taigi,

kreditoriaus prašymas būtų atmestas kaip neatitinkantis Reglamento 3 str. 1 d. nustatytų reikalavimų.

Toks „tarptautinio pobūdžio bylos“ apibrėžimas, kuris numatytas Reglamente, leidžia atsirasti tokioms situacijoms, kai ta pati situacija gali būti laikoma „tarptautinio pobūdžio byla“ Reglamento prasme arba ne (priklausomai nuo ieškovo pasirinkimo į kuriuos teismus kreiptis). Žinoma, Lietuvoje kreditorius gali kreiptis dėl teismo įsakymo išdavimo, tačiau ką daryti kreditoriui, jeigu nacionaliniai teisės aktai numato ne tokią efektyvią ir greitą nacionalinę mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrą arba tokios išvis nenumato (pvz., Nyderlandai)? Arba nacionalinei mokėjimo įsakymo išdavimo procedūrai nustatytas leidžiamas maksimalus reikalavimo dydis, o šis reikalavimas tą ribą viršija? Tokiu atveju, kreditorius turės naudotis įprasta ginčo teiseną arba kreiptis į kitos valstybės narės teismą (pagal prievolės įvykdymo vietą) su prašymu išduoti EMĮ, tačiau tai tikrai nesupaprastina ir nepalengvina ir nesumažina išlaidų kreditoriui dėl EMĮ išdavimo, o netgi tai apsunkina (dokumentų siuntimas į tos valstybės narės teismą, vertimų darymas (pvz. įrodymų aprašymo ir t.t.).

Pažymėtina, kad 2013 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl reglamentų keitimo. Šiame pasiūlyme Komisija bandė išplėsti „tarptautinio pobūdžio bylos“ apibrėžimo ribas. Pasiūlymą išplėsti tarptautinio pobūdžio bylos apibrėžimą Komisija siūlė ne Reglamento, o EINS reglamento²³ atžvilgiu (pasiūlymas dėl reglamentų keitimo, 2013, p. 6). Tačiau, pastebėtina, kad šiuose abiejuose reglamentuose tarptautinio pobūdžio bylų apibrėžimas yra identiškas. Pasiūlyme dėl reglamentų keitimo Komisija pasiūlė, kad EINS reglamentas turėtų būti taikomas, išskyrus tuos atvejus, kai visi šie kriterijai yra vienoje valstybėje narėje: „(i) šalių nuolatinė arba įprastinė gyvenamoji vieta, (ii) sutarties vykdymo vieta, (iii) vieta, su kuria siejami faktai, kuriais grindžiamas ieškinys, (iv) teismo sprendimo vykdymo vieta, (v) kompetentingo teismo vieta“ (pasiūlymas dėl reglamentų keitimo, 2013, p. 14, 15).

Komisija savo pasiūlymą dėl tarptautinio pobūdžio bylų apibrėžties išplėtimo grindė tuo, kad kai kurie ginčai nepatenka į EINS reglamento taikymo sritį, nors jie turi tarptautinį aspektą ir juos būtų galima išspręsti naudojantis europine procedūra, tačiau šalių gyvenamoji vieta yra toje pačioje valstybėje narėje. Kaip pavyzdžius Komisija pateikė tokius atvejus: kitoje valstybėje narėje yra prievolės įvykdymo vieta, žalą sukėlusio įvykio vieta arba teismo sprendimas turi būti vykdomas kitoje valstybėje narėje. Pagal Briuselis I bis reglamento nuostatas, kreditoriui yra suteikiama galimybė pasirinkti kompetentingą

²³ Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. liepos 11 d. reglamentas (EB) Nr. 861/2007 nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (toliau – „**EINS reglamentas**“)

teismą pagal prievolės įvykdymo ar žalą sukėlusio įvykio vietą kitoje valstybėje narėje. Bet taip pat ir pagal vietą kur yra tiek kreditoriaus, tiek ir skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė. Taigi šiuo atveju, iš kreditoriaus irgi negali būti atimta galimybė pasinaudoti EINS procedūra, jeigu jis pasirenka teismą toje valstybėje narėje, kurioje yra tiek jo, tiek skolininko gyvenamoji vieta ar buveinė. Juolab, kad procedūra būtų taikytina, jeigu jis pasirinktų kitos valstybės narės teismą pagal prievolės įvykdymo vietą ir pan. (pasiūlymas dėl reglamentų keitimo, 2013, p. 6).

Tokius pačius argumentus būtų galima pateikti ir Reglamento atžvilgiu, nes abiejuose reglamentuose yra nustatytas vienodas tarpvalstybinio pobūdžio bylos apibrėžimas. Tačiau Komisijos siūlomas platesnis tarpvalstybinio pobūdžio bylų apibrėžimas EINS reglamento atžvilgiu nebuvo patvirtintas.

Reikėtų paminėti, kad kai kurie iš Komisijos siūlomų kriterijų dėl tarpvalstybinio pobūdžio bylų apibrėžimo išplėtimo yra paimti iš kriterijų, taikomų nustatant jurisdikciją pagal Briuselis I bis reglamentą, ypač minėti pirmieji trys punktai. Tačiau trečiajame punkte neapsiribojama vieta, kurioje įvyko žalą sukėlus įvykis, kaip apibrėžta Briuselis I bis reglamento 7 str. 2 d., bet atsižvelgiama į kiekvieną su ieškiniu susijusį faktą, įvykusį kitoje valstybėje narėje. Kaip pabrėžia X. E. Kramer, šis kriterijus, o taip pat ir teismo sprendimo vykdymo vieta (ketvirtas punktas) gali būti dviprasmiški ir leisti daryti toli siekiančias prielaidas. Kai kuriais atvejais teismui gali tekti atlikti išsamų faktų nustatymą ir gali sukelti diskusijas dėl faktų atsiradimo vietos arba turto buvimo vietos. Be to, kaip pabrėžia X. E. Kramer, šie du kriterijai gali ištrinti skirtumą tarp tarpvalstybinių pobūdžio bylų ir nacionalinio pobūdžio bylų ir vėl kelti klausimą dėl ES kompetencijos pagal SESV 81 str. (Kramer, 2014, p. 17).

Tačiau negalima paneigti, kad byla turi tam tikrą „tarpvalstybinį pobūdį“, jei ji atitinka siūlomus kriterijus. Kaip pažymima SESV 81 str. komentare, „tarpvalstybinio pobūdžio byla“ yra ir tuomet, kai vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas turi būti vykdomas kitoje valstybėje narėje (Wilderspin, 2019, p. 859). Vis dėlto, kai į teismą kreipiamasi, gali būti ne iš karto aišku, kad teismo sprendimą reikės vykdyti kitoje valstybėje narėje ir, kad byla vėliau gali įgauti tarpvalstybinį pobūdį.

Manytina, kad akivaizdžiausias dabartinio tarpvalstybinio pobūdžio bylos apibrėžimo trūkumas Reglamente yra tas, kad šis apibrėžimas gali priversti kreditorių pateikti prašymą dėl EMĮ išdavimo kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra abiejų šalių nuolatinė arba įprastinė gyvenamoji vieta, nors byla gali turėti aiškų tarpvalstybinį pobūdį, kai sutartis, pagal kurią grindžiamas kreditoriaus reikalavimas, buvo arba turėjo būti

vykdoma kitoje valstybėje narėje arba, kad žalą sukėlęs įvykis įvyko kitoje valstybėje narėje.

2.2. Reglamento taikymo srities apribojimas piniginiams reikalavimams ir iš sutartinių prievolių kylantiems reikalavimams

2.2.1. Apribojimas piniginiams reikalavimams

Iš Reglamento 1 str. (a) p. galima matyti, kad procedūros tikslas išieškoti neginčytinus piniginius reikalavimus.

Be to, Reglamento 4 str. plačiau detalizuojama, kad šios procedūros paskirtis „išieškoti konkrečias pinigų sumas, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs tuo metu, kai pateikiamas prašymas išduoti EMĮ.“

Atsižvelgiant į tai, EMĮ gali būti išduodamas tik dėl piniginių reikalavimų, kurie yra konkrečiai apibrėžti ir nustatyti, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs. Atitinkamai EMĮ negali būti išduodamas dėl piniginių reikalavimų, kurių negalima apibrėžti konkrečia pinigų suma (pvz., neturtinės žalos atveju) ir reikalavimams, kurie yra susiję su pareiga veikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 10).

Prieš priimant Reglamentą Komisija Žaliojoje knygoje nagrinėjo valstybių narių nacionalines neginčytinų reikalavimų išieškojimo procedūras ir nustatė, kad daugumoje valstybių narių šių procedūrų taikymo sritis apsiriboja piniginiiais reikalavimais dėl konkrečios sumos, bet buvo nustatyta ir išimčių. Svarstant klausimą dėl ne piniginių reikalavimų įtraukimo į Reglamento taikymo sritį, buvo pabrėžta, kad reikia turėti omenyje, kad tokių reikalavimų apibūdinimas yra mažiau pritaikytas standartizavimui (pvz., standartinių formų naudojimui) ir duomenų tvarkymui, nes pačiam reikalavimo suformulavimui prašyme dėl EMĮ išdavimo (o taip pat ir pačiame EMĮ) reikia tikslaus apibūdinimo, kurį pateikti yra daug sunkiau, nei paprasčiausiai nurodyti piniginio reikalavimo išraišką eurai (Žalioji knyga, 2002, p. 19).

Pateikdama pasiūlymą dėl Reglamento Komisija, atsižvelgusi ir į atsiliepimus į Žaliąją knygą, galutinai pažymėjo, kad kiti nepiniginiai reikalavimai apimtų tik nedidelį procentą reikalavimų, kurie būtų nagrinėjami pagal šią procedūrą ir sukeltų problemų nagrinėjant tokius reikalavimus. Be to, tikslus reikalavimo suformulavimas (atitinkantis vykdomojo dokumento tikslumo reikalavimus) būtų sudėtinga užduotis ne teisininkui ir galėtų lemti tai, kad nemaža dalis prašymų dėl EMĮ išdavimo bus atmesti, o taip pat teismams tektų didelis darbo krūvis (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 10). Taip pat, viena iš priežasčių, kad tam tikrose valstybėse, kuriose supaprastinta neginčytinų

reikalavimų išieškojimo procedūra neapsiriboja tik pinigiais reikalavimais, sulaukė mažai sėkmės (pvz., Prancūzijoje *injonction de faire*) (Žalioji knyga, p. 2002, p. 19). Čia reiktų paminėti, kad ir Lietuvoje anksčiau buvo galimybė prašyti išduoti teismo įsakymą dėl kilnojamo daikto priteisimo, tačiau nuo 2011 m. buvo atsisakyta tokių reikalavimų (CPK²⁴ 431 str.)

Doktrinoje galima sutikti nuomonių, kad Reglamento taikymo sritis yra tik dar labiau ribota, kadangi galima prašyti išduoti EMĮ tik dėl nustatytų piniginių reikalavimų, kurie yra konkretaus dydžio ir jų mokėjimo terminas jau suėjo (Storskrubb, 2010, p. 208-209). Yra autorių, manančių, kad jeigu piniginio reikalavimo dydis nėra detalizuotas, tokie reikalavimai neturėtų būti pašalinti iš Reglamento taikymo srities (Bohunova, 2008, p. 4).

Reikėtų paminėti, kad maksimalaus leidžiamo reikalavimo dydžio, kurio galima reikalauti teikiant prašymą dėl EMĮ išdavimo, nėra. Tuo tarpu kai kuriose valstybėse narėse galima prašyti išduoti nacionalinį mokėjimo įsakymą tik reikalavimams iki tam tikros maksimalios ribos, o kitose valstybėse narėse toks apribojimas nenustatomas. Darbo autorės nuomone, tai būtų vertintina kaip didelis šios procedūros pranašumas, nes net ir esant dideliems neginčytiniams reikalavimams kreditorius turi galimybę prašyti išduoti EMĮ bei taip apginti savo teises greičiau, paprasčiau bei sutaupant lėšų. Manytina, kad ES įstatymų leidėjas pasuko tinkama linkme. Šios procedūros paskirtis ir pagrindinis tikslas supaprastinti ir pagreitinti bei sumažinti išlaidas dėl neginčytinų piniginių reikalavimų išieškojimo. Pati jo esmė, kad reikalavimas yra neginčytinas, o reikalavimo neginčijamas pobūdis nėra susijęs su tam tikru įstatymo leidėjo nustatytu leidžiamu maksimaliu reikalavimo dydžiu iki kurio būtų galima prašyti išduoti EMĮ. Priešinga situacija yra EINS procedūroje, kur vien pats procedūros pavadinimas indikuoja, kad procedūra taikoma tik nedidelėms sumoms ir tokiu atveju yra pateisinamas viršutinės ribos nustatymas. Komisija pasiūlyme dėl Reglamento pažymėjo, kad dauguma valstybių narių palaikė tai, kad procedūros taikymas nebūtų apribotas reikalavimams, kurių dydis būtų iki tam tikros ribos, tačiau kitos, kurios palaikė viršutinės ribos nustatymą, savo poziciją grindė tuo, kad kuo didesnė yra reikalavimo suma, tuo didesnė tikimybė, kad byla bus nagrinėjama ginčo teisenos tvarka (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 9). Šiuo atžvilgiu pritaria nuomonei, kad kreditorius turi pats įvertinti ar skolininkas ginčys reikalavimą nesant nustatytai viršutinei reikalavimų ribai, ir taip suteikiant galimybę išduoti EMĮ nepriklausomai nuo to kokio dydžio yra reikalavimas (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 9).

²⁴ CPK redakcija, galiojusi iki 2011 m. spalio 1 d.

2.2.2. Apribojimas iš sutartinių prievolių kylantiems reikalavimams

Reglamentas taikomas tik reikalavimams, kylantiems iš sutartinių prievolių, ir tai yra kitas Reglamento taikymo srities apribojimas, kadangi nesutartinės prievolės neįeina į Reglamento taikymo sritį, išskyrus Reglamento 2 str. 2 d. (d) p. pirmame ir antrame papunkčiuose nurodytas išimtis: „(i) kai nesutartinės prievolės yra šalių sudaryto susitarimo dalykas arba skola buvo pripažinta“, (ii) „kai jos susijusios su nustatyto dydžio skolomis, atsiradusiomis dėl turto bendros nuosavybės“

Teisės doktrinoje yra nurodoma, kad viena iš priežasčių, lėmusi tokį taikymo srities apribojimą, yra ta, kad nesutartinėse prievolėse dažniausiai po prašymo pateikimo teismui kyla būtinybė nustatyti reikalavimo dydį (Schlosser, 1999 cituota Vėbraitė, 2010, p. 52).

Reikėtų paminėti tai, kad Komisijos pasiūlyme dėl Reglamento tokio jo taikymo srities apribojimo nebuvo. Buvo numatyta, kad Reglamentą būtų galima taikyti reikalavimams, kylantiems iš sutartinių ir nesutartinių teisinių santykių, išskyrus turtinius reikalavimus, kylančius iš santuokinių ar panašių santykių (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 18, 20). Toks apribojimas atsirado 2006 m. Komisijos iš dalies pakeistame pasiūlyme dėl Reglamento (European Commission Amended proposal..., 2006, p. 9).

Komisija išsakė nuomonę, kad visų piniginių reikalavimų, tiek kylančių iš sutartinių, tiek iš nesutartinių prievolių, įtraukimas į Reglamento taikymo sritį būtų geriausias sprendimas, nes kiekvienas apribojimas neišvengiamai gali sukelti sunkumų, kurie būtų susiję su tuo, kad reikėtų atskirti tinkamus ir netinkamus reikalavimus, o teismas arba kompetentinga institucija šį atskirimą turėtų atlikti prieš EMĮ išdavimą. Pavyzdžiui, reikalavimai dėl žalos atlyginimo, kurie kilo iki sutartiniuose santykiuose (lot. *culpa in contrahendo*), kai kuriose valstybėse narėse (pvz., Vokietijoje) laikomi sutartinio pobūdžio reikalavimais, o kitose (pvz., Prancūzijoje) – deliktu (Žalioji knyga, 2002, p. 20).

Taigi, pagal Reglamentą nėra galimybės prašyti išduoti EMĮ dėl žalos, kuri, pavyzdžiui, buvo patirta eismo įvykio metu. Toks ribojimas galioja netgi tada, kai žalos atsiradimo faktas yra pripažintas, tačiau nėra susitarta dėl konkretaus žalos dydžio (Vėbraitė, 2010, p. 52).

Kai kuriose valstybėse narėse nacionalinių mokėjimo įsakymo procedūrų taikymo sritis neapsiriboja tik iš sutartinių prievolių kylantiems reikalavimams, o yra galima prašyti išduoti mokėjimo įsakymą ir dėl reikalavimų, kylančių iš nesutartinių prievolių (pvz.,

Lietuvoje yra galima prašyti išduoti teismo įsakymą ir dėl piniginių reikalavimų, atsirandančių iš delikto) (CPK 431 str. 1 d.).

V. Vėbraitė tokį Reglamento taikymo srities apribojimą vertina kritiškai, teigdama, kad gali būti tokių situacijų, kai skolininkas neginčys reikalavimo sumos dydžio nesutartiniuose teisiniuose santykiuose ir tokiais atvejais kreditoriui būtų suteikta galimybė greitesniu būdu apginti savo teises, dėl to, jos nuomone, yra apribojamos kreditoriaus, kuris turi nesutartinį reikalavimą tarptautinio pobūdžio byloje, teisės (Vėbraitė, 2010, p. 52). P. Bohunava irgi nemano, kad reikalavimų, kylančių iš nesutartinių prievolių, pašalinimas iš Reglamento taikymo srities buvo reikalingas (Bohunova, 2008, p. 4).

Be to, galima pritarti nuomonei, kad reikalavimų, kylančių iš nesutartinių prievolių, pašalinimas iš Reglamento taikymo srities yra pernelyg komplikuoatas. ESTT praktika, susijusi su Briuselis I reglamento 5 str. 1 ir 3 d. (dabar Briuselis Ibis reglamento 7 str. 1 ir 2 d.), atskleidžia, kad kartais yra sunku tiksliai atriboti sutartines ir nesutartines prievoles (Kramer, 2010, p. 4). Visgi, jeigu tikslas buvo iš Reglamento taikymo srities pašalinti nesutartines prievoles, kadangi po prašymo pateikimo kyla būtinybė nustatyti reikalavimo dydį, tai pagal Reglamento 4 str. yra galima išieškoti tik piniginius reikalavimus dėl konkrečios sumos ir kurių mokėjimo terminas yra suėjęs tuo metu, kai pateikiamas prašymas išduoti EMĮ. Būtent šis reikalavimas, kuris numatytas Reglamento 4 str., leidžia iš Reglamento taikymo srities pašalinti tokius nesutartinius reikalavimus, kurių paprastai negalima iš anksto apibrėžti konkrečia pinigų suma. Tam pritaria ir X. E. Kramer pasisakydama, kad to užtenka, kad nebūtų įtrauktos nesutartinės prievolės, kurių negalima aiškiai nustatyti (Kramer, 2010, p. 4). Todėl, abejotina ar buvo būtina apriboti Reglamento taikymo sritį tik reikalavimams, kylantiems iš sutartinių prievolių (išskyrus kelias aukščiau nurodytas išimtis), ir pašalinti iš Reglamento taikymo srities reikalavimus, kylančius iš nesutartinių prievolių.

2.3. Kiti reglamento taikymo srities apribojimai

Reglamento materialinė taikymo sritis beveik atitinka Briuselis I bis reglamento taikymo sritį.

Reglamento 2 str. 1 d. nurodyta, kad jis yra taikomas civilinėms ir komercinėms byloms. Reikėtų paminėti, kad sąvoka civilinės ir komercinės bylos turi būti aiškinama autonomiškai (Storskrubb, 2010, p. 208).

Be to, Reglamentas nėra taikomas: (i) „mokesčių muitų ir administraciniams byloms, (ii) valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdam valstybės įgaliojimus“ (Reglamento 2 str. 1 d.).

ESTT byloje, kuriose bent viena iš šalių buvo valdžios institucija, konstatavo, kad „byla nėra civilinė ar komercinė, jeigu yra sprendžiamas valdžios institucijos ir privataus asmens ginčas dėl tos institucijos veiksmų vykdamt viešuosius įgaliojimus“. Atsižvelgiant į tai, ESTT nustato skirtumą tarp *acta iure imperii* ir *acta iure gestionis*. *Acta iure gestionis* patenka į sąvoką civilinės ir komercinės bylos, o *acta iure imperii* – į šią sąvoką nepatenka. (EMĮ taikymo vadovas, 2011, p. 10).

Reglamento 2 str. 2 d. plačiau detalizuojama kokioms byloms Reglamentas nėra taikomas, tai: „(i) nuosavybės teisėms, atsirandančioms iš santuokos, testamentų ir paveldėjimo, (ii) bankroto, bylų, susijusių su nemokių bendrovių ar kitų juridinių asmenų likvidavimu, susitarimų tarp teismų ir susitarimų tarp kreditorių ir skolininkų ir analogiškomis procedūroms, (iii) socialiniam draudimui“.

Buvo pažymėta, kad nuosavybės teisės, atsirandančios iš santuokos ar panašių santykių, negali būti įtrauktos į Reglamento taikymo sritį, kadangi dažniausiai tokiose bylose teismai privalo nagrinėti faktus savo iniciatyva, ir negali apsiriboti tuo, kad skolininkas neprieštarauja mokėjimo įsakymui (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 9).

Teritorinė taikymo sritis yra nurodyta Reglamento 2 str. 3 d., jis yra taikomas visose ES valstybėse narėse, išskyrus Daniją.

2.4. Jurisdikcija

Kreditorius, prieš pateikdamas prašymą išduoti EMĮ, turi identifikuoti teismą, kuris turi jurisdikciją. Remiantis Reglamento 6 str. 1 d., taikant Reglamentą jurisdikcija nustatoma pagal atitinkamas ES teisės normas, visų pirma, pagal Briuselis I bis reglamentą, su tam tikra išimtimi, t. y., kai atsakovas yra vartotojas. Pagal Reglamento 6 str. 2 d., jeigu „reikalavimas susijęs su sutartimi, kurią asmuo, vartotojas, sudarė turėdamas tikslą, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo verslu ar profesija, ir jei atsakovas yra vartotojas, jurisdikciją turi tik valstybės narės, kurioje atsakovas nuolat gyvena, kaip apibrėžta Briuselis I reglamento 59 str. (dabar Briuselis I bis reglamento 62 str.), teismai“. Pastebėtina, kad ši taisyklė yra palankesnė vartotojui negu Briuselio I bis reglamento 17-19 str. nustatytos jurisdikcijos taisyklės, nes kitaip nei Briuselis I bis reglamente, Reglamente nėra papildomų reikalavimų dėl sutarties rūšies ar sąlygų, kuriomis sutartis buvo sudaryta (Kramer, 2010, p. 5). Taigi, kai skolininkas nėra vartotojas, tarptautinė

jurisdikcija bus nustatoma pagal Briuselis I bis reglamento nuostatas. Pildydamas ir teikdamas prašymą dėl EMĮ išdavimo, kreditorius turės remtis šio Reglamento normomis.

Briuselis I bis reglamentas nustato ganėtinai sudėtingas teisingumo taisykles. Komisija dar Žaliojoje knygoje atkreipė į tai dėmesį (Žalioji knyga, 2002, p. 22-24). Buvo svarstyta ar Reglamente neturėtų būti specialios nuostatos dėl tarptautinės jurisdikcijos, turinčios viršenybę prieš Briuselis I reglamentą (dabar Briuselis I bis reglamentą). Komisija siūlė apsvarstyti galimybę išimtinę tarptautinę jurisdikciją priskirti valstybės narės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta, teismams (Žalioji knyga, 2002, p. 23). Europos Parlamentas šiuo atžvilgiu pasisakė, kad Briuselio I (dabar Briuselis I bis reglamento) taisyklės neturėtų būti keičiamos, nes tai susilpnintų ES sukurtos jurisdikcijos sistemos nuoseklumą (Storskrubb, 2010, p. 215).

Teisės doktrinoje irgi yra sutinkama nuomonių, kad Reglamente turėtų būti nustatyta išimtinė tarptautinė jurisdikcija tos valstybės narės teismų, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta. Autorės P. Bohunovos manymu, Briuselis I bis reglamento nuostatų taikymas visiškai nėra tinkamas EMĮ procedūrai. Briuselis I bis reglamente nustatytos jurisdikcijos taisyklės turi būti aiškinamos ir pagal ESTT sprendimus, o tai prieštarauja ketinimui supaprastinti neginčytinų reikalavimų išieškojimą. Jos manymu, dabar sąlygų, kurios nustato konkretaus teismo tarptautinę jurisdikciją, įvykdymą turės nagrinėti teisėjas, o ne pvz. teismo darbuotojas (Bohunova, 2008, p. 3). Tačiau, reikėtų pažymėti, ką buvo paminėjęs generalinis advokatas P. C. Villalon savo išvadoje *Thomas Cook Belgium* byloje, kad prašymą išduoti EMĮ nagrinėjantis asmuo turi tik įvertinti, ar Reglamento I priede pateiktoje standartinėje A formoje pareiškėjo įrašytas teismo jurisdikcijos pagrindų skaitmeninis kodas (iš 13 galimų) atrodo tikėtinas, atsižvelgiant į Briuselis I bis reglamento nuostatas (Generalinio advokato P. C. Villalon išvada, Thomas, 2015, 29 p.).

Paminėtinas aspektas, kad pagal Reglamento 17 str., jeigu yra pareiškiamas prieštaravimas EMĮ, tai toliau teismo procesas bus tęsiamas kilmės valstybės narės²⁵ kompetentinguose teismuose pagal (i) EINS reglamente nustatytas taisykles (jeigu taikoma), arba (ii) bet kurio tinkamo nacionalinio civilinio proceso taisykles, nebent kreditorius aiškiai prašė nutraukti teismo procesą. Jeigu EMĮ procedūrai būtų įvesta specialioji tarptautinės jurisdikcijos taisyklė pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą ir jeigu skolininkas pateiktų prieštaravimo pareiškimą, bylinėjimasis tam tikrais atvejais turėtų būti perkeltas į kitą valstybę narę nagrinėjimui įprasta ginčo teisenos

²⁵ Pagal Reglamento 5 str. 1 p., „kilmės valstybė narė“ – valstybė narė, kurioje išduotas EMĮ.

tvarka. Specialioji tarptautinės jurisdikcijos taisyklė pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą, kuri būtų nustatyta EMĮ procedūrai, negalėtų pažeisti Briuselio I bis reglamento jurisdikcijos taisyklių, kiek tai susiję su bylos nagrinėjimu įprasta ginčo teisenos tvarka. O toks perkėlimas, kaip pažymėjo Komisija, galėtų sukelti didelių procedūrinių sunkumų (Žalioji knyga, 2002, p. 23).

Be to, tai, kad jurisdikcija yra nustatoma pagal Briuselis I bis reglamento normas yra labai palanku kreditoriui. Briuselis I bis reglamentas numato gana nemažai atvejų, kuomet kreditorius gali išvengti Briuselio I bis reglamente nustatytos bendrosios teisingumo taisyklės. Tam tikrais atvejais, kreditoriui yra suteikiama galimybė pasirinkti ir kitos valstybės teismus, pavyzdžiui, kartais netgi ir tos valstybės teismus, kur yra jo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta ir ten teikti prašymą dėl EMĮ išdavimo. Pavyzdžiui, kai reikalavimas yra susijęs su draudimo teisiniais santykiais, tai silpnesnioji šalis (draudėjas, apdraustasis arba naudos gavėjas) gali teikti prašymą išduoti EMĮ ir tos valstybės narės teismams kur yra jo nuolatinė gyvenamoji (ar buveinės) vieta (Briuselis I bis reglamento 11 str. 1 d. (b) p.). Priskyrus išimtinę tarptautinę jurisdikciją valstybės narės teismams, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta iš kreditoriaus būtų atimtas šis patogumas ir jis netektų galimybės teikti prašymą dėl EMĮ išdavimo savo valstybės narės teismams. Visais atvejais prašymą dėl EMĮ išdavimo kreditoriui tektų teikti skolininko nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismams.

Tačiau, galima sutikti, kad Briuselis I bis reglamento jurisdikcijos taisyklių taikymas šioje procedūroje tuo pačiu gali sukelti ir sunkumų kreditoriui. Be Briuselis I bis reglamento 4 str. nustatytos bendrosios teisingumo taisyklės, kad ieškinys turi būti pareikštas atsakovui toje valstybėje narėje, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta, Briuselis I bis reglamente yra daug kitų specialių ir išimtinių jurisdikcijos taisyklių, kurios kai kuriais atvejais yra gana sudėtingos. Atsižvelgiant dar į tai, kad Reglamente yra įtvirtinta, kad teisinis atstovavimas nėra privalomas teikiant prašymą dėl EMĮ išdavimo (Reglamento 24 str. (a) p.), abejotina, kad visais atvejais kreditorius, kuris nėra teisininkas ir kuris nesinaudoja teisinio atstovavimo paslaugomis, galės teisingai suprasti Briuselis I bis reglamento nuostatas ir tinkamai jas pritaikyti (pvz., tinkamai nustatyti jurisdikcijos pagrindus). Tai gali sąlygoti, kad kreditorius turės naudotis teisinio atstovavimo paslaugomis bei tai sukels papildomas išlaidas kreditoriui, nors išlaidų sumažinimas buvo vienas iš siekiamų tikslų priimant Reglamentą. Paminėtina, kad Nyderlandų Hagos teismas kaip vieną iš priežasčių, dėl kurių susiduriama su sunkumais pildant prašymą dėl EMĮ išdavimo, identifikavo tarptautinės jurisdikcijos klausimą bei pabrėžė, kad ypatingai vartotojams buvo sunku užpildyti šį (jurisdikcijos) punktą (Kramer, 2014, p. 10),

Prancūzijoje ir Italijoje atlikus tyrimą irgi paaiškėjo, kad vienas iš didžiausių sunkumų su kuriais susidurdavo kreditoriai, buvo teismo jurisdikcijos nustatymo pagrindo nurodymas prašymo formoje. Teigiama, kad ribotos teisinės žinios kelia didelių problemų teisės specialistų neatstovaujamos šalims (Ontanu, 2017, p. 141-142, 220).

Būtent dėl šių priežasčių Italijos, Prancūzijos ir Rumunijos teismai dažnai naudoja Reglamento II priede pateiktą B formą ir prašo kreditorių papildyti ir (arba) ištaisyti prašymo trūkumus (Ontanu, 2017, p. 143, 221).

Jeigu būtų įvesta paprasta ir aiški jurisdikcijos taisyklė, t. y. išimtinė tarptautinė jurisdikcija tos valstybės narės teismų, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta, tokiu atveju, ne tik kreditoriams būtų paprasčiau ir greičiau užpildyti prašymą dėl EMĮ išdavimo, bet ir teismams patikrinti ar prašymo formoje nurodyta skolininko gyvenamoji (buveinės) vieta yra toje pačioje valstybėje kaip ir teismas, į kurį kreiptasi dėl EMĮ išdavimo. Be to, teismams nebereikėtų prašyti papildyti prašymų arba taisyti jų trūkumų, o tai prailgina EMĮ išdavimo procedūrą.

Atsižvelgiant į tai kas paminėta aukščiau, darytina išvada, kad tiek viena, tiek kita pozicija turi ir privalumų, ir trūkumų.

Pažymėtina, kad valstybės narės turi teisę pačios nusistatyti kokie teismai nagrinės prašymus dėl EMĮ išdavimo valstybės narės viduje, kadangi Reglamento 6 str. nėra reglamentuotas nei funkcinis, nei rūšinis, nei teritorinis teisingumas pačioje valstybėje narėje. Ši informacija turėjo būti pateikta Komisijai ir dabar yra skelbiama Europos e. teisingumo portale. Reikėtų pažymėti, kad kai kuriose valstybėse narėse visi prašymai dėl EMĮ išdavimo yra teisingi vienam teismui. Taip yra Vokietijoje, Portugalijoje, Austrijoje, Nyderlanduose, Švedijoje, Suomijoje, o Lietuva yra pateikusi informaciją, kad bylose, kuriose reikalavimo suma yra ne didesnė kaip vienas šimtas tūkstančių litų prašymas dėl EMĮ išdavimo pateikiamas apylinkės teismui, o bylose, kuriose reikalavimo suma yra didesnė kaip vienas šimtas tūkstančių litų – apygardos teismui (Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė..., 2022)²⁶. Akivaizdu, kad Lietuva šios informacijos buvo neatnaujinusi mažiausiai dešimt metų.

A. Brazdeikis dar 2014 m. buvo atkreipęs dėmesį, kad tokių teisingumo taisyklių galiojančiame CPK po 2011 m. nebėra. Dėl to, anot A. Brazdeikio, tampa nebeaišku kokiems teismams Lietuvoje yra teisingi prašymai dėl EMĮ išdavimo, nes nei Reglamentas, nei Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (toliau – „**Igyvendinimo**

²⁶ Žr. 1.2. punktą, pasirinkus paiešką pagal atitinkamą regioną (valstybę narę) nurodytame šaltinyje.

įstatymas“) tiesiogiai nereglamentuoja kokie teismai turi jurisdikciją nagrinėti prašymus dėl EMĮ išdavimo. Remiantis Įgyvendinimo įstatymo 20 str., prašymai dėl EMĮ išdavimo paduodami pagal CPK nustatytas teisingumo taisykles, tačiau, kaip nurodė A. Brazdeikis, nėra daroma nuoroda į CPK 431 str. 6 d. Dėl to, įstatymų leidėjas turėtų imtis veiksmų, siekiant pašalinti neapibrėžtumą dėl prašymo išduoti EMĮ rūšinio teisingumo CPK arba Įgyvendinimo įstatyme tiesiogiai nurodant kokie teismai turi spręsti bylas dėl EMĮ išdavimo. Taip pat ir Lietuvos kompetentingos institucijos šiuo atžvilgiu Europos e. teisingumo portale turėtų atnaujinti bei pateikti tiksliai, o ne klaidingą informaciją (Brazdeikis, 2014, p. 43-44).

Tačiau, kaip darbo autorė jau atkreipė dėmesį, kompetentingos institucijos iki šiol to dar nepadarė, nes Europos e. teisingumo portale vis dar skelbiama ta pati klaidinanti informacija (Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė..., 2022)²⁷. Pažymėtina, kad Lietuvoje bylas pagal pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo nagrinėja apylinkės teismai (CPK 431 str. 6 d.). Darbo autorės nuomone, remiantis ir Įgyvendinimo įstatymo 19 str., kuris nurodo, kad prašymai dėl EMĮ išdavimo nagrinėjami pagal CPK XXIII skyriuje nustatytas taisykles, galima būtų teigti, kad prašymus dėl EMĮ išdavimo taip pat turi nagrinėti apylinkės teismai. Tą patvirtina ir teismų praktika²⁸. Tačiau kaip pažymėjo A. Brazdeikis yra ir visai priešingos teismų praktikos, kai apygardos teismai ir po 2011 m. priimdavo ir nagrinėdavo prašymus dėl EMĮ išdavimo (Brazdeikis, 2014, p. 44). Vis dėl to, sutiktina su A. Brazdeikiu, kad siekiant pašalinti abejones dėl rūšinio teisingumo reikėtų patikslinti CPK arba Įgyvendinimo įstatyme tiksliai nurodant, kokie teismai turi jurisdikciją nagrinėti prašymus dėl EMĮ išdavimo. Palyginimui, Įgyvendinimo įstatymo 26 str. yra tiksliai pasakyta, kad bylas dėl EINS nagrinėja apylinkės teismai pagal CPK nustatytas teritorinio teisingumo taisykles. Tokią pačią nuostatą aiškumo tikslais būtų galima įtvirtinti ir Įgyvendinimo įstatymo 20 str., EMĮ atžvilgiu.

Darbo autorės nuomone, Europos e. teisingumo portale kompetentingos institucijos turi pareigą pateikti atnaujintą ir teisingą informaciją, kad nebūtų klaidinami kreditoriai, jog jie gali teikti prašymus dėl EMĮ išdavimo ir į apygardos teismus, priklausomai nuo reikalavimo sumos.

Visgi, darbo autorė manytų, kad valstybėse narėse, kuriose prašymai dėl EMĮ išdavimo yra teisingi tik vienam teismui yra sektinas pavyzdys. Tokiu atveju kreditoriui, ypatingai tam, kurio nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei

²⁷ Žr. 1.2. punktą, pasirinkus paiešką pagal atitinkamą regioną (valstybę narę) nurodytame šaltinyje.

²⁸ Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2016 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje, Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eL2-3496-656/2017, Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1214-638/2021.

teismas, yra daug lengviau pateikti prašymą dėl EMĮ išdavimo. Tose šalyse kreditoriui teikiant prašymą yra paprasčiau nustatyti kompetentingą teismą, dėl to, kad toks teismas yra tik vienas, ir kreditoriui nereikia gilintis į kitų valstybių narių teisę, ieškoti informacijos apie kiekvienoje valstybėje narėje esančias nacionalines teisingumo taisykles, kuriomis remiantis bylos yra paskirstomos teismams tos valstybės narės viduje. O taip pat kreditoriui nereikia kreiptis teisinės konsultacijos iškilus neaiškumams šiuo klausimu. Tokiu būdu yra įgyvendinami ir Reglamente siekiami tikslai supaprastinti ir pagreitinti neginčytinų piniginių reikalavimų išieškojimą bei sumažinti jo išlaidas. Ir priešingai, jeigu prašymus dėl EMĮ išdavimo nagrinėja ne vienas teismas, o keletas teismų ir jeigu kreditorius remsis jam ne visiškai aiškia ir tikslia, o galbūt net ir klaidinančia informacija (kaip Lietuvos atveju) gali lemti, kad prašymas bus pateiktas nekompetentingam teismui, o tai nepagreitina ir nesupaprastina EMĮ procedūros. Kaip pavyzdį galima pateikti bylą, kai kreditorius iš kitos valstybės narės pateikė prašymą apygardos teismui, o teismas atsisakė priimti prašymą, tačiau atsižvelgė į tai, kad asmuo yra užsienio šalies juridinis asmuo ir negražino prašymo kreditoriui, o persiuntė jį jurisdikciją turinčiam apylinkės teismui (Kauno apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje). Kita vertus, kitose bylose, kreditoriai iš kitos valstybės taip pat kreipėsi į apygardos teismą, tačiau šiuo atveju teismas nepersiuntė prašymo jurisdikciją turinčiam apylinkės teismui. Buvo atsisakyta priimti prašymą ir prašymas buvo gražintas kreditoriui nurodant tai, kad dėl EMĮ išdavimo jis turi kreiptis į apylinkės teismą (Kauno apygardos teismo 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje; Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje). Taip pat, ne tik kreditoriai iš kitų valstybių narių, tačiau ir kreditoriai iš Lietuvos dažnai kreipiasi ne į apylinkės, tačiau į apygardos teismus dėl ko jų prašymus yra atsisakoma priimti (Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje; Vilniaus apygardos teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje). Tokie atvejai nesupaprastina ir nepagreitina EMĮ išdavimo procedūros ir apsunkina teismų darbą.

Taip pat, reiktų atsižvelgti į tai, kad EMĮ procedūra yra rašytinė procedūra bei nevyksta bylos žodinis nagrinėjimas. Be to, ji nėra pagrįsta rungimosi principu ir iš esmės ginčo dėl skolos nėra. Kai vyksta bylos nagrinėjimas įprasta ginčo teisenos tvarka, gali būti svarbu, kad teismas būtų kuo arčiau bylos šalių, nes vyksta ginčas dėl esmės, yra vertinami įrodymai, vyksta teismo posėdžiai. Tačiau EMĮ procedūroje taip nėra, dėl to ji būtų ypač tinkama tam, kad būtų vienas centralizuotas teismas. Tokios nuomonės laikosi ir Komisija (Komisijos ataskaita, 2015, p. 5).

V. Vėbraitė taip pat mano, kad kai prašymus dėl EMĮ išdavimo nagrinėja tik vienas teismas, taip yra lengviau tiek patiems kreditoriams iš kitų valstybių narių, tiek ir teismui,

nes būtų galima greičiau išspręsti itin formalius prašymus (Vėbraitė, 2010, p. 54). Tokiam požiūriui pritaria ir A. Brazdeikis, pasisakydamas, kad siekiant nustatyti konkretų teismą reikia gerai žinoti ir taikyti tos valstybės nacionalines teisės normas ir teisingumo taisykles. O neturint tokios informacijos yra apsunkintas kreipimasis dėl EMĮ išdavimo. Dėl to, jo nuomone ir Lietuvoje reikėtų koreguoti Įgyvendinimo įstatymą ir nustatyti išimtinį prašymų dėl EMĮ išdavimo nagrinėjimo teisingumą (Brazdeikis, 2014, p. 45).

Be to, reglamentuojant, jog visi prašymai dėl EMĮ išdavimo yra teisingi vienam teismui, būtų privalumas dėl to, kad teisėjai, kurie dirbtų tame teisme, galėtų specializuotis bei gilinti žinias su EMĮ procedūra susijusiais klausimais. Tai galėtų padėti užtikrinti tiek vienesnę, tiek veiksmingesnę Reglamento taikymą. Tačiau, jeigu būtų pasirinktas toks modelis reikia atkreipti dėmesį į tai, kad skolininkui pareiškus prieštaravimo pareiškimą dažniausiai bus pereinama į bylos nagrinėjimą ginčo teisenos tvarka. O tai gali lemti, kad tam tikrais atvejais teks bylą perduoti teismui, kuriam ji yra teisinga pagal bendrąsias teisingumo taisykles.

3. PAGRINDINIAI EMĮ PROCEDŪROS EIGOS ETAPAI

3.1. Prašymas dėl EMĮ išdavimo

Prieš pradėdant analizuoti EMĮ procedūros eigą, jos probleminius aspektus, yra svarbu atkreipti dėmesį į Reglamento 26 str., kuriame nurodoma, kad „visus procesinius klausimus, kurie šiame Reglamente konkrečiai nenagrinėjami, reglamentuoja nacionalinės teisės aktai.“ Taigi, valstybės narės, kurioje pateikiamas prašymas išduoti EMĮ, proceso teisė reglamentuos tam tikrus procesinius aspektus, pavyzdžiui tada, kai Reglamente tam tikras EMĮ procedūros aspektas nėra konkrečiai aptartas arba kai Reglamente tiesiogiai yra pasakyta, kad tam tikrus klausimus reglamentuoja nacionaliniai teisės aktai. Atsižvelgiant į tai, kad nemažą dalį šių aspektų reglamentuoja valstybių narių teisės aktai, Komisija, siekdama palengvinti EMĮ procedūros naudotojams prieigą prie tokios informacijos, nustatė pareigą valstybėms narėms pranešti Komisijai tam tikrą informaciją, kurios sąrašas yra įvirtintas Reglamento 29 str., pavyzdžiui, teismus turinčius jurisdikciją išduoti EMĮ, peržiūros tvarką ir peržiūrą atliekančius teismus, priimtinas ryšio priemones, priimtinas kalbas vykdymo tikslais, kompetentingas vykdymo institucijas. Ši informacija yra skelbiama Europos e. teisingumo portale. Šioje platformoje taip pat yra skelbiama ir kita informacija, kurią reglamentuoja nacionaliniai teisės aktai, pavyzdžiui, teismo mokesčiai.

Be to, EMĮ procedūra yra alternatyva esamoms nacionalinėms priemonėms, laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 8). Iš Reglamento preambulės 10 p. ir Reglamento 1 str. 2 d. galima spręsti, kad šiuo Reglamentu nėra siekiama suderinti, pakeisti ar nustoti taikyti nacionalinius teisės aktus, kurie reglamentuoja valstybių narių nacionalines mokėjimo įsakymo procedūras ar panašias procedūras, arba suteikti EMĮ procedūrai viršenybę prieš nacionalines procedūras. Tais atvejais, kai kreditoriaus reikalavimo teisė atitinka Reglamento taikymo sritį, kreditorius gali pasirinkti tiek EMĮ procedūrą, tiek bet kurią kitą nacionalinę priemonę, kuri yra galima toje valstybėje narėje, tiek europinę procedūrą (pavyzdžiui, EINS procedūrą, jeigu įvykdytos atitinkamos sąlygos), atsižvelgiant į tai, kuri priemonė jam atrodo priimtinausia ir tinkamiausia, kad būtų patenkintas jo reikalavimas. Taigi, EMĮ procedūra nėra privaloma, o tik papildoma ir pasirenkama priemonė.

Pati EMĮ procedūra pagrįsta septyniomis standartinėmis formomis. Reglamente yra prašymo formos užpildymo gairės ir trumpi paaiškinimai, kurie yra skirti palengvinti prašymo formos pildymą. EMĮ procedūros formos yra grindžiamos kodais (pavyzdžiui, skaičių kodais), atitinkančiais konkrečią informaciją, kurią reikia pateikti formoje ir „varnelių“ laukais. Toks formatas buvo pasirinktas siekiant sumažinti vertimų poreikį.

Atvirų klausimų skaičius yra ribotas (pvz. įrodymų apibūdinimas, papildoma informacija), tačiau šiuo atveju profesionalus vertimas išlieka būtinas.

Prašymas išduoti EMĮ pateikiamas užpildant Reglamento I priede pateiktą standartinę A formą (toliau – „**A forma**“) ir remiantis Reglamento 7 str. 2 d. nustatytais reikalavimais²⁹.

ESTT, aiškindamas Reglamento 7 str. ir Reglamento standartinių formų turinį, priimtame sprendime *Szyrocka* byloje, pažymėjo, kad Reglamento 7 str. yra išsamiai nustatomi reikalavimai, kuriuos turi atitikti prašymas išduoti EMĮ (ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas, 36 p.). ESTT pateikė tokius argumentus savo sprendimui pagrįsti:

- (i) Reglamento 7 str. formuluotė neleidžia padaryti išvados, kad valstybės narės savo nacionalinėje teisėje galėtų nustatyti papildomus prašymo išduoti EMĮ reikalavimus, nes galimybė taikyti nacionalinę teisę yra aiškiai nurodyta tik Reglamento 7 str. 2 d. (c) p. ir 3, 5 ir 6 d.;
- (ii) pati Reglamento struktūra pagrindžia tokį aiškinimą, nes kaip nurodyta Reglamento preambulės 16 p., teismas turi išnagrinėti prašymą išduoti EMĮ remdamasis tik A formoje nurodyta informacija, o Reglamento 2-4 ir 6 str. irgi nenumatyta galimybė nustatyti papildomus reikalavimus. Be to, remiantis Reglamento 11 str. 1 d. (a) p., prašymas išduoti EMĮ gali būti atmestas tik dėl jo 2–4, 6 ir 7 str. nurodytų reikalavimų nesilaikymo;
- (iii) kitoks Reglamento 7 str. aiškinimas neleistų pasiekti Reglamente nustatytų tikslų, jeigu būtų leidžiama valstybėms narėms nacionalinėje teisėje nustatyti papildomus reikalavimus, kuriuos turėtų atitikti prašymas išduoti EMĮ. EMĮ išdavimo procedūra ne tik taptų nevienoda, bet taip pat ir ilgesnė, brangesnė bei sudėtingesnė (ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas, 27-32 p.).

Aukščiau nurodytam ESTT aiškinimui pritarė ir generalinis advokatas P. Mengozzi, pažymėjęs, kad kitoks aiškinimas ne tik nesuvienodintų ir nesupaprastintų, bet ir sukurtų tiek skirtingų procedūrų, kiek yra valstybių narių teisės sistemų (Generalinio advokato P. Mengozzi išvada, *Szyrocka*, 2012, 33 p.).

Kaip pažymima teisės doktrinoje, nacionaliniai teismai kartais jaučia poreikį ir turi tendenciją papildyti Reglamente nustatytus prašymo dėl EMĮ išdavimo reikalavimus

²⁹ Remiantis Reglamento 7 str. 2 d., prašyme turi būti pateikta ši informacija: „(i) šalių bei, kai tai taikoma, jų atstovų, vardai, pavardės ar pavadinimai ir adresai, bei teismas, kuriam pateiktas prašymas, (ii) reikalavimo suma, įskaitant pagrindinį reikalavimą ir, kai tai taikoma, palūkanas, sutartines netesybas ir išlaidas, (iii) jei prašoma palūkanų nuo reikalaujamos sumos, palūkanų norma ir laikotarpis, už kurį prašoma tų palūkanų, išskyrus atvejus, kai pagal kilmės valstybės narės teisės aktus prie pagrindinės sumos automatiškai pridedamos įstatymų numatytos palūkanos, (iv) ieškinio pagrindas, įskaitant aplinkybių, kuriomis grindžiamas reikalavimas ir, jei tai taikoma, reikalaujamos palūkanos, apibūdinimas, (v) reikalavimą pagrindžiančių įrodymų apibūdinimas, (vi) jurisdikcijos pagrindai, (vii) tarptautinis bylos pobūdis.“

papildomais nacionaliniais reikalavimais, kurie egzistuoja jų nacionalinėje teisėje, ir teismai dažnai į EMĮ procedūrą „perkelia“ jiems pažįstamo nacionalinio mokėjimo įsakymo išdavimo reikalavimus ir taip sutapatina EMĮ procedūrą su panašia nacionaline procedūra (Ontanu, 2017, p. 24).

Kadangi, ESTT konstatavo, kad reikalavimai, kuriuos turi atitikti prašymas yra išsamiai nustatomi Reglamento 7 str., dėl to teismai negali reikalauti, kad kreditorius laikytųsi papildomų sąlygų pagal nacionalinę teisę dėl EMĮ išdavimo (pavyzdžiui, teismai negali prašyti iš kreditoriaus pateikti A formoje apibūdintus įrodymus).

Reglamento 7 str. 2 d. (e) p. yra nurodyta, kad reikia tik apibūdinti reikalavimą pagrindžiančius įrodymus. Darbo autorė pirmoje magistro darbo dalyje atkreipė dėmesį į valstybėse narėse egzistuojančias dviejų tipų nacionalines mokėjimo įsakymo išdavimo procedūras: įrodymų pateikimo reikalaujantį modelį (angl. *evidence model*) ir įrodymų pateikimo nereikalaujantį modelį (angl. *no-evidence model*). Valstybėse narėse, kuriose nacionalinė mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra yra priskiriama įrodymų pateikimo reikalaujančiam modeliui, yra reikalaujama ieškovui pateikti rašytinį įrodymą, patvirtinantį pareikšto reikalavimo pagrįstumą. Nepateikus dokumentinio įrodymo, bus atsisakyta priimti prašymą išduoti mokėjimo įsakymą. Reikalavimas pateikti rašytinį įrodymą yra grindžiamas tuo, kad tai suteikia apsaugą nuo nepagrįstų reikalavimų, o kartu yra laikoma ir skolininko apsaugos priemonė *ex parte* proceso stadijoje, kadangi skolininkas pats neturi galimybės pasisakyti dėl reikalavimo pagrįstumo (Žalioji knyga, 2002, p. 17).

Įrodymų pateikimo nereikalaujantis modelis, pasižymi tuo, kad kai prašymas yra priimamas ir atitinka pagrindinius formalius reikalavimus, teismas išduoda mokėjimo įsakymą, toliau nevertindamas reikalavimo pagrįstumo. Šiame modelyje akcentuojama paties skolininko atsakomybė, suteikiama galimybė jam pačiam aktyviai gintis dėl reikalavimo pagrįstumo (prieštarauti mokėjimo įsakymui) ir taip užkirsti kelią vykdytino sprendimo priėmimui. Kadangi, toks reikalavimo pagrįstumo vertinimas nėra atliekamas, nėra reikalaujama kreditoriui pateikti ir dokumentinio įrodymo (Žalioji knyga, 2002, p. 18).

EMĮ atžvilgiu buvo pasirinktas kompromisas šiems dviem egzistuojantiems modeliams. Remiantis įrodymų pateikimo nereikalaujančiu modeliu, Reglamente nereikalaujama pateikti pačių įrodymų kartu su A forma, tačiau yra reikalaujama pateikti reikalavimą pagrindžiančių įrodymų apibūdinimą (Ontanu, 2017, p. 26, 27 ir Kramer, 2010, p. 5).

Kai kurie teisės doktrinos atstovai kritikavo, kad EMĮ būtų išduodamas remiantis tik A formoje pateikta informacija, kurioje yra tik apibūdinami įrodymai, nes jų manymu,

pasirinktas modelis neužtikrina tinkamos skolininko teisių apsaugos (Motiu, 2009 cituota Ontanu, 2017, p. 252).

Tačiau, darbo autorės nuomone, tai, kad EMĮ išdavimo procedūroje nereikia pateikti dokumentinių įrodymų, yra vertintina itin teigiamai, atsižvelgiant į šio Reglamento siekiamus tikslus. Tai sumažina išlaidas kreditoriui, kadangi jam nereikia versti pačių įrodymų į teismui priimtina kalbą, o pakanka atlikti tik įrodymų apibūdinimo vertimą. Be to, pati procedūra dėl to tampa greitesnė ir paprastesnė. Galima būtų sutikti su Fr. Klein ir I. Meier pastebėjimais, kad mokėjimo įsakymo procedūra iš esmės yra skirta mažinti ir teismų darbo krūvį (Klein, 1970 ir Meier, 1997 cituota Norkus, 2004, p. 92). Tokiam požiūriui pritaria ir Lietuvos teisės doktrinos atstovai, teigdami, kad mokėjimo įsakymo procedūros tikslas ir esmė – greitas ir su nedidelėmis tiek teismo, tiek kreditoriaus išlaidomis tokios situacijos išsprendimas, kai skolininkas negražina skolos kreditoriui, o ginčo iš esmės dėl skolos nėra. Šiuo atveju, teismo darbas yra pagreitinamas tiriant tik formalųjį bylos aspektą, t. y. ar prašymas atitinka formaliuosius įstatymo reikalavimus, visą procesą vedant rašytiniu būdu ir naudojant standartizuotas formas (Driukas, Valančius, 2009, p. 557-558). Pasirinkus tokį modelį, kai nėra reikalaujama pateikti teismui reikalavimą pagrindžiančių įrodymų, yra labiau mažinamas teismų darbo krūvis, nėra būtinybės į šį procesą įtraukti teisėjo ir pavesti jam vertinti pateiktus įrodymus, spręsti klausimus dėl įrodymų pakankamumo, įrodymų leistinum ir panašiai. EMĮ išdavimas gali būti pavestas žemesnės kvalifikacijos teismų darbuotojams. Be to, procedūra tampa ir labiau pritaikyta automatizuotam prašymo nagrinėjimui, ko, beje, yra ir siekiama šiuo Reglamentu, t. y. „sudaryti sąlygas naudoti automatinį duomenų apdorojimą“ (Reglamento preambulės 11 p.).

Palyginimui, Lietuvoje taip pat nėra reikalaujama pateikti įrodymų pagrindžiančių reikalavimą. Lietuvoje remiantis CPK 433 str. 1 d. 6 p. ir 433 str. 3 d., pildant pareiškimą dėl teismo įsakymo išdavimo turi būti nurodyti įrodymai, kuriais galima pagrįsti reikalavimą, tačiau pridėti pačių įrodymų nėra reikalaujama.

Teisės doktrinoje yra nuomonių, kad įrodymų apibūdinimo galima būtų iš viso atsisakyti. X. E. Kramer nuomone, kyla daug abejonių, ar toks įrodymų apibūdinimas bus lemiamas skolininkui, o kreditoriui gali būti sunku pateikti įrodymų apibūdinimą teismo kalba (Kramer, 2010, p. 5). Kiti autoriai mano, kad įrodymų apibūdinimas prašymo formoje užtikrina „sąžiningą procedūrinį žaidimą“ bei leidžia skolininkui žinoti prieš jį pateiktus argumentus. Be to, jeigu skolininkas nuspręstų prieštarauti EMĮ, tai leistų jam tinkamai pasirengti gynybai (Porcelli, 2013, Porceli, 2006 cituota Ontanu, 2017, p. 178).

Darbo autorės nuomone, žvelgiant iš kreditoriaus pusės, įrodymų apibūdinimas gali sukelti jam tam tikrų problemų. Jeigu kreditorius nėra teisininkas arba jeigu jam neatstovauja teisininkas, jam gali būti sunku tiksliai apibūdinti turimus įrodymus, kurie pagrindžia jo reikalavimą. Be to, tai sąlygoja ir papildomas išlaidas kreditoriui, nes jam reikės versti įrodymų apibūdinimą į teismo priimtina kalbą. Atsižvelgiant į Reglamentu siekiamus tikslus – sumažinti šios procedūros išlaidas, supaprastinti ir pagreitinti neginčytinų reikalavimų išieškojimą, galima būtų sutikti, kad atsisakius įrodymų apibūdinimo būtų dar labiau pasiekiami šie tikslai. Tačiau iš kitos pusės, manytina, kad taip yra įtvirtinamas balansas tarp dviejų egzistuojančių nacionalinių mokėjimo įsakymo procedūrų modelių valstybėse narėse. Be to, yra užtikrinama pusiausvyra tarp kreditoriaus ir skolininko teisių ir interesų. Kreditoriui šiuo atveju nereikia teikti pačių įrodymų ir daryti jų vertimų, o skolininkui irgi suteikiama svarbi informacija ir jis gali pagrįstai nuspręsti ar prieštarauti kreditoriaus pareikštam reikalavimui. Pavyzdžiui, jeigu skolininkas yra didelė bendrovė, turinti daug skirtingų užsakymų iš to paties kontrahento-kreditoriaus, ir jeigu EMĮ prašymo formoje nereikėtų apibūdinti įrodymų pagrindžiančių reikalavimą, skolininkas galėtų nesuprasti apie kokį reikalavimą yra kalbama ir tiesiog tokiu atveju jis pareikštų prieštaravimą, kas galėtų lemti, kad daug EMĮ bus prieštaraujama. O įrodymų, pagrindžiančių reikalavimą, apibūdinimas (pavyzdžiui, nurodant sutarties sudarymo datą ir numerį arba sąskaitos faktūros datą ir numerį) padeda skolininkui lengviau identifikuoti iš kokios pavyzdžiui, konkrečios sutarties ir pan. kyla kreditoriaus reikalavimas.

Tačiau, būtina paminėti, ESTT sprendimą, priimtą *Bondora* byloje, kuris buvo susijęs su EMĮ išdavimu, kai skolininkas yra vartotojas. Šioje byloje ESTT konstatavo, kad teismas, kuriam pateiktas prašymas dėl EMĮ išdavimo, gali paprašyti kreditoriaus pateikti papildomos informacijos apie sutarties sąlygas, nurodytas grindžiant skolinį reikalavimą prieš vartotoją, tam, kad teismas galėtų *ex officio* įvertinti, ar šios sąlygos yra nesąžiningos. Be to, ESTT papildomai pažymėjo, kad yra draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kuriuose yra numatyta, kad yra nepriimtini šiuo tikslu pateikti papildomi dokumentai (ESTT 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimas, 56 p.). Kartu buvo pažymėta, kad vartotojai visuomet atsiduria nepalankioje padėtyje, kai jų sandorio šalis yra pardavėjas arba tiekėjas. Net jeigu vartotojas, kuris yra skolininkas ir turi galimybę pateikti prieštaravimą dėl EMĮ išdavimo, to neužtenka, kad būtų užtikrinta efektyvi vartotojų teisių apsauga pagal 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (ESTT 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimas, 43, 45 p.). ESTT padarė išvadą, kad nors EMĮ procedūros tikslas yra greitas, supaprastintas ir nebrangus procesas, tačiau šis tikslas negali būti pasiektas vartotojų apsaugos sąskaita. Vienintelis

galimas būdas užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą yra suteikti teismams galimybę prašyti, kad kreditoriai pateiktų sutarties sąlygas, siekiant patikrinti jų sąžiningumą (ESTT 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimas, 36, 42, 51 p.).

Sutiktina su tokiu ESTT sprendimu, kadangi taip yra užtikrinama didesnė vartotojų teisių apsauga. Taip pat, atkreipiant dėmesį į tai, kokius ankstesnius sprendimus³⁰ yra priėmus ESTT nacionalinių mokėjimo įsakymų atžvilgiu, būtų sunku tikėtis, kad šiuo atveju ESTT būtų priėmus kitokį sprendimą. Generalinė advokatė E. Sharpston laikėsi tokios pačios nuomonės kaip ir ESTT (Generalinės advokatės E. Sharpston išvada, Bondora, 2019).

Tačiau, kaip pažymima ir teisės doktrinoje, šis ESTT sprendimas gali kelti grėsmę principams ir struktūrai, kuriais yra grindžiamas Reglamentas (Goris, 2020, p. 1195). Galimybė kreditoriams pateikti papildomus dokumentus arba teismui prašyti papildomų dokumentų, kai skolininkas yra vartotojas, paverčia EMĮ išdavimo procedūrą įrodymų pateikimo reikalaujančiu modeliu, nors EMĮ procedūrai kaip kompromisas dviem egzistuojančioms nacionalinėms mokėjimo įsakymo procedūroms buvo pasirinktas mišraus tipo modelis, reikalaujant nurodyti tik turimų įrodymų apibūdinimą, bet nereikalaujant pateikti pačių reikalavimą pagrindžiančių įrodymų.

Be to, po *Bondora* bylos, kai skolininkas yra vartotojas ir teismas prašys pateikti papildomus dokumentus, prašymo nagrinėjimas nebebus net ir *prima facie*, kadangi dokumentai, kurių gali būti prašoma, kad pateiktų kreditoriai gali įpareigoti teismą nuodugniai peržiūrėti sutartį, kuria grindžiamas reikalavimas. Nors prašymo vertinimą gali atlikti ne tik teisėjas, tačiau jeigu reikėtų įvertinti galimą sutarties sąlygų nesąžiningumą, neabejotinai, kad tokį įvertinimą turėtų atlikti teisėjai. Be to, kaip pastebėjo C. S. Goris, paminėdamas ESTT sprendimą, priimtą *BanifPlus*³¹ byloje, jeigu peržiūrėjęs sutarties sąlygas teismas nustatys, kad yra nesąžiningų sutarties sąlygų, turėtų būti privalomai išklaustytos abi šalys (Goris, 2020, p. 1195). Taigi, tais atvejais, kai prašymas išduoti EMĮ yra susijęs su vartotoju, ir teismas, į kurį kreiptasi, *ex officio* nagrinėja sutarties sąlygų galimą nesąžiningumą, EMĮ procedūra pakeis savo pradinę struktūrą ir pagrindinius principus. O šie pakeitimai, kaip pažymima teisės doktrinoje, gali kelti pavojų EMĮ veiksmingumui (Goris, 2020, p. 1195-1196).

Be to, kai ESTT nusprendė, kad nacionaliniai teismai gali prašyti papildomos informacijos apie sutarties sąlygas, tai neįpareigojo teismų to padaryti, o tik pažymėjo, kad

³⁰ Pavyzdžiui, ESTT 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimas *Profi Credit Polska S.A.* byloje, Nr. C-419/18 ir C-483/18.

³¹ Žr. ESTT 2013 m. vasario 13 d. sprendimą *Banif Plus Bank Zrt.* byloje, Nr. C 472/11, 31 punktą.

teismai gali paprašyti tokios papildomos informacijos. Tai reiškia, kad teismai turi visišką diskrecijos teisę tai padaryti. Sutiktina, kad tai gali lemti labiau fragmentišką bei nevienodą Reglamento taikymą visoje ES. Ar teismas reikalauti kreditoriaus pateikti papildomus dokumentus, kai skolininkas yra vartotojas siekiant įvertinti galimą sutarties sąlygų nesąžiningumą, gali labai priklausyti nuo to, kokioje valstybėje narėje šis prašymas bus pateikiamas (Goris, 2020, p. 1196-1197).

ESTT *Szyrocka* byloje taip pat analizavo ir palūkanų klausimą, ir pažymėjo, kad kreditorius gali prašyme dėl EMĮ išdavimo reikalauti palūkanų už laikotarpį nuo mokėjimo termino suėjimo dienos iki pagrindinės sumos sumokėjimo dienos. Kitoks šios nuostatos aiškinimas atgrasytų kreditorių nuo EMĮ procedūros naudojimo, o skatintų naudotis nacionalinėmis procedūromis, pagal kurias kreditorius galėtų gauti visas palūkanas (ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas, 47-48, 53 p.). Komisijos ataskaitoje buvo pažymėta, kad didelis skaičius prašymų buvo gražinti papildymui arba trūkumų ištaisymui dėl neišsamų prašymų dėl palūkanų (Komisijos ataskaita, 2015, p. 6-7). Paminėtina, kad buvo atliktas EMĮ procedūros imitacinis praktinio veikimo eksperimentas, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama kreditoriui ir su kokiomis konkrečioms problemoms jis gali susidurti pildydamas prašymo formą. Prašymo užpildymo gairės Reglamente, susijusios su palūkanomis, simuliaciją atliekančiam asmeniui pasirodė ne itin suprantamos. Buvo padaryta išvada, kad tai yra ta sritis, kurioje daugiau informacijos galėtų būtų pateikiama Europos e. teisingumo portale (Gn, 2014, p. 275).

Remiantis Reglamento 7 str. 3 d., prašyme kreditorius turi patvirtinti, kad jis pateikė, jo įsitikinimu ir žiniomis, teisingą informaciją bei supranta, kad jam galės būti taikomos sankcijos, kurios yra numatytos kilmės valstybės narės teisėje už tyčinį melagingos informacijos pateikimą. Šioje nuostatoje aiškiai nurodomos sankcijos, numatytos nacionaliniuose teisės aktuose, tačiau ši nuostata sulaukia kritikos, nes nėra aišku kokias sankcijas turėjo omenyje Europos teisės aktų leidėjas. Atskirose valstybėse narėse gali būti taikomos įvairaus pobūdžio sankcijos, be to, teismai jas gali taikyti skirtingai (Bohunova 2008, p. 7).

Užpildžius A formą, ji turi būti pateikta popierine forma arba kitomis kilmės valstybei narei priimtinioms ir teismui prieinamoms ryšio priemonėmis (įskaitant ir elektronines), apie kurias pranešta Komisijai (Reglamento 7 str. 5 d. kartu su 29 str. 1 d. (c) p.). Remiantis Komisijos ataskaita, dauguma valstybių narių leidžia, kad prašymas būtų pateiktas elektroniniu būdu arba ketina ateityje numatyti tokią galimybę (Komisijos ataskaita, 2015, p. 6). Tačiau, pastebėtina, kad praktiškai elektroninis prašymų pateikimas dar nėra plačiai naudojamas EMĮ procedūroje, net jeigu jis yra galimas pagal įprastas arba

specialias nacionalines procedūras. Priežastys yra susijusios su techniniais sunkumais, be to nacionaliniu lygmeniu naudojamos informacinių ir komunikacinių technologijų sistemos dažnu atveju nėra pritaikytos naudotojams, kurie nėra rezidentai. Dėl šių priežasčių popierinės paraiškos išlieka pagrindiniu būdu pateikti prašymus išduoti EMĮ (Ontanu, 2017, p. 26). Be to, remiantis Europos e. teisingumo portalo duomenimis (Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė..., 2022), galima teigti, kad didžiąjai daugumai valstybių narių nėra priimtinas prašymų dėl EMĮ išdavimo pateikimas elektroniniu būdu.

Reikėtų paminėti, kad nuo 2013 m. buvo pradėtas atitinkamas EMĮ procedūros bandomasis projektas e-CODEX, kuriame dalyvavo aštuonios valstybės narės. Šio projekto dalyviai veikdavo, kaip „siunčiančioji šalis“ (kuri leisdavo naudotojams išsiųsti gaunančiajai šaliai prašymus išduoti EMĮ) ir kaip „gaunančioji šalis“ (kuri priimdavo prašymus ir įteikdavo juos el. būdu pateiktame prašyme įvardintam teismui). Kai kurie dalyviai veikdavo kaip abi šalys. Teismas vėliau galėdavo el. būdu atsiųsti atsakymus, pavyzdžiui, Reglamento II priede nurodytą B formą ir kt. (Komisijos ataskaita, 2015, p. 6). Taigi, vykdamas bandomąjį projektą e-CODEX buvo išbandyta galimybė pateikti prašymą dėl EMĮ išdavimo el. būdu.

Šiuo metu Komisija yra pateikusi pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ryšių palaikymo per tarpvalstybinius civilinius ir baudžiamuosius procesus kompiuterinės sistemos (sistemos e-CODEX), kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1726. Šio reglamento pasiūlymo tikslas yra e-CODEX sistemos sukūrimas ES lygmeniu bei tai, kad e-CODEX sistemą naudotų daugiau valstybių narių. Pažymėtina, kad Europos e. teisingumo portalas e-CODEX sistemą naudos ir tam, kad piliečiai galėtų el. būdu pasirašyti ir el. būdu kompetentingiems valstybių narių teismams siųsti prašymus dėl EMĮ išdavimo (European Commission Proposal for a Regulation..., 2020). Tokia galimybė bus suteikiama tuo atveju, jeigu valstybėse narėse yra leidžiama prašymus dėl EMĮ išdavimo teikti el. būdu, naudojantis e-CODEX. Komisija tikisi, kad e-CODEX sukūrimas ES lygmeniu paskatins valstybes nares pašalinti teisinės kliūtis, trukdančias teikti prašymus išduoti EMĮ el. būdu (European Commission Staff Working Document..., 2020, p. 13).

Autorės nuomone tai, kad iki šiol elektroninis prašymų pateikimas dar nėra plačiai naudojamas EMĮ procedūroje, yra vertintina kaip didelis trūkumas. Tačiau, yra sveikintina, kad buvo pradėtos įvairios iniciatyvos, kad būtų galima pateikti prašymus išduoti EMĮ el. būdu, bei labiau skaitmenizuoti visą EMĮ procedūrą. ES lygmeniu sukūrus e-CODEX sistemą, manytina, kad tai tikrai prisidės prie to, kad bus galima pateikti prašymus išduoti EMĮ el. būdu, tiek ir visą komunikaciją su teismais vykdyti el. būdu. Tai, be abejojimo, galėtų

padėti užtikrinti tiek greitesnę, tiek ir mažiau išlaidų reikalaujančią procedūrą. Pavyzdžiui, e-CODEX sistemos bandymų metu, kiek tai buvo susiję su EMĮ procedūra, bandomojo projekto šalių naudotojai pranešė apie teigiamą naudojimosi e-CODEX patirtį. EMĮ procedūros atveju buvo manoma, kad naudojant e-CODEX yra sutaupoma daug laiko, o Graikijoje apklausti teisininkai apskaičiavo, kad naudojant e-CODEX, bylai nagrinėti reikalingas laikas sutrumpėjo trečdaliu (European Commission Staff Working Document..., 2020, p. 10). Komisija irgi pateikė preliminarų įvertinimą, kad dėl EMĮ procedūros skaitmeninimo, pašto išlaidos sumažėtų 8 – 21 eurų už kiekvieną bylą, o pati procedūra sutrumpėtų 3 – 9 dienomis, o per metus būtų sutaupyta 94 136 – 298 284 eurų pašto išlaidų (European Commission Staff Working Document..., 2020, p. 25, 37, 44). Taigi, tai būtų didelis žingsnis į priekį ir būtų labiau pasiekiami Reglamente numatyti tikslai dėl EMĮ procedūros pagreitinimo, supaprastinimo ir išlaidų sumažinimo.

Kreditorius arba jo atstovas, užpildęs A formą, ją turi pasirašyti. Kai prašymas dėl EMĮ išdavimo yra pateikiamas elektronine forma, jis turi būti pasirašytas laikantis Reglamento 7 str. 6 d. nustatytų reikalavimų.

Reikėtų paminėti ir tai, kad kreditorius, pateikdamas prašymą dėl EMĮ išdavimo, taip pat turi sumokėti teismo mokesčius. Teismo mokesčių suma, remiantis Reglamento 25 str. 2 d., yra nustatoma pagal nacionalinės teisės aktus. Jei teismo mokesčiai už nagrinėjimą civilinio proceso tvarka (kaip apibrėžta Reglamento 17 str. 1 d. (a) arba (b) p.) valstybėje narėje yra lygiaverčiai EMĮ procedūros mokesčiams arba didesni už juos, bendra teismo mokesčių suma už EMĮ procedūrą ir už nagrinėjimą civilinio proceso tvarka, kai byla tęsiama pareiškus prieštaravimus dėl EMĮ, neturi viršyti mokesčių, jeigu EMĮ procedūra nebūtų buvusi taikyta išvis (Reglamento 25 str. 1 d.). Šios nuostatos tikslas yra, kad kreditorių nuo naudojimosi EMĮ procedūra neatgrasytų dideli teismo mokesčiai.

Komisijos ataskaitoje pažymima, kad EMĮ procedūros teismo mokesčiai yra ganėtinai panašūs į bylinėjimosi pagal panašias nacionalines procedūras teismo mokesčius. Tačiau, žinoma, jų dydis itin skiriasi, o tai priklauso nuo to, kokioje valstybėje narėje yra pateikiamas prašymas dėl EMĮ išdavimo. Praktikoje, netgi buvo gauta skundų dėl teismo mokesčių dydžio tam tikrose valstybėse narėse. Kaip viena iš problemų buvo įvardinta ir tai, kad skiriasi mokesčių apskaičiavimo būdai. Tačiau, kaip didžiausią problemą dėl teismo mokesčių, atsižvelgusi į jai praneštą informaciją, Komisija įvardijo teismo mokesčių neskaidrumą kreditoriams. Dėl to, buvo imtasi priemonių siekiant pašalinti šią problemą ir ši informacija buvo paskelbta Europos e. teisingumo portale (Komisijos ataskaita, 2015, p. 8).

Tačiau, nors ir buvo imtasi priemonių pašalinti šią problemą, darbo autorė pastebi, kad Europos e. teisingumo portale informacijos apie teismo mokesčius ir kaip juos sumokėti pateikė ne visos valstybės narės (Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė..., 2021)³². Be to, dažnai trūksta praktinių patarimų kreditoriui, pavyzdžiui, nėra nurodomi sąskaitos, į kurią galima mokėti teismo mokesčius, rekvizitai. Tik kelios valstybės narės yra išsamiai aprašiusios kaip sumokėti teismo mokesčius, nurodydamos sąskaitos numerį ir kitus reikalingus duomenis. Manytina, kad pačiame Europos e. teisingumo portale galėtų būti pateikta daugiau praktinės informacijos apie EMĮ procedūrai taikytinus mokesčius ir jų sumokėjimo tvarką, nes nacionalinėse interneto svetainėse arba teisės aktuose informacija dažnai pateikiama tik atitinkamos valstybės narės valstybine kalba. Dėl to, šalims sunku rasti reikiamą informaciją, o tai trukdo joms kreiptis į teismą. Ypač atsižvelgiant į tai, kad Komisijos ataskaitoje yra pažymėta, kad kai kurios valstybės narės praneša apie itin didelį skaičių gražinamų prašymų jų papildymui ar trūkumų ištaisymui dėl nesumokėtų ar netinkamai sumokėtų teismo mokesčių (Komisijos ataskaita, 2015, p. 6-7). Taigi, kaip galima matyti, teismo mokesčių sumokėjimas kelia problemų ir dėl to EMĮ procedūra gali užsitęsti. Siekiant pagreitinti ir supaprastinti EMĮ procedūrą, būtų galima Europos e. teisingumo portale pateikti daugiau bei išsamesnės informacijos šiuo klausimu.

3.2. Prašymo dėl EMĮ išdavimo nagrinėjimas

Remiantis Reglamento 8 str., teismas, kuriam yra pateiktas prašymas išduoti EMĮ, turi kuo greičiau ir remdamasis prašymo formoje pateikta informacija nustatyti ar yra įvykdyti Reglamento 2-4 ir 6-7 str. nustatyti reikalavimai bei ar reikalavimas atrodyto pagrįstas. Šiame Reglamento straipsnyje taip pat yra detalizuojama, kad toks nagrinėjimas gali būti atliekamas naudojant automatizuotą procedūrą.

Taigi, remiantis Reglamento 8 str. teismas turi patikrinti ar: (i) reikalavimas patenka į Reglamento taikymo sritį pagal Reglamento 2 str., (ii) byla yra tarptautinio pobūdžio, kaip apibrėžta Reglamento 3 str., (iii) kaip nurodoma Reglamento 4 str. tai yra konkretus piniginis reikalavimas, kurio mokėjimo terminas jau suėjo, (iv) teismas turi jurisdikciją ir nėra pažeistos Reglamento 6 str. nustatytos jurisdikcijos taisyklės pateikiant prašymą dėl EMĮ išdavimo, (v) yra laikytasi 7 str. nustatytų reikalavimų dėl prašymo išduoti EMĮ formos užpildymo, (vi) reikalavimas atrodo pagrįstas. Visi punktai, išskyrus šeštąjį punktą

³² Žr. Pasirinkus paiešką pagal atitinkamą regioną (valstybę narę) nurodytame šaltinyje.

darbo autorės jau buvo aptarti anksčiau darbe, dėl to darbo autorė dėl jų pakartotinai nepasisako. Plačiau reikėtų aptarti tik šeštąjį punktą t. y., „ar reikalavimas atrodo pagrįstas“.

Šiuo atveju, analizuojant Reglamento 8 str. nėra aišku, ar nagrinėjimas susijęs tik su formalumais, ar gali būti nagrinėjamas ir reikalavimo pagrįstumas iš esmės (Kramer 2010, p. 6). Kaip yra paaiškinta Reglamento preambulės 16 p., „teismas turi išnagrinėti prašymą (įskaitant įrodymų apibūdinimą bei jurisdikcijos klausimą), remdamasis prašymo formoje pateikta informacija, o tai leidžia teismui *prima facie* išnagrinėti reikalavimo esmę ir, *inter alia*, atmesti aiškiai nepagrįstus reikalavimus ar nepriimtinius prašymus“. Iš šios nuostatos gali atrodyti, kad prašymo nagrinėjimas taip pat apima ir reikalavimo esmę, tačiau Reglamento 8 str. yra nurodyta, kad prašymas gali būti nagrinėjamas taikant automatizuotą procedūrą. Kaip šiuo atveju teisingai pažymi ir autorė X. E. Kramer, kompiuteris negali patikrinti reikalavimo esmės (Kramer, 2010, p. 6). Be to, aukščiau minėtoje Reglamento preambulės 16 p., papildomai yra pažymima, kad tokį nagrinėjimą nebūtinai turi atlikti teisėjas. Tačiau, teisėjas yra vienintelis asmuo, kuris turėtų būti atsakingas už bylos nagrinėjimą iš esmės. Taip pat, Reglamento 12 str. 4 d. (a) p. yra nurodyta, kad atsakovui yra pranešama, kad EMI yra išduotas remiantis tik kreditoriaus pateikta informacija, o teismas jos nepatikrino.

Kalbant apie reikalavimo pagrįstumo vertinimą, čia dar kartą aiškiai išryškėja takoskyra tarp vadinamųjų įrodymų pateikimo reikalaujančio ir įrodymų pateikimo nereikalaujančio mokėjimo įsakymo procedūrų modelių egzistuojančių valstybėse narėse. Kaip jau buvo nurodyta prieš tai, paprastai „įrodymų“ modelio besilaikančiose valstybėse narėse nacionalinis mokėjimo įsakymas gali būti išduotas tik tuo atveju, jei įvertinus pateiktą informaciją ir pareiškėjo pateiktus dokumentinius įrodymus būtų galima teigti, kad reikalavimas yra pagrįstas. Priešingai, pagal įrodymų pateikimo nereikalaujantį modelį kreditoriui palankus sprendimas nepriklauso nuo jokio išankstinio reikalavimo pagrįstumo tyrimo. Vieno iš šių modelių pasirinkimas yra neatsiejamas nuo polinkio į vieną iš dviejų sistemų ir jų lemiančių savybių. Kadangi, teikiant prašymą dėl EMI išdavimo nėra reikalaujama pateikti dokumentinių įrodymų, dėl to irgi būtų galima teigti, kad nagrinėjimas yra susijęs tik su formalumais, tačiau reikalavimo pagrįstumo iš esmės teismas negali vertinti. Tokiam požiūriui taip pat pritaria ir V. Vėbraitė, kuri pasisako, kad prašymo dėl EMI išdavimo nagrinėjimas turėtų būti formalus, t.y. patikrinama ar prašymas dėl EMI išdavimo atitinka visus jam keliamus reikalavimus bei ar nurodyti teiginiai vienas kitam neprieštarauja (Vėbraitė, 2010, p. 55).

Tačiau, sutiktina, kad Reglamento nuostata, teigianti, kad reikia nagrinėti ar reikalavimas atrodo pagrįstas, skirtingose valstybėse narėse gali būti skirtingai

interpretuojama (Vėbraité, 2010, p. 55). Tai gali priklausyti nuo to ar toje valstybėje narėje prašymo nagrinėjamas atliekamas naudojant automatizuotą procedūrą, ar nagrinėjimą atlieka teisėjas. Taip pat, gali priklausyti ir nuo to ar pačioje valstybėje narėje nacionalinė mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra yra įrodymų pateikimo reikalaujantis modelis ar yra įrodymų pateikimo nereikalaujantis modelis. Tokios normos buvimas pačiame Reglamente, kurioje nurodoma, kad reikia „išnagrinėti ar reikalavimas atrodo pagrįstas“ gali trukdyti pasiekti vieną iš Reglamento tikslų, t. y. sukurti vienodą bei greitą ir supaprastintą EMĮ procedūrą visoje ES. Kaip pažymi, E. A. Ontanu, klausimas kaip turi būti atliekamas reikalavimo pagrįstumo vertinimas kai kuriose valstybėse narėse kelia įtampą ir nerimą teisės specialistams. Dėl šio nerimo kreditorių yra prašoma pateikti A formoje apibūdintus įrodymus ir jų vertimą, kad teisėjas galėtų nustatyti, ar reikalavimas yra pagrįstas. Iš tiesų, čia galima sutikti, kad toks Reglamento aiškinimas ir taikymas panaikina EMĮ procedūros privalumus (Ontanu, 2017, p. 28). Tai rodo, kad šios procedūros tikslai ir paskirtis nėra gerai žinomi ir suprantami. Prancūzijoje prašymas dėl EMĮ išdavimo irgi nagrinėjamas panašiai kaip prašymas dėl nacionalinio mokėjimo įsakymo išdavimo, prašant pateikti dokumentinius įrodymus. Tada teisėjas įvertina reikalavimą ir išduoda EMĮ, remdamasis tuo, kas yra pagrįsta, pagal pateiktus rašytinius įrodymus (Ontanu, 2017, p. 140).

Vis dėl to, manytina, kad siekiant užtikrinti Reglamente išsikeltus tikslus, bei norint užtikrinti vienodą Reglamento taikymą visoje ES bei EMĮ procedūros efektyvumą, šis Reglamento straipsnis turėtų būti pakoreguotas. Priešingu atveju, išlieka tikimybė, kad kai kuriose valstybėse narėse bus prašoma kreditorių pateikti įrodymus, kad teisėjas galėtų įvertinti reikalavimo pagrįstumą, ypačingai tose šalyse, kuriose nacionalinė mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra yra priskiriama įrodymų pateikimo reikalaujančiam modeliui. O tokia nacionalinė praktika prieštarauja ESTT priimtam sprendimui *Szyrocka* byloje ir pačiam Reglamentui, nes teismas negali prašyti pateikti pačių įrodymų, kadangi pagal Reglamentą yra reikalaujama tik įrodymų apibūdinimo A formoje (išskyrus tuos atvejus, kai skolininkas yra vartotojas ir teismas gali paprašyti papildomos informacijos apie sutarties sąlygas). Palygininus EMĮ procedūrą, su Lietuvos teismo įsakymo išdavimo procedūra, CPK yra aiškiai nurodyta, kad teismas netikrina kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo tiek sprendamas pareiškimo priėmimo, tiek teismo įsakymo išdavimo klausimą. (CPK 435 str. 3 d.)

Kaip nurodoma Reglamento 9 str. 1 d., jeigu Reglamento 7 str. nustatyti reikalavimai nėra įvykdyti (išskyrus kai prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas arba yra nepriimtinas),

teismas turi suteikti kreditoriui galimybę papildyti prašymą arba pašalinti jo trūkumus naudodamas Reglamento II priede pateiktą standartinę B formą (toliau – „**B forma**“).

Taigi, nagrinėdamas prašymą teismas gali panaudoti B formą, kad paprašytų kreditoriaus papildyti arba ištaisyti trūkumus A formoje, jeigu ji nėra pilnai užpildyta, arba yra užpildyta netinkamai. Be to, remiantis Reglamento 9 str. 2 d., prašymo papildymo arba prašymo trūkumų ištaisymo terminą nustato teismas, į kurį yra kreipiamasi, taigi, šiuo atveju, pirmenybė teikiama nacionalinės teisės nuostatoms. Šie terminai gali labai skirtis valstybėse narėse (pavyzdžiui, vienoje valstybėse narėse gali būti ilgesni, o kitose trumpesni) ir gali priklausyti nuo nacionalinių teismų praktikos arba nacionalinių teisės aktų. Tokiais atvejais nukrypstama nuo vienodo EMĮ procedūros taikymo visose valstybėse narėse idėjos.

Lietuvos teismų praktikoje yra pasitaikę atveju, kai teismai, svarstydami prašymo dėl EMĮ išdavimo priėmimo klausimą, yra pasisakę, kad kadangi CPK XXIII skyriaus normos nenumato pareiškimų dėl teismo įsakymų priėmimo trūkumų šalinimo instituto, yra atsisakoma priimti kreditoriaus prašymą išduoti EMĮ, kaip neatitinkantį CPK 431 str. nustatytų leistinumų reikalavimų (Klaipėdos apylinkės teismo 2018 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje). Šios bylos pavyzdys parodo, kad EMĮ procedūra yra sutapatinama su panašia nacionaline mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra (šiuo atveju Lietuvos teismo įsakymo išdavimo procedūra).

Taip pat, teismas gali pasiūlyti kreditoriui išduoti EMĮ tik dėl tam tikros reikalavimo dalies, jeigu Reglamento 8 str. nustatyti reikalavimai yra įvykdyti tik dėl tos reikalavimo dalies. Tokiu atveju teismas naudos Reglamento III priede nurodytą standartinę C formą. Be to, nacionalinė teisė reglamentuos padarinius likusiai reikalavimo daliai (Reglamento 10 str. 1 ir 2 d.). Taigi, priklausomai nuo valstybės narės, šie padariniai gali skirtis. Lietuvoje, remiantis Įgyvendinimo įstatymo 22 str. 2 d., dėl likusios reikalavimo dalies kreditoriui yra suteikiama galimybė pateikti ieškinį teismui pagal ginčo teisenos taisyklės. Kita galimybė kreditoriui tęsti procesą yra susijusi su kliūčių, už kurias yra atsakingas kreditorius ir dėl kurių teismas nesutiko išduoti EMĮ visam reikalavimui, panaikinimas. Tokiais atvejais kreditorius galėtų pateikti naują prašymą dėl EMĮ išdavimo.

3.3. Prašymo dėl EMĮ išdavimo atmetimas ir EMĮ išdavimas

Teismas, išnagrinėjęs prašymą išduoti EMĮ, priima sprendimą – atmesti prašymą arba išduoti EMĮ.

Teismas atmeta prašymą jeigu: (i) nėra įvykdomi Reglamento 2-4 ir 6-7 str. reikalavimai, arba (ii) reikalavimas yra akivaizdžiai nepagrįstas, arba (iii) kreditorius nepapildo prašymo išduoti EMĮ ir (arba) neištaiso jo trūkumų per teismo nustatytą terminą, arba (iv) kreditorius per teismo nustatytą terminą neatsiunčia teismui atsakymo dėl EMĮ išdavimo dėl tam tikros reikalavimo dalies (teismo nustatyta sumai) arba nesutinka su teismo pasiūlymu, kad EMĮ būtų išduotas tik dėl tam tikros reikalavimo dalies.

Jeigu teismas atmeta prašymą išduoti EMĮ, kreditoriui apie tai bus pranešta naudojant Reglamento IV priede pateiktą standartinę D formą (toliau – „**D forma**“). Šioje D formoje bus nurodyta dėl kokių priežasčių teismas atmeta prašymą (Reglamento 11 str. 1 d.).

Taigi, teismas gali atmesti prašymą išduoti EMĮ tik dėl tam tikrų, riboto skaičiaus, pagrindų, kurie yra numatyti Reglamento 11 str. 1 d. Kaip nurodė ESTT *Szyrocka* byloje, papildomi reikalavimai, kurie yra taikytini panašioms nacionalinėms procedūroms, neįeina į Reglamento 11 str. nustatytus pagrindus atmesti kreditoriaus prašymą išduoti EMĮ. Pavyzdžiui, kaip *Szyrocka* byloje – nurodyti ginčo dalyko vertę Lenkijos valiuta, kad teismas galėtų nustatyti teismo mokesčių dydį pagal nacionalines taisykles. ESTT pasisakė, kad pagal Reglamento 25 str. 2 d., teismo mokesčių suma yra nustatoma pagal nacionalinę teisę, todėl nacionalinis teismas gali paprašyti informacijos dėl ginčo dalyko vertės, remdamasis nacionaliniuose teisės aktuose nustatyta tvarka, tačiau dėl to EMĮ procedūra neturi tapti pernelyg ilga ir prašymas dėl EMĮ išdavimo neturi būti atmestas (ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas, 33-36 p.). Tai iš esmės reiškia, kad teismas turi kuo greičiau pasinaudoti B forma, kurioje kreditoriaus būtų prašoma perskaičiuoti sumą iš eurų į nacionalinę valiutą, bet dėl šios priežasties teismas neturi atmesti prašymo išduoti EMĮ.

Prašymo išduoti EMĮ atmetimas nėra skundžiamas, tačiau kreditoriui dėl to nėra užkertamas kelias pateikti naują prašymą išduoti EMĮ arba pradėti kitą nacionalinę procedūrą, kurią galima taikyti toje valstybėje narėje, kurioje yra teismas (Reglamento 11 str. 2 ir 3 d.).

Deja, bet Komisijos ataskaitoje nebuvo pateikta statistika apie atmestus prašymus dėl EMĮ išdavimo valstybėse narėse. Lietuvoje tokia statistika taip pat nėra renkama, tačiau Lietuvoje galima rasti įdomių bylų šiuo klausimu. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismui buvo pateiktas prašymas išduoti EMĮ ir teismas nutartimi atsisakė priimti kreditoriaus pareiškimą kaip nenagrinėtiną. Teismo nurodytos priežastys – kaip nurodyta CPK 8 skyriaus 19 str. (*aut. pastaba*. turbūt kalbama ne apie CPK 8 skyrių, o Įgyvendinimo įstatymo 8 skirsnį) prašymai dėl EMĮ išdavimo nagrinėjami pagal CPK XXIII skyriaus taisykles. Taigi, teismas pasisakė, kad pagal CPK 431 str. 2 d. 3 p. pareiškimas nenagrinėtinas, jeigu skolininko buveinė yra užsienyje. Kreditorė padavė atskirąjį skundą, kurį išnagrinėjęs

teismas teisingai pažymėjo, jog EMĮ procedūrą reglamentuoja Reglamentas, o EMĮ išduodamas pagal visoms valstybėms narėms vienodą tvarką. Nacionalinė teisė taikoma tik kai Reglamentas konkrečių klausimų neaptaria (Klaipėdos apygardos teismo 2015 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje).

Ši byla yra puikus pavyzdys, kaip EMĮ procedūra buvo sutapatinta su Lietuvos teismo įsakymo išdavimo procedūra. Atsisakyta priimti prašymą, kadangi skolininko buveinė buvo užsienyje, nors Reglamente yra akivaizdžiai pasakyta, kad EMĮ procedūra yra taikoma tarptautinio pobūdžio byloms. Nors ši nutartis ir buvo panaikinta ir perduota pirmos instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bet galima būtų teigti, kad esant tokioms situacijoms yra paneigiamas pats Reglamento tikslas – supaprastinti bei pagreitinti šią procedūrą. Vietoj to, kad EMĮ būtų išduotas greitai, kreditoriui ši procedūra pasidaro apsunkinta ir jis sugaišta daug laiko siekiant išsieškoti savo reikalavimą.

Kai yra įvykdyti Reglamento 8 str. nurodyti reikalavimai, teismas turi išduoti EMĮ naudodamas Reglamento V priede pateiktą standartinę E formą (toliau – „**E forma**“). Jis tai turi padaryti kuo greičiau ir paprastai per 30 dienų nuo prašymo pateikimo. Jeigu kreditorius turi papildyti ir (arba) pašalinti prašymo trūkumus ar iš dalies jį pakeisti, į nurodytą 30 dienų laikotarpį šis laikas nėra įskaičiuojamas (Reglamento 12 str. 1 d.).

Teisės doktrinoje yra pasisakoma, kad frazės „paprastai per 30 dienų“ ir „kuo greičiau“ retai gali būti laikomos konkrečiais įsipareigojimais. Todėl, procedūros greitis priklausys nuo nacionalinių teisės sistemų gebėjimo susidoroti su EMĮ procedūra, jų išteklių ir kitų veiksnių. Išlieka rizika, kad skirtingose jurisdikcijose kreditoriai bus traktuojami skirtingai, o tai ir yra ta pati problema, kurią buvo siekiama šia procedūra išspręsti (Storskrubb, 2010, p. 214).

Taigi, Reglamente nėra nustatytas griežtas terminas per kurį teismas turi išduoti EMĮ. Visgi, darbo autorė manytų, kad teismai neturėtų pernelyg nukrypti nuo šio termino. Nebent kreditoriui reikėtų papildyti prašymą arba pašalinti jo trūkumus, arba prašymą pakeisti. Tačiau, iš Komisijos ataskaitos matyti, kad nuo prašymo pateikimo teismui, teismai išduoda EMĮ per 30 dienų laikotarpį tik kai kuriose valstybėse narėse. Maltoje teismai EMĮ išduoda greičiausiai, t. y. tik per vieną savaitę, Belgijoje ir Airijoje per dvi savaites, Vokietijoje tai užtrunka apie dvi arba tris savaites, o Lietuvoje ir Bulgarijoje apie 30 dienų. Taigi, iš Komisijos ataskaitos galima matyti, kad tik 6 valstybės narės laikosi šio termino. Apie 2 mėnesių reikia keturioms valstybės narėms, devynioms valstybėms narėms reikia maždaug 4 mėnesių. Labiausiai nuo 30 dienų termino nukrypsta Vengrija, Ispanija ir Slovakija. Vengrijoje nuo prašymo pateikimo EMĮ išduodamas apytiksliai per 6, Ispanijoje per 8, Slovakijoje per 9 mėnesius (Komisijos ataskaita, 2015, p. 7).

Komisijos ataskaitoje pažymėta, kad kai kuriose valstybėse narėse toks ilgas laikotarpis nuo prašymo pateikimo iki EMĮ išdavimo yra nepriimtinas ir būtina sutrumpinti tokius ilgus terminus. EMĮ procedūros metu nereikia nei išklausti šalių, teismas netiria įrodymų. Anot Komisijos, teismai turi pareigą išduoti EMĮ per 30 dienų nuo prašymo pateikimo teismui dienos, o nesilaikymas Reglamente nustatytų terminų gali būti traktuojamas kaip Reglamento pažeidimas (Komisijos ataskaita, 2015, p. 7).

Taigi, galima matyti, kad Reglamente įvardintos frazės kaip „kuo greičiau“, „paprastai per 30 dienų“ kai kurių valstybių narių nėra traktuojamos kaip konkretus įsipareigojimas. Palyginimui, CPK yra įtvirtinta, kad pareiškimo dėl teismo įsakymo išdavimo priėmimo klausimas turi būti išspręstas nuo jo padavimo teismui ne vėliau kaip kitą darbo dieną (CPK 435 str. 1 d.). Taip pat, nurodoma, kad kai yra išspręstas pareiškimo priėmimo klausimas, „teismas nedelsdamas, ne vėliau kaip kitą darbo dieną, išduoda kreditoriui teismo įsakymą“ (CPK 436 str. 1 d.).

Siekiant užtikrinti, jog nustatytų terminų būtų laikomasi, Reglamente taip pat galėtų būti įtvirtinta konkretnė norma, kuri įpareigotų teismą ne vėliau kaip per tam tikrą laikotarpį nuo prašymo išduoti EMĮ pateikimo teismui, išduoti EMĮ. Kitaip, gali išlikti tikimybė, kad tam tikrose valstybėse narėse 30 dienų termino nebus laikomasi. Tai gali lemti ateityje ir kaip galima matyti iš Komisijos ataskaitos jau dabar lemia, kad laikotarpis per kurį nuo prašymo išduoti EMĮ pateikimo yra išduodamas EMĮ valstybėse narėse skirsis, o taip yra nepasiekiami Reglamento siekiami tikslai – nustatyti vienodą EMĮ procedūrą visoje ES, be to užtikrinti vienodas sąlygas kreditoriams visoje ES. Kreditoriai, kurie teikia prašymą dėl EMĮ išdavimo tose valstybėse narėse, kuriose laikomasi 30 dienų termino ir EMĮ yra išduodamas greitai, bus geresnėje padėtyje ir daug greičiau galės išieškoti savo neginčytiną reikalavimą, palyginus su tais kreditoriais, kurie teikia prašymus tose valstybėse narėse, kuriose šių terminų nesilaikoma ar nuo šių terminų yra ypač nukrypstama. Tokiu būdu yra pakenkiama ir kitam Reglamento tikslui – greitam bei efektyviam neginčytinų reikalavimų išieškojimui. Tai kelia ypač didelę grėsmę, kad EMĮ procedūra gali prarasti savo efektyvumą tam tikrose valstybėse narėse.

Pažymėtina, kad E formoje turi būti pateikta aiški informacija apie pagrindinę skolos sumą, palūkanas, išlaidas ir galimas sutartines netesybas. ESTT *Szyrocka* byloje pažymėjo, kad nors E formoje nėra aiškiai numatyta galimybė nurodyti, kad skolininkas turi mokėti kreditoriui palūkanas susikaupusias iki pagrindinės skolos sumos sumokėjimo dienos, tačiau formos yra sukurtos tik tipiškiausioms situacijoms, kurios galėtų atsirasti praktikoje. Dėl to, E formos turinys turi būti pritaikytas prie konkrečių bylos aplinkybių. Skolininkas, remdamasis formoje esančiais duomenimis ir tuo kaip jie yra užpildyti, turi aiškiai

identifikuoti palūkanų normą bei datą, nuo kurios yra reikalaujama palūkanų. Jeigu yra reikalaujama sumokėti kreditoriui palūkanas, susikaupusias iki pagrindinės skolos sumokėjimo dienos, skolininkas turi akivaizdžiai tą suprasti. Kaip tiksliai užpildyti formą yra paliekama laisvai nuspręsti nacionaliniam teismui (ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas, 57-60 p.).

E formoje taip pat yra nurodoma skolininkui svarbi informacija, kurią, analogiškai kaip ir Lietuvos teismo įsakymo atveju, sudaro dvi dalys: siūlomoji ir informacinė (Laužikas *et al*, 2005, p. 252). Siūlomojoje EMĮ dalyje skolininkui yra siūloma sumokėti kreditoriui EMĮ nurodytą sumą arba paprieštarauti EMĮ pateikiant prieštaravimo pareiškimą EMĮ išdavusiam teismui, kurį skolininkas turi išsiųsti per 30 dienų nuo EMĮ įteikimo jam (Reglamento 12 str. 3 d.).

Informacinėje EMĮ dalyje yra nurodoma, kad (i) EMĮ yra išduotas remiantis tik kreditoriaus pateikta informacija ir teismas jos nepatikrino, (ii) EMĮ taps vykdytinas, jeigu skolininkas pagal Reglamento 16 str. nepateiks teismui prieštaravimo pareiškimo, (iii) jeigu skolininkas pateiks prieštaravimo pareiškimą, tai teismo procesas bus tęsiamas valstybės narės, kurioje buvo išduotas EMĮ, kompetentinguose teismuose, laikantis įprasto civilinio proceso taisyklių. Nebent kreditorius nurodė tokiu atveju nutraukti teismo procesą (Reglamento 12 str. 4 d.).

Tačiau, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad E formoje prie skolininkui pateiktos svarbios informacijos nėra nurodyta, kad jeigu skolininkas sumoka kreditoriui EMĮ nurodytą sumą, apie tai jis turi informuoti teismą. Palyginus EMĮ su teismo įsakymu, tai CPK 437 str. 2 d. 1 p. yra nurodyta, kad kai teismas išsiunčia skolininkui kreditoriaus pareiškimą ir teismo įsakymo kopiją, kartu jis išsiunčia ir pranešimą ir jame yra nurodyta, kad <...> skolininkas gali arba pareikšti prieštaravimą arba sumokėti kreditoriui priteistas sumas ir apie teismo įsakymo įvykdymą raštu pranešti teismui. Lietuvoje skolininkas aiškiai pačiame teismo įsakyme gali matyti, kad sumokėjęs kreditoriui priteistas sumas, jis apie tai turi pranešti teismui. Tačiau, Reglamente tokie veiksmai atsakovui nėra nustatyti. Taip pat, to nėra nurodyta nei A formoje, nei E formoje, nei F formoje, kurios yra siunčiamos skolininkui. Atsižvelgiant į tai, gali kilti tokių situacijų, kai skolininkas sumokėjęs kreditoriui EMĮ nurodytą sumą ir apie tai neinformavęs kilmės teismo³³, teismas paskelbs EMĮ vykdytinu. Pavyzdžiui, jeigu kreditorius yra didelė įmonė ir bus nepakankamai rūpestingas bei atidus, gali nepastebėti ir kreiptis dėl EMĮ vykdymo į kompetentingas vykdymo institucijas. Žinoma, remiantis Reglamento 22 str. 2 d., tokiu

³³ Pastaba: „kilmės teismas“ – EMĮ išduodantis teismas.

atveju skolininkui paprašius teismo būtų atsisakoma vykdyti EMĮ, jeigu skolininkas jau sumokėjo kreditoriui EMĮ nurodytą sumą. Tačiau, siekiant išvengti tokių situacijų, manytina, kad būtų aiškiau, kaip Lietuvos teismo įsakyme, taip ir E formoje nurodyti, kad skolininkas gali sumokėti EMĮ nurodytą sumą ir apie EMĮ įvykdymą pranešti teismui ir pateikti tai patvirtinančius dokumentus. Dėl pranešimo apie EMĮ įvykdymą teismui, galėtų būti sukurta ir atskira standartinė forma, kuri būtų siunčiama skolininkui kartu su kitomis formomis.

EMĮ procedūra yra vienkopė ir skolininkui yra suteikiama tik viena galimybė pareikšti prieštaravimo pareiškimą, ir vėliau, skolininkui praleidus šį terminą, jis daugiau tokios galimybės nebeturės. Taigi, pateikta informacija ir jos turinys jam yra ypatingai svarbus, jog jis suprastų, kad jeigu reikalavimas yra nepagrįstas ir jis turi imtis veiksmų per nurodytą terminą, o jų nesiimdamas – gali sulaukti neigiamų teisinių padarinių. Siekiant užtikrinti skolininko teises bei, kad jos nebūtų pažeistos reikia suteikti jam visą reikalingą informaciją, kuri yra pateikiama E formoje.

3.4. EMĮ įteikimas

E formą reikia įteikti skolininkui kartu su A formos kopija (Reglamento 12 str. 2 d.), pridėdant Reglamento VI priede nurodytą standartinę F formą, kuri yra skirta prieštaravimo dėl EMĮ pareiškimui.

Teismui išdavus EMĮ, jis turi užtikrinti, kad EMĮ būtų įteiktas skolininkui pagal valstybės, kurioje bus įteikiama, nacionalinę teisę ir naudojant tokį būdą, kuris atitinka Reglamento 13-15 str. nustatytus minimalius reikalavimus (Reglamento 12 str. 5 d. kartu su 13 str., 14 str. 1 d.).

Taigi, Reglamente nėra numatytos specialios tvarkos dėl EMĮ įteikimo skolininkui, nes, kaip galima matyti iš pačio Reglamento teksto, tai yra atliekama pagal nacionalinės teisės aktus. Reglamente įtvirtinti tik minimalūs įteikimo reikalavimai negali būti laikomi savarankiškais dokumentų įteikimo būdais (Vėbraitė, 2010, p. 57) ir jie nesuformuoja vienodų ir tiesiogiai taikomų ES lygmens dokumentų įteikimo normų. Jeigu valstybėje narėje tam tikras įteikimo būdas nėra leidžiamas, tai toks būdas įteikti EMĮ ir negalės būti taikomas. Reglamento nuostatos nereikalauja, jog valstybių narių civilinio proceso teisės nuostatos būtų tiesiogiai suderintos su Reglamento reikalavimais. Taigi, iš valstybių narių nėra reikalaujama keisti nacionalinę teisę ir išplėsti leidžiamus įteikimo būdus. Tačiau, *de facto* šios nacionalinės teisės nuostatos negali prieštarauti minėtose Reglamento normose įtvirtintiems minimaliems reikalavimams, kai yra įteikiamas EMĮ. Taigi, šie minimalūs

reikalavimai tik parodo tam tikrus įteikimo rėmus, nuo kurių negalima nukrypti ir kurie turėtų pakankamai apsaugoti skolininko interesus (Rudevska, 2012, p. 627).

Reglamento 13 ir 14 str. nustatyti dviejų kategorijų minimalūs reikalavimai, susiję su įteikimo būdais: (i) įteikimo būdai, kurių gavimą patvirtina atsakovas (Reglamento 13 str.), (ii) įteikimo būdai, kurių gavimo patvirtinimo iš atsakovo nėra reikalaujama (Reglamento 14 str.). Šiais abiem atvejais yra preziumuojama, kad skolininkui buvo pranešta (Velicogna et al, 2017, p. 114). Taip pat, Reglamento 15 str. yra įtvirtinta, kad galima įteikti ir skolininko atstovui, tačiau irgi laikantis Reglamento 13 ir 14 str. nustatytų minimalių reikalavimų.

Reglamentas nustato šiuos minimalius įteikimo atsakovui reikalavimus, kuriuos turi atitikti nacionaliniai teisės aktai, siekiant tam tikro įteikimo proceso suvienodinimo valstybėse narėse, o taip pat siekiant panaikinti tokių įteikimo būdų naudojimą, kurie nesuteikia pakankamai garantijų, t. y. visiško tikrumo (Reglamento 13 str.) arba labai didelės tikimybės (Reglamento 14 str.), kad įteikimas iš tikrųjų įvyko (Reglamento preambulės 19-20 p.). Be to, kaip pažymėjo generalinis advokatas Y. Botas savo pateiktoje išvadoje *Eco cosmetics* byloje „įteikimu pagal Reglamente nustatytą sistemą yra siekiama apsaugoti teisę į gynybą“ (Generalinio advokato Y. Bot išvada, *Eco cosmetics*, 2014, 41 p.). Siekiant šio tikslo, įteikimo būdai, kuriais gavimo patvirtinimo iš atsakovo nėra reikalaujama (Reglamento 14 str.) gal būti naudojami tik tada, kai yra tiksliai žinomas skolininko adresas (Reglamento 14 str. 2 d.; Velicogna et al, 2017, p. 114). Reikėtų pažymėti, kad siekiant užtikrinti skolininko teisę į gynybą kilmės teismas turi pareigą užtikrinti, kad naudojamas įteikimo būdas (pasirinktas iš visų nacionalinėje teisėje numatytų būdų) atitiktų Reglamente nustatytus minimalius reikalavimus (Crifo, 2008, p. 132; Generalinio advokato Y. Bot išvada, *Goldbet*, 2013, 47 p.).

Nacionaliniam teismui buvo ypač sunku įvertinti įteikimo atitiktį Reglamente nustatytiems minimaliems reikalavimams *Eco cosmetics* byloje. Šioje sujungtoje byloje buvo analizuojami atvejai, kai EMĮ skolininkams nebuvo įteikti arba buvo įteikti netinkamai, kadangi skolininkai buvo pakeitę savo gyvenamąją vietą. ESTT pažymėjo, kad remiantis Reglamento nuostatomis, EMĮ turi būti įteiktas vienu iš būdų, kurie nurodyti Reglamento 13-15 str., atitinkančių minimalius reikalavimus nustatytus Reglamente. Jeigu nėra laikomasi šių minimalių reikalavimų bus pažeista pusiausvyra tarp Reglamento siekiamų tikslų t.y. užtikrinti greitą ir veiksmingą EMĮ procedūrą ir antrojo - teisės į gynybą paisymo (ESTT 2014 m. rugsėjo 4 d. sprendimas, 37 p.).

Kaip pažymėjo ESTT, jeigu EMĮ neįteikiamas laikantis Reglamento 13-15 str. nustatytų minimalių reikalavimų, skolininkas nebus deramai informuotas apie išduoto EMĮ

buvimą ir jo pagrindą, o tai nėra suderinama su skolininko teise į gynybą. Prieštaravimo procedūros, kurios numatytos Reglamento 16-17 str. esant tokiai situacijai taikyti nėra galima, o prieštaravimo pareiškimo terminas tokiu atveju nėra pradedamas skaičiuoti. O tai turi įtakos nuo šio termino pabaigos priklausančių procedūrų, t. y. EMĮ paskelbimo vykdytinu ir prašymo dėl peržiūros, galiojimui, net jeigu jos jau buvo pradėtos. Jeigu tai paaiškėja tik vėliau, kai EMĮ jau buvo paskelbtas vykdytinu, skolininkas gali pranešti apie tokį pažeidimą pagal nacionalinę teisę ir jeigu toks pažeidimas yra įrodomas, tai EMĮ vykdytinumo paskelbimas turi būti pripažintas negaliojančiu (ESTT 2014 m. rugsėjo 4 d. sprendimas, 41-44, 49 p.).

Taigi, remiantis ESTT sprendimu, Reglamento 16-20 str. nustatytos procedūros negali būti taikomos, kai išaiškėja, kad EMĮ nebuvo įteiktas laikantis Reglamento 13-15 str. nustatytų minimalių reikalavimų. *Eco cosmetics* byla parodė, kad netinkamo įteikimo padariniai gali turėti rimtų pasekmių. Nors Reglamentu yra siekiama, kad procedūra būtų kuo greitesnė, paprastesnė ir reikalaujanti kuo mažiau išlaidų, tačiau lygiai taip pat yra svarbu užtikrinti skolininko teises, jo teisę į gynybą ir jo tinkamą informavimą apie išduotą EMĮ.

Pažymėtina, jeigu EMĮ ir prie jo pridėtus dokumentus reikės įteikti kitoje valstybėje narėje tai jie turi būti perduoti kitai valstybei narei remiantis Įteikimo reglamentu³⁴. Remiantis Reglamento 27 str., jo nuostatų taikymas neturi daryti įtakos Įteikimo reglamento taikymui valstybėse narėse.

EMĮ yra išduodamas kilmės valstybės narės oficialia kalba arba viena iš oficialių kalbų. Pačiame Reglamente nėra jokios aiškios nuostatos dėl kalbos, kuria proceso dokumentai (EMĮ ir kartu su EMĮ pridedami dokumentai, t. y. A forma) turėtų būti įteikiami skolininkui. Vienintelis alternatyvus suderintas teisės aktas, kuriame pateikiamos taisyklės dėl dokumentų, kurie turi būti įteikiami tarptautinio pobūdžio bylose, kalbos, yra prieš tai minėtas Įteikimo reglamentas. Remiantis Įteikimo reglamento 8 str. 1 d., skolininkas gali atsisakyti priimti jam įteikiamą dokumentą, jeigu jis nėra parengtas arba prie jo nėra pridėtas vertimas į kalbą, kurią skolininkas supranta, arba į valstybės narės, kurioje dokumentas turi būti įteiktas oficialią kalbą (arba vieną iš oficialių įteikimo vietos kalbų). Skolininkas turi būti informuotas, naudojant Įteikimo reglamento II priede pateiktą standartinę formą, apie galimybę per savaitę nuo dokumentų gavimo momento atsisakyti priimti arba grąžinti dokumentus, kurie nėra parengti jam suprantama kalba arba nėra

³⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. lapkričio 13 d. reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 (toliau – „**Įteikimo reglamentas**“).

išversti į įteikimo vietos oficialią kalbą (arba vieną iš oficialių kalbų) (Įteikimo reglamento 5 ir 8 str. 1 d.).

ESTT *Catlin Europe* byloje konstatavo, kad Įteikimo reglamento 8 str. 1 d. numatyti reikalavimai taikytini tiek EMĮ įteikimui, tiek ir A formos įteikimui. Abu dokumentai turi būti įteikti adresatui kalba, kurią, kaip manoma, jis supranta, ir kaip yra reglamentuota Įteikimo reglamento 8 str. 1 d. Kai dokumentai yra įteikiami prie jų privalo būti pridėta Įteikimo reglamento II priede pateikta standartinė forma, kurioje adresatas yra informuojamas apie jo teisę atsisakyti priimti dokumentus. Šios standartinės formos pateikimas yra esminis formalus reikalavimas, kuriuo siekiama užtikrinti dokumento adresato teisę į gynybą. Kadangi šioje byloje skolininkui įteikiant dokumentus A forma buvo parengta kita nei Įteikimo reglamento 8 str. 1 d. nurodyta kalba ir kartu jam nebuvo pateikta Įteikimo reglamento II priede nurodyta standartinė forma, šis trūkumas ir dėl jo atsiradęs dokumento adresato neinformavimas apie jo teisę atsisakyti jį priimti turi būti ištaisytas kuo greičiau pateikiant adresatui šią standartinę formą pagal Įteikimo reglamento nuostatas. ESTT pasirėmė *Eco cosmetics* byla ir pažymėjo, kad jeigu nėra laikomasi šių reikalavimų, EMĮ negali tapti vykdytinas ir negali būti pradėtas skaičiuoti terminas, per kurį skolininkas turi pateikti prieštaravimo pareiškimą (ESTT 2018 m. rugsėjo 6 d. sprendimas, 43, 50-52 p.).

Taigi, tinkamas dokumentų įteikimas EMĮ procedūroje yra labai svarbus, kad būtų užtikrinta efektyvios EMĮ procedūros ir teisės į gynybą pusiausvyra. Nesilaikant numatytų reikalavimų, tai gali sukelti prieš tai jau minėtų neigiamų teisinių padarinių.

3.5. Prieštaravimas EMĮ

Kaip jau buvo minėta prieš tai darbe, EMĮ išdavimo procedūra yra vienpakopė, tačiau darbo autorė plačiau aptars vienpakopį ir dvipakopį mokėjimo įsakymo modelius, išryškindama jų esminius skirtumus bei galimą to įtaką, nulėmusią vienpakopio modelio parinkimą EMĮ procedūrai.

Komisija, pateikdama pasiūlymą dėl Reglamento, siūlė, kad EMĮ procedūra būtų dvipakopė. Remiantis Komisijos pasiūlymu dėl Reglamento, teismas, priimdamas kreditoriui palankų sprendimą dėl prašymo priėmimo, išduotų ne patį EMĮ, o iš pradžių išduotų vadinamąjį „Europos mokėjimo pranešimą“, kuris būtų išsiunčiamas skolininkui siekiant jį informuoti apie pareikštą kreditoriaus reikalavimą, atsakovo procesines teises ir pareigas, įtraukiant ir tą informaciją, kad bus išduotas EMĮ, jeigu atsakovas nepareikš prieštaravimo pareiškimo (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 12). Kaip pabrėžia R.

Norkus, dvipakopio mokėjimo įsakymo privalumas yra tas, kad juo yra labiau užtikrinama skolininko teisių apsauga, nes skolininkui yra suteikiamos dvi galimybės prieštarauti kreditoriaus pareikštam reikalavimui (Norkus, 2003, p. 82). Šiuo argumentu rėmėsi ir Komisija pažymėdama, kad skolininkui turi būti suteiktos dvi galimybės prieštarauti kreditoriaus reikalavimui ir perkelti ginčo nagrinėjimą pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles. Komisijos požiūriu, tik viena galimybė prieštarauti, kuria nepasinaudojus priimamas negrįžtamas galutinis sprendimas, būtų pernelyg griežta sankcija (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 14). Kitas Komisijos nurodytas argumentas buvo toks, kad valstybėse narėse, kuriose nacionalinė mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra yra priskiriama įrodymų pateikimo nereikalaujančiam modeliui, pasižyminčiam skolininko teisių apsaugos trūkumu, ko pasėkoje teismas nevertina kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo, šio modelio trūkumai kompensuojami tuo, kad daugumoje tų valstybių narių dažniausiai egzistuoja dvipakopis mokėjimo įsakymo išdavimo procedūros modelis ir skolininkui yra suteikiamos dvi galimybės pareikšti prieštaravimus (pavyzdžiui, taip yra Švedijoje, Suomijoje, Vokietijoje) (Žalioji knyga, 2002, p. 18). Atsižvelgiant į tai, Komisija paminėjo, kad priešingai nei valstybėse narėse, kuriose egzistuoja vienpakopis mokėjimo įsakymo išdavimo procedūros modelis, pasiūlyme dėl Reglamento EMĮ procedūroje yra nenumatytas reikalavimo pagrįstumo nagrinėjimas. Dėl to, norint užtikrinti pusiausvyrą, kad procedūra yra taip supaprastinta siekiant jos efektyvumo, reikia užtikrinti ir skolininko interesus ir skolininko teisių apsaugą bei suteikti jam dar vieną galimybę gintis (pasiūlymas dėl Reglamento, 2004, p. 14).

Atsižvelgiant į Reglamento siekiamus tikslus supaprastinti, pagreitinti neginčytinų reikalavimų išieškojimą, darbo autorės manymu, EMĮ procedūros nustatymas vienpakope buvo teisingas pasirinkimas. Teisės doktrinoje tai yra taip pat vyraujantis požiūris. Pavyzdžiui, anot V. Vėbraitės, tai, kad EMĮ procedūra yra vienpakopė, yra labiau užtikrinimas jos operatyvumas (Vėbraitė, 2010, p. 56), R. Norkaus nuomone – vienpakopis modelis yra greitesnis bei paprastesnis, o dvipakopės procedūros privalumui nekompensuoja jos trūkumų ir skolininko pasyvumo atveju yra greičiau apginamos kreditoriaus teisės (Norkus, 2003, p. 83). Kiti autoriai taip pat teikia pirmenybę vienpakopiam modeliui (Laužikas *et al.*, 2005, p. 245).

Darbo autorė pažymi, kad visgi ne visose valstybėse narėse, kuriose teismas nevertina reikalavimo pagrįstumo, egzistuoja dvipakopis mokėjimo įsakymo modelis. Pavyzdžiui, Austrijos nacionalinė mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra yra priskiriama įrodymų pateikimo nereikalaujančiam modeliui ir joje nėra numatytas reikalavimo pagrįstumo nagrinėjimas. Tačiau, tuo pačiu Austrijos mokėjimo įsakymo procedūra yra vienpakopė ir

laikoma puikiai funkcionuojančia bei nepažeidžiančia skolininko teisių. Portugalijos nacionalinė mokėjimo įsakymo procedūra irgi yra vienpakopė ir teismas netikrina kreditoriaus pareikšto reikalavimo pagrįstumo (Žalioji knyga, 2002, p. 18-19). Lietuvoje kaip jau buvo minėta, prie pareiškimo dėl teismo įsakymo išdavimo įrodymai nepridedami (CPK 433 str. 3 d.), o sprendimas tiek pareiškimo priėmimo, tiek teismo įsakymo išdavimo klausimą teismas netikrina kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo (CPK 435 str. 3 d.) Tačiau, CPK taip pat yra pasirinktas vienpakopis teismo įsakymo išdavimo procedūros modelis, siekiant veiksmingesnio proceso koncentruotumo principo įgyvendinimo (Laužikas *et al*, 2005, p. 245).

Taigi, prieš išduodant EMĮ skolininkas nėra informuojamas apie procesą ir Reglamentas suteikia tik vieną galimybę skolininkui pateikti prieštaravimo pareiškimą dėl EMĮ išdavimo. Jeigu skolininkas nori pareikšti prieštaravimo pareiškimą, jis turi tai padaryti naudodamas Reglamento VI priede pateiktą standartinę F formą (toliau – „**F forma**“), kuri jam yra atsiunčiama kartu su EMĮ (Reglamento 16 str. 1 d.). F formoje yra pateiktas visiškai standartizuotas tekstas, kuris neturėtų kelti sunkumų skolininkui pildant tą formą. Tačiau, teismas turi atsižvelgti į pateiktą prieštaravimą bet kokia kita rašytine forma, jeigu prieštaravimo pareiškimas yra aiškiai suformuluotas (Reglamento preambulės 23 p.). Skolininkas turi išsiųsti prieštaravimo pareiškimą teismui per 30 dienų nuo EMĮ įteikimo jam ir neprivalo nurodyti priežasčių, dėl kurių ginčija kreditoriaus pareiktą reikalavimą (Reglamento 16 str. 2 ir 3 d.). Pakanka paprasto veiksmo, kaip buvo pabrėžta ESTT byloje *Thomas Cook Belgium* (ESTT 2015 m. spalio 22 d. sprendimas, 40 p.). Pačioje F formoje netgi nėra paliktos laisvos vietos, kurioje būtų galima nurodyti prieštaravimo pareiškimo priežastis. Tai yra suprantama, kadangi ir pats EMĮ irgi yra išduotas remiantis tik kreditoriaus pateikta informacija, kurios teismas nebuvo patikrinęs.

Tačiau, jeigu kartu su F forma skolininkas papildomai pateikė ir su bylos esme susijusių argumentų, prieštaravimas negali jam sukelti jokių kitų pasekmių, išskyrus tas, kurios kyla iš Reglamento 17 str. 1 d., t. y. EMĮ procedūros nutraukimas ir kad teismo procesas bus tęsiamas kilmės valstybės narės kompetentinguose teismuose (arba pagal EINS reglamento taisykles, arba bet kurio tinkamo nacionalinio proceso taisykles), išskyrus tuos atvejus kai kreditorius paprašė nutraukti teismo procesą (Ontanu, 2017, p. 32).

ESTT byloje *Goldbet Sportwetten* pažymėjo, kad F forma nesuteikia galimybių skolininkui užginčyti kilmės valstybės narės teismo jurisdikcijos ir nustatė, kad jeigu prieštaravimo pareiškimo, kuriame nėra ginčijama teismo jurisdikcija, pasekmė būtų ta, kad tai prilygtų skolininko atvykimui į teismą, kaip taip suprantama Briuselis I bis reglamento 26 str. 1 d., tai išplėstų prieštaravimo teisinės pasekmes ir jos neapsiribotų

tomis, kurios yra numatytos Reglamente (ESTT 2013 m. birželio 13 d. sprendimas, 31-33 p.). Skolininko prieštaravime pateiktos papildomos aplinkybės, susijusios su bylos esme, nėra laikomos svarbiomis (ESTT 2013 m. birželio 13 d. sprendimas 41, 43 p.).

Toks ESTT aiškinimas atitinka procedūros supaprastinimo tikslus, o kitoks aiškinimas, priešingai, tik apsunkintų šią procedūrą, o be to ir sukeltų teisinio neaiškumo situaciją dėl prieštaravimo pareiškimo pasekmių (Generalinio advokato Y. Bot išvada, Goldbet, 2013, 42-43 p.). Prieštaravimas, kuriame pateikti su bylos esme susiję argumentai nėra skirtas tam, kad būtų laikomas ir panaudotas kaip gynybos pagrindas nagrinėjant bylą iš esmės, o tik tam, kad skolininkas galėtų ginčyti kreditoriaus reikalavimą. Priešingas aiškinimas prieštarautų tikslui bei paskirčiai, kurio yra siekiama prieštaravimo dėl EMĮ institutu (ESTT 2013 m. birželio 13 d. sprendimas, 37-40 p.). Taigi, po prieštaravimo pareiškimo turi būti įmanoma užginčyti teismo jurisdikciją, o faktinis prieštaravimo turinys neturi jokios kitos įtakos teisinių pasekmių apimčiai, nei nurodyta Reglamento 17 str. 1 d., ir jokios kitos teisinės pasekmės negali būti taikomos.

Kaip ir prašymas dėl EMĮ išdavimo, taip ir prieštaravimo pareiškimas yra pateikiamas popierine forma arba kitomis, kilmės valstybei narei priimtinioms ir teismui prieinamoms, ryšio priemonėmis (įskaitant ir elektronines). Prieštaravimo pareiškimo pasirašymui taikomos tokios pačios nuostatos kaip prašymui dėl EMĮ išdavimo (Reglamento 16 str. 4 d. ir 5 d.).

Iš Komisijos ataskaitos galima matyti, kad skolininkai retai prieštarauja EMĮ. Tačiau, pareikštų prieštaravimų dėl EMĮ procentas įvairiose valstybėse narėse yra skirtingas. Austrija yra valstybė narė, kurioje rečiausiai yra prieštaraujama EMĮ (tik 4 proc.). Didžiausias pareikštų prieštaravimų dėl EMĮ procentas yra Graikijoje, kuris viršija net 50 proc. (Komisijos ataskaita, 2015, p. 8-9). Pažymėtina, kad į Komisijos ataskaitą Lietuvos duomenys įtraukti nebuvo, tikėtina dėl to, kad Lietuvoje nėra renkami statistiniai duomenys apie pareikštų prieštaravimų dėl EMĮ procentą.

Paminėtina, kad iki 2017 m. liepos 14 d. galiojusioje Reglamento 17 str. 1 d. redakcijoje buvo reglamentuota, kad „prieštaravimo pareiškimo atveju teismo procesas bus tęsiamas kilmės valstybės narės kompetentinguose teismuose laikantis įprasto civilinio proceso taisyklių, išskyrus atvejus, kai ieškovas aiškiai nurodo tuo atveju nutraukti teismo procesą.“

Komisija pasiūlyme dėl reglamentų keitimo nurodė, kad nuo tada kai buvo pradėta taikyti EINS procedūra, Reglamente turėtų atsirasti nuostata, kad kai ginčas patenka į EINS reglamento taikymo sritį, ši procedūra taip pat galėtų būti prieinama (pasiūlymas dėl reglamentų keitimo, 2013, p. 16). Šis Reglamento pakeitimas sveikintinas, kadangi

skolininko prieštaravimo pareiškimo atveju kreditorius gali pasirinkti ir EINS procedūrą (jeigu ji yra taikytina), kurios taisyklės yra integruotos į EINS reglamentą ir kuris yra taikomas visose valstybėse narėse vienodai. Tokiu būdu išvengiant tęsti teismo procesą pagal kilmės valstybės narės nacionalinio civilinio proceso taisykles, kurios kreditoriui gali būti nežinomos. Be to, kreditorius taip turi galimybę susigražinti skolą naudojantis kita europine supaprastinta ir greitesne procedūra. Teisės doktrinoje šis pakeitimas taip pat vertinamas teigiamai (Molnar, 2017, p. 65; Kramer, 2014, p. 16). Pažymėtina, kad prieštaravimo pareiškimo atveju procesas bus tęsiamas vadovaujantis EINS procedūros taisyklėmis tik tuo atveju, kai pats kreditorius išreiškė tokį pageidavimą (Reglamento 17 str. 2 d.).

Reglamento 17 str. 4 d. yra pažymima, kad „procesas perduodamas vykdyti civilinio proceso tvarka, kaip yra nurodyta 17 str. 1 d. (a) ir (b) p., vadovaujantis kilmės valstybės narės teise“. Taigi, šiuo atveju bus taikoma kilmės valstybės narės teisė ir šios taisyklės kiekvienoje valstybėje narėje bus skirtingos. Lietuvoje Įgyvendinimo įstatymo 22 str. 2 d. yra numatyta, kad Reglamento 17 str. 1 d. nurodytais atvejais teismo procesas tęsiamas *mutatis mutandis* taikant CPK 439 str. 3, 5, 6 d. nuostatas.

Jeigu skolininkas per 30 dienų terminą nuo EMĮ įteikimo jam dienos, nepateiks kilmės teismui prieštaravimo pareiškimo, kilmės teismas paskelbs EMĮ vykdytinu naudojant Reglamento VII priede pateiktą standartinę G formą (toliau – „**G forma**“). Kilmės teismas taip pat turės atsižvelgti į laiką, kuris yra reikalingas tam, kad prieštaravimo pareiškimas jį pasiektų bei patikrinti EMĮ įteikimo skolininkui datą (Reglamento 18 str. 1 d.).

Paskelbus, kad EMĮ yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje, jis bus pripažįstamas ir vykdomas visose valstybėse narėse (išskyrus Daniją, kuriai nėra taikomas Reglamentas), nesuteikiant galimybės prieštarauti jo pripažinimui (Reglamento 19 str.). Patį vykdymo procesą reglamentuoja vykdančiosios valstybės narės³⁵ teisė. Kadangi EMĮ vykdymo procesas nepatenka į šio baigiamojo darbo objektą, dėl to darbo autorė dėl jo reglamentavimo toliau nepasisako.

³⁵ Pagal Reglamento 5 str. 2 p., „vykdančioji valstybė narė“ – valstybė narė, kurioje prašoma vykdyti Europos mokėjimo įsakymą.

3.6. EMĮ peržiūra

Siekiant labiau apsaugoti skolininko teises, Reglamento 20 str. yra numatyta EMĮ peržiūra išimtiniais atvejais, kai pasibaigia Reglamento 16 str. 2 d. nustatytas prieštaravimo pareiškimo pateikimo terminas.

Remiantis Reglamento 20 str. 1 d., skolininkui yra suteikiama teisė prašyti peržiūrėti EMĮ kilmės valstybės narės kompetentingame teisme, jeigu:

- (a) (i) EMĮ buvo įteiktas skolininkui vienu iš Reglamento 14 str. nurodytų būdų (t. y. be skolininko patvirtinimo apie gavimą) ir
- (ii) ne dėl skolininko kaltės EMĮ jam nebuvo įteiktas laiku, dėl ko jam buvo nesuteikta galimybė pasiruošti gynybai arba
- (b) skolininkas negalėjo pateikti prieštaravimo pareiškimo dėl *force majeure* arba dėl ypatingų aplinkybių, nesant jo kaltės.

Teisė prašyti peržiūrėti EMĮ yra galima tik esant sąlygai, kad abiem aukščiau nurodytais atvejais skolininkas veikia nedelsdamas.

Taip pat, pagal Reglamento 20 str. 2 d., skolininkas gali prašyti, kad kilmės valstybės narės kompetentingas teismas peržiūrėtų EMĮ, jeigu EMĮ išduotas akivaizdžiai neteisingai, atsižvelgus į Reglamente numatytus reikalavimus arba dėl kitų išimtinių aplinkybių.

Jeigu teismas nuspręs, kad peržiūra pagrįsta dėl vienos iš Reglamento 20 str. nurodytų priežasčių, EMĮ neteks galios, o jeigu nuspręs, kad nėra taikomas nei vienas iš minėtame straipsnyje nustatytų peržiūros pagrindų, teismas atmes prašymą ir EMĮ liks galioti (Reglamento 20 str. 3 d.).

Paminėtina, kad informacija, kurią valstybės narės turėjo pranešti Komisijai, tai – peržiūros išimtiniais atvejais tvarka ir teismai, kurie yra kompetentingi taikyti Reglamento 20 str., nes šiuos aspektus reglamentuoja nacionalinė teisė. Remiantis Įgyvendinimo įstatymo 23 str., Lietuvoje EMĮ peržiūros procedūrą atlieka EMĮ išdavęs teismas, o prašymą dėl EMĮ peržiūros teismas nagrinėja rašytinio proceso tvarka.

Kaip nurodoma Reglamento preambulės 25 p., peržiūra išimtiniais atvejais neturi būti suprantama taip, kad tokiu būdu skolininkui yra suteikiama antra galimybė pateikti prieštaravimo pareiškimą kreditoriaus pareikštam reikalavimui. Vienas iš išimtinių atvejų pavyzdžių – EMĮ išdavimas buvo pagrįstas A formoje pateikta neteisinga informacija. Pažymėtina, kad reikalavimo esmė peržiūros metu neturėtų būti vertinama daugiau nei dėl paties skolininko nurodytų išimtinių aplinkybių.

Toliau darbo autorė sieks išanalizuoti ESTT praktikoje aiškinto Reglamento 20 str. turinį.

ESTT byloje *Novontech-Zala* aiškindamas Reglamento 20 str. 1 d. (b) p. ir Reglamento 20 str. 2 d., konstatavo, kad praleisto prieštaravimo pareiškimo pateikimo termino dėl skolininko atstovo nerūpestingumo ir aplaidumo – negalima laikyti nei „ypatingomis aplinkybėmis“ kaip tai yra suprantama pagal Reglamento 20 str. 1 d. (b) p., nei „išimtinėmis aplinkybėmis“ kaip tai suprantama pagal Reglamento 20 str. 2 d., kadangi, tokios situacijos skolininko atstovas galėjo lengvai išvengti. EMĮ peržiūra šiomis aplinkybėmis reikštų, kad skolininkui būtų suteikta antra galimybė pateikti prieštaravimo pareiškimą (ESTT 2013 m. kovo 21 d. sprendimas, 20-22 p.). ESTT, aiškindamas Reglamento 20 str. 1 d. (b) p. taikymą, konstatavo, kad tam, jog peržiūra būtų pagrįsta pagal šią nuostatą, nesant *force majeure* aplinkybių, privalo būti tenkinamos trys kumuliatyvios sąlygos³⁶. Kadangi ESTT minėtame ginče nenustatė, kad egzistuoja ypatingų aplinkybių sąlyga, ESTT nematė poreikio nagrinėti ar yra tenkinamos kitos Reglamento 20 str. 1 d. (b) p. nustatytos sąlygos, ypač, sąlyga dėl skolininko kaltės nebuvimo (ESTT 2013 m. kovo 21 d. sprendimas, 23 p.).

ESTT byloje *Thomas Cook Belgium* aiškino Reglamento 20 str. 2 d. taikymo sąlygas. Šioje byloje pagrindiniu peržiūros argumentu buvo teigta, kad valstybės narės teismas, kuris išdavė EMĮ neturėjo jurisdikcijos. Teikiant prašymą dėl peržiūros teismui buvo pateikta sutartis, pagal kurią jurisdikcija buvo suteikta kitos valstybės narės teismams. ESTT pabrėžė, kad ES įstatymų leidėjas Reglamente numatytą peržiūros procedūrą apribojo tik išimtinėmis aplinkybėmis. Dėl to šią nuostatą privaloma aiškinti siaurai ir griežtai (ESTT 2015 m. spalio 22 d. sprendimas, 31 p.).

Visų pirma, ESTT analizavo, ar EMĮ yra išduotas *akivaizdžiai neteisingai, atsižvelgiant į Reglamente nustatytus reikalavimus*. Pavyzdžiui, teismas, vadovaudamasis Reglamento 8 str., turi išduoti EMĮ kuo greičiau ir remdamasis tik A formoje pateikta informacija (A formoje kreditorius buvo nurodęs teismo jurisdikcijos nustatymo pagrindą). EMĮ skolininkui yra pranešama, kad EMĮ išduotas remiantis tik kreditoriaus nurodyta informacija, o teismas jos nepatikrino. Atsižvelgiant į Reglamento reikalavimus, ESTT nelaikė, kad EMĮ išduotas akivaizdžiai neteisingai (ESTT 2015 m. spalio 22 d. sprendimas, 34, 37-38, 43 p.).

Antra, ESTT analizavo ar EMĮ išduotas *akivaizdžiai neteisingai, dėl kitų „išimtinių aplinkybių“*. ESTT pažymėjo, kad Reglamento preambulės 25 p. vienu iš „kitų išimtinių

³⁶ Trys kumuliatyvios sąlygos: (i) egzistavimas ypatingų aplinkybių, dėl kurių skolininkas negalėjo pateikti prieštaravimo pareiškimo per Reglamente nustatytą terminą, (ii) skolininko kaltės nebuvimas, (iii) skolininkas turi veikti nedelsdamas. Bent vienos iš šių sąlygų neįvykdymas reiškia, kad skolininkas negali teigti, jog situacija atitinka šioje Reglamente nuostatoje nustatytas sąlygas (ESTT 2013 m. kovo 21 d. sprendimas, 24 p.).

aplinkybių“ pavyzdžiu yra įvardijama situacija, kad išduotas EMĮ buvo pagrįstas remiantis kreditoriaus A formoje pateikta neteisinga informacija. Tačiau, nepaisant to, skolininkas negalėjo nežinoti apie tokį sudarytą susitarimą dėl jurisdikcijos tarp jo ir kreditoriaus. ESTT pažymėjo, kad skolininkas galėjo įvertinti, kad kreditoriaus A formoje yra pateikta tikėtina neteisinga informacija ir pateikti prieštaravimo pareiškimą per Reglamente nustatytą terminą. Leidimas skolininkui prašyti peržiūrėti EMĮ reikštų, kad skolininkui būtų suteikta antra galimybė pateikti prieštaravimo pareiškimą. Be to, toks aiškinimas neleistų pasiekti Reglamente nustatytų tikslų. ESTT šioje byloje konstatavo, kad negalima laikyti, kad EMĮ yra išduotas akivaizdžiai neteisingai ir dėl kitų išimtinių aplinkybių (ESTT 2015 m. spalio 22 d. sprendimas, 45-51 p.).

Taigi, ESTT nesutiko su tuo, kad tokiomis aplinkybėmis kaip *Thomas Cook Belgium* byloje, skolininkas įgytų teisę į EMĮ peržiūrą dėl to, kad kilmės teismas neteisingai pasiskelbė, jog turi jurisdikciją, besiremdamas kreditoriaus A formoje pateikta tikėtina neteisinga informacija.

Iš tokio ESTT aiškinimo gali kilti papildomų klausimų. Pirma, ar visais atvejais, kai kreditorius pateikia klaidingą informaciją, o skolininkas praleidžia prieštaravimo pareiškimo terminą ir vėliau prašyme dėl peržiūros remiasi, kad kreditoriaus pateikta informacija yra klaidinga, bus pripažinta, kad skolininkas to negalėjo nežinoti ir turėjo veikti per Reglamente nustatytą terminą prieštaravimo pareiškimui pateikti. Antra, jeigu kreditorius nepilnai užpildė prašymo formą, pavyzdžiui, iš viso nepažymėjo teismo jurisdikcijos nustatymo pagrindų arba nenurodė įrodymų apibūdinimo, o teismas išdavė EMĮ, kyla klausimas ar tokiais atvejais galėtų būti pripažinta, kad EMĮ išduotas akivaizdžiai neteisingai atsižvelgiant į Reglamente nustatytus reikalavimus.

Dar kartą paminėtina ir *Eco cosmetics* byla, kadangi vienas iš klausimų, kurį ESTT nagrinėjo, buvo tiesiogiai susijęs ir su EMĮ peržiūra. Šioje byloje buvo iškeltas klausimas, ar tuo atveju, kai skolininkui EMĮ neįteiktas arba įteiktas netinkamai, nesilaikant Reglamente nustatytų minimalių reikalavimų, ir vėliau paskelbus EMĮ vykdytinu paaiškėja, kad skolininkas EMĮ negavo, ar skolininkas gali prašyti peržiūrėti EMĮ ir tokiu atveju EMĮ peržiūra pagal Reglamento 20 str. būtų galima kaip jo teisių gynimo priemonė. Jau buvo atsakyta, kad tais atvejais, kai EMĮ nebuvo įteiktas laikantis Reglamento 13-15 str. nustatytų minimalių reikalavimų, Reglamento 16–20 str. numatytos procedūros negali būti taikomos. Tačiau, ESTT plačiau kalbėdamas apie peržiūros procedūrą argumentavo, jog Reglamento 20 str. pavadinime yra pasakyta, kad peržiūra yra galima tik išimtiniais atvejais, kurie yra išsamiai išvardyti Reglamento 20 str., o neįteikimas tarp jų nėra nurodytas. Pagal Reglamento 26 str. visus aspektus, kurie Reglamente nėra aptarti,

reglamentuoja nacionalinė teisė ir Reglamentas pagal analogiją nėra taikomas. Šiuo atveju, kadangi pačiame Reglamente nėra numatyta kokiomis teisių gynimo priemonėmis gali pasinaudoti skolininkas, kai EMĮ paskelbus vykdytinu išaiškėja, kad EMĮ nebuvo įteiktas skolininkui laikantis Reglamento 13-15 str. nurodytų minimalių reikalavimų, tai reglamentuoja nacionalinė teisė (ESTT 2014 m. rugsėjo 4 d. sprendimas, 43-47, 49 p.).

Generalinis advokatas Y. Botas, pateikęs savo išvadą *Eco cosmetics* byloje irgi nesutiko su tuo, kad būtų leidžiama pagal analogiją taikyti Reglamento 20 str. Jo nuomone, tai prieštarautų Reglamento tekstui, be to siekiant užtikrinti skolininko teisę į gynybą, skolininkas turi turėti galimybę kilmės valstybės narės teisme pasinaudoti savarankiška teisių gynimo priemone, kad būtų galima įrodyti, jog jis negavo EMĮ, ir jeigu reikia siekti, kad EMĮ būtų pripažintas negaliojančiu (Generalinio advokato Y. Bot išvada, *Eco cosmetics*, 2014, 51-52 p.).

Taigi, tokiais atvejais bus taikoma nacionalinė teisė ir šalys yra nukreipiamos naudotis nevienodomis nacionalinėje teisėje numatytomis teisių gynimo priemonėmis.

Teisės doktrinoje ESTT sprendimas *Eco cosmetics* byloje susilaukia nemažai kritikos, kadangi pateikta ESTT argumentacija nėra automatiškai užtikrinamas aukštesnis skolininko procesinių teisių apsaugos lygis. Be to, tikėtina, kad skolininkui teks naudotis teisinio atstovavimo paslaugomis, nes specialiose interneto svetainėse nėra jokios konkrečios informacijos apie šį aspektą. E. A. Ontanu manymu, kitoks ESTT aiškinimas, pavyzdžiui, remiantis Reglamento 20 str. 1 d. (b) p., kad tai yra „ypatingos aplinkybės nesant skolininko kaltės“, būtų palengvinęs vienodą Reglamento taikymą, bendrą visoms valstybėms narėms. Taip pat, toks aiškinimas nebūtų sukėlęs praktinių sunkumų, individualizuojant tinkamą nacionalinę procedūrą. (Ontanu, 2017, p. 33-34). Kiti autoriai panašiais argumentais, kaip ir E. A. Ontanu, kritikuoja ESTT sprendimą *Eco cosmetics* byloje (Goris, 2020, p. 1197).

Darbo autorės nuomone, tokiais atvejais iš ties būtų pageidautina nustatyti vienodą mechanizmą (teisių gynimo priemonę) pačiame Reglamente, pagal kurį skolininkas galėtų kreiptis dėl tokių padarytų pažeidimų, kai EMĮ jam nėra įteiktas arba įteiktas netinkamai, nesilaikant Reglamente nustatytų minimalių reikalavimų ir paskelbus EMĮ vykdytinu paaiškėja, kad skolininkas EMĮ negavo. Tai padėtų užtikrinti ir efektyvesnę skolininkų apsaugą tokiais atvejais, be to, kai skolininkas niekada nebuvo informuotas apie vykstančią procedūrą ir apie išduotą EMĮ, jis turėtų turėti galimybę lengvai, t. y. pagal visose valstybėse narėse esančią vienodą tvarką, užginčyti EMĮ, net ir po to, kai EMĮ buvo paskelbtas vykdytinu. Tačiau, Reglamente nėra numatyta teisių gynimo priemonė tokioje situacijoje ir atsižvelgiant į ESTT sprendimą bent jau kol kas tokiais atvejais bus taikomi

nacionalinėje teisėje numatyti mechanizmai. Pažymėtina, kad *Eco cosmetics* byla buvo paskata pakeisti EINS reglamento 18 str. 1 d. (a) p. įtraukiant nuostatą, kad jeigu atsakovui ieškinio forma nebuvo įteikta jis galėtų prašyti peržiūrėti teismo sprendimą. Kaip pažymi Komisija, siekiant užtikrinti, kad skolininkas galėtų pareikšti apie tokius pažeidimus pagal ES teisę, Reglamento 20 str. numatytos peržiūros sąlygos ateityje taip pat turėtų būti patikslintos atsižvelgiant į naujesnes, 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje 19 str. nuostatas ir į EINS reglamento 18 str. nuostatas, be to tai padėtų padidinti civilinio proceso teisės aktų nuoseklumą ES lygmeniu (Komisijos ataskaita, 2015, p. 9-10).

Dar kartą paminėtina *Catlin Europe* byla, nes ji buvo tiesiogiai susijusi ir su EMĮ peržiūra. Šioje byloje, prašymas dėl peržiūros grįstas aplinkybe, kad pažeidžiant Įteikimo reglamento 8 str. 1 d., skolininkas nebuvo informuotas naudojant Įteikimo Reglamento II priede pateiktą standartinę formą apie savo teisę atsisakyti priimti dokumentą. A forma buvo parengta ta kalba, kurios skolininkas negalėjo suprasti ir manė, kad tai yra „išimtinės aplinkybės“ kaip suprantama pagal Reglamento 20 str. 2 d. ESTT pasirėmė *Eco cosmetics* byla ir konstatavo, kad nesilaikius dokumentų įteikimo reikalavimų, EMĮ negali tapti vykdytinu ir nėra pradedamas skaičiuoti Reglamente nustatytas terminas, per kurį skolininkas turi pareikšti prieštaravimo pareiškimą. Taigi, klausimas dėl EMĮ peržiūros pagal Reglamento 20 str. negali kilti (ESTT 2018 m. rugsėjo 6 d. sprendimas, 53-54 p.).

Byloje *Flight Refund* kilo klausimas, ar EMĮ, kuris buvo išduotas pažeidus Reglamento reguliavimo sritį arba institucijos neturinčios tarptautinės jurisdikcijos gali būti peržiūrėtas *ex officio*. Buvo pažymėta, kad jeigu kilmės valstybės narės teismai neturi jurisdikcijos pagal Briuselis I reglamentą, nereikia automatiškai pagal analogiją su Reglamento 20 str. peržiūrėti EMĮ, dėl kurio skolininkas pateikė prieštaravimo pareiškimą. Reglamento 20 str. numatyta galimybė peržiūrėti EMĮ taikoma tik tuo atveju, jei skolininkas per Reglamento 16 str. 2 d. nustatytą terminą nepateikė prieštaravimo pareiškimo (ESTT 2016 m. kovo 10 d. sprendimas, 69-70 p.).

Atsižvelgiant į visus šiuos sunkumus, su kuriais iki šiol buvo susidurta aiškinant ir taikant Reglamento 20 str., manytina, kad šio straipsnio nuostatas vertėtų dar labiau patikslinti. Ypatingai Reglamento 20 str. 2 d., o taip pat ir šiame straipsnyje pateiktos sąvokos „išimtinės aplinkybės“ reikšmę, kurioms esant EMĮ peržiūra galėtų būti pateisinama. Tai palengvintų nuoseklų šios Reglamento nuostatos aiškinimą, o vienoda nacionalinių teismų praktika prisidėtų prie vienodo Reglamento taikymo. Reikėtų paminėti, jog teismai pateikę prejudicinius klausimus žinojo, kad Reglamente pateiktą sąvoką

„išimtinės aplinkybės“ reikia aiškinti siaurai bei griežtai. Tačiau netgi ir teisės doktrinoje nėra vienareikšmiško atsakymo kokios aplinkybės galėtų pateikti į „išimtinių aplinkybių“, kurios galėtų būti EMĮ peržiūros sąlyga, sąrašą, nes Reglamente nėra numatytos „išimtinių aplinkybių“ sąvokos ar apibūdinimo. Būtent tai ir sukėlė teismams sunkumų (ESTT 2015 m. spalio 10 d. sprendimas, 24 p).

Kitas aspektas, Reglamente nėra nustatytas joks laiko terminas per kurį galima pateikti prašymą dėl EMĮ peržiūros. Pavyzdžiui, Nyderlandų įgyvendinimo akte buvo nustatyta, kad Reglamento 20 str. 1 d. atžvilgiu sąvoka „nedelsiant“ reiškia keturias savaites. Šis keturių savaičių laikotarpis Nyderlandų įgyvendinimo akte buvo nustatytas ir Reglamento 20 str. 2 d. atžvilgiu. Taigi, abiem atvejais buvo įtvirtintas keturių savaičių terminas per kurį galima prašyti peržiūrėti EMĮ (Kramer, 2017, p. 7). Daugumoje valstybių narių toks terminas nėra nustatytas. Būtų pageidautina, kad pačiame Reglamente būtų įtvirtintas konkretus terminas per kurį galima pateikti prašymą dėl EMĮ peržiūros, nes tai padėtų pasiekti vienodumą ES lygmeniu. Be to, nesudarytų sąlygų valstybėse narėse skirtingai interpretuoti per kokį laikotarpį galima pateikti prašymą dėl peržiūros. Palyginimui, EINS reglamento senoji redakcija irgi nenumatė konkretaus termino per kurį galima pateikti prašymą dėl peržiūros. Tačiau, buvo padarytas pakeitimas ir nuo 2017 m. liepos 14 d. galiojančiame EINS reglamento 18 str. 2 d. yra nustatyta, kad prašymą dėl peržiūros galima pateikti per 30 dienų. Tokio vienodo termino nustatymas EMĮ atžvilgiu taip pat būtų pageidautinas.

IŠVADOS

1. Pagrindinės priežastys, lėmusios poreikį imtis veiksmų ES lygmeniu ir sukurti EMĮ procedūrą, buvo valstybėse narėse egzistuojančių procedūrų, skirtų neginčytinų reikalavimų išieškojimui, reikšmingi skirtumai. Be to, daugumos šių procedūrų nėra galimybės taikyti tarptautinio pobūdžio bylose. Iki Reglamento priėmimo, kreditoriai turėdavo imtis ilgų, sudėtingų ir brangių teismo procesų, net ir išieškant neginčijamas skolas tarptautinio pobūdžio bylose, dėl to 2006 m. gruodžio 12 d. buvo priimtas Reglamentas, kuris taikomas visose ES valstybėse narėse (išskyrus Daniją) nuo 2008 m. gruodžio 12 d. Reglamento pagrindinis tikslas yra visoje ES nustatyti greitą, paprastą, daug išlaidų nereikalaujantį, vienodą bei veiksmingą neginčytinų piniginių reikalavimų išieškojimo mechanizmą.

2. Pasirinktas tarptautinio pobūdžio bylos apibrėžimas Reglamente yra pernelyg siauras, neapimantis visų atvejų, kai byla turi tarptautinį pobūdį. Reikšmingas dabartinio apibrėžimo Reglamente trūkumas pasireiškia tuo, kad kreditorius gali būti priverstas pateikti prašymą dėl EMĮ išdavimo kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra abiejų šalių nuolatinė arba įprastinė gyvenamoji vieta, nors byla gali turėti aiškų tarptautinį pobūdį.

3. Valstybėse narėse, kuriose prašymai dėl EMĮ išdavimo yra teisingi tik vienam teismui, gali leisti labiau pasiekti Reglamente keliamus tikslus dėl procedūros supaprastinimo, pagreitinimo, išlaidų sumažinimo bei prisidėti prie vienodo Reglamento taikymo ir EMĮ procedūros efektyvumo užtikrinimo. Valstybės narės, kuriose prašymus dėl EMĮ išdavimo nagrinėja daugiau teismų, Komisijai turi pranešti tiksliai ir neklaidinančią informaciją kokiems teismams yra teisingi prašymai dėl EMĮ išdavimo, siekiant išvengti situacijų kai prašymai pateikiami nekompetentingiems teismams. Klaidingos informacijos (kaip Lietuvos atveju) paskelbimas Europos e. teisingumo portale neužtikrina Reglamente keliamų tikslų šiai procedūrai. Be to, Lietuvos atveju, aiškumo tikslais būtų naudinga pakeisti Įgyvendinimo įstatymo 20 str., jame tiksliai nurodant kokiems teismams yra teisingi prašymai dėl EMĮ išdavimo.

4. Elektroninis prašymų dėl EMĮ išdavimo pateikimas dar nėra plačiai naudojamas ES valstybėse narėse ir tai yra didelis trūkumas. Iniciatyvos dėl e-CODEX sistemos sukūrimo ES lygmeniu turėtų panaikinti kliūtis, trukdančias teikti prašymus išduoti EMĮ elektroniniu būdu, be to turėtų prisidėti prie EMĮ procedūros skaitmenizavimo. Tai padėtų labiau pasiekti Reglamente keliamus tikslus dėl procedūros supaprastinimo, pagreitinimo ir išlaidų sumažinimo.

5. Didelis skaičius prašymų, kai kuriose ES valstybėse narėse, gražinama papildymui arba trūkumų ištaisymui dėl nesumokėtų ar netinkamai sumokėtų teismo mokesčių. Europos e. teisingumo portale turėtų būti pateikta daugiau praktinės informacijos apie EMĮ procedūrai taikytinus mokesčius ir jų sumokėjimo tvarką (kadangi šį klausimą reglamentuoja nacionalinė teisė). Tai leistų pasiekti Reglamente keliamų tikslų – supaprastinti ir pagreitinti neginčytinų reikalavimų išieškojimą bei sumažintų teismų darbo krūvį.

6. Dauguma valstybių narių nesilaiko Reglamente nustatyto termino išduoti EMĮ „*paprastai per 30 dienų*“, o kai kurios – ypač nukrypo ir netraktavo šio termino kaip teisiškai įpareigojančio. Prie vienodo Reglamento taikymo visose valstybėse narėse ir EMĮ procedūros efektyvumo prisidėtų tikslesnės normos formuluotės įtvirtinimas Reglamente, kuria teismas būtų įpareigotas ne vėliau kaip per tam tikrą laikotarpį nuo prašymo pateikimo teismui, išduoti EMĮ. Tai padėtų užtikrinti vienodas sąlygas kreditoriams visoje ES ir leistų labiau pasiekti Reglamentu keliamą tikslą – pagreitinti neginčytinų reikalavimų išieškojimą.

7. Reglamento 8 str. įtvirtinta formuluotė „išnagrinėti ar reikalavimas atrodo pagrįstas“ yra kritikuotina, kadangi sudaro prielaidas ES valstybėse narėse skirtingai interpretuoti šią sąvoką. Valstybėse narėse, kuriose nacionalinė mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra yra priskiriama įrodymų pateikimo reikalaujančiam modeliui (angl. *evidence model*), teismai dažnai prašo kreditorių pateikti dokumentinius įrodymus ir jų vertimus siekiant įvertinti pareikšto reikalavimo pagrįstumą. Šį Reglamento straipsnį reikėtų patikslinti, siekiant vienodo Reglamento taikymo visose ES valstybėse narėse, tokiu būdu padidinant EMĮ procedūros efektyvumą.

8. Reglamento 20 str. nepakankamai tiksliai suformuluotos EMĮ peržiūros sąlygos. Šio straipsnio 2 dalies ir, ypač, joje pateiktos sąvokos „išimtinės aplinkybės“, kurioms esant EMĮ peržiūra galėtų būti leidžiama, patikslinimas, ir tikslaus termino, per kurį galima pateikti prašymą dėl EMĮ peržiūros, nustatymas, prisidėtų prie vienodo Reglamento aiškinimo ir taikymo bei EMĮ procedūros efektyvumo užtikrinimo.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Norminiai aktai

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija. *OJ C 321E*, p. 1.
2. Tarybos 2000 m. gruodžio 22 d. reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo *OJ L 12*, p. 1.
3. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą. *OJ L 143*, p. 15.
4. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 1896/2006 nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. *OJ L 399*, p. 1.
5. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. liepos 11 d. reglamentas (EB) Nr. 861/2007 nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. *OJ L 199*, p. 1.
6. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. lapkričio 13 d. reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. *OJ L 324*, p. 79.
7. Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OJ L 351*, p. 1.
8. Europos Parlamento ir Tarybos 2015 m. gruodžio 16 d. reglamentas (ES) 2015/242, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, ir Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. *OJ L 341*, p. 1.
9. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 29 d. direktyva 2000/35/EB dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose. *OJ L 200*, p. 35.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

10. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002). *Valstybės žinios*, 36-1340.
11. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (2008). *Valstybės žinios*, 137-5366.

Specialioji literatūra

12. Bohunova, P. (2008). Problematical Provisions of the Regulation Creating a European Order for Payment Procedure. Iš *Europeanization of the national law, the Lisbon Treaty and some other legal issues*. Brno: Tribun, p. 2-10 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/mps/bohunova_petra.pdf [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
13. Brazdeikis, A. (2014). Teisingumas ir nacionaliniai reikalavimai prašymui išduoti Europos mokėjimo įsakymą. *Teisė*, 90, p. 32-48.
14. Bučinskaitė, R. (2018). Civilinio proceso vienodinimas ir iššūkiai Europos Sąjungoje. *Regional Formation and Development Studies*, 25(2), p. 24-35, <https://doi:10.15181/rfds.v25i2.1742>.
15. Cladera, F.A. (2020). Armonizacion de la tecnica monitoria en Europa. El proceso monitorio europeo como punto de partida. *Cuadernos de Derecho Transnacional*, 12(2), p. 1217-1242, <https://doi.org/10.20318/cdt.2020.5670>.
16. Crifo, C. (2008). *Cross-Border Enforcement of Debts in the European Union, Default Judgments, Summary Judgments and Orders for Payment: Default Judgments, Summary Judgments and Orders for Payment*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International BV.
17. Dania, N. (2016). *The Practical Effect of the Regulation Nr. 896/2006 Regarding the European Payment Order: Legal Matters and Judicial Practice*. Master Thesis, Master of Science (MSc) in LLM, International Hellenic University. Thessaloniki. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://repository.ihu.edu.gr/xmlui/handle/11544/12451> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
18. Driukas, A. ir Valančius, V. (2009). *Civilinis procesas: teorija ir praktika. IV tomas*. Vilnius: Registrų centras.
19. Fiorini, A. (2008). Facilitating Cross-Border Debt Recovery: The European Payment Order and Small Claims Regulations. *The International and Comparative Law Quarterly*, 57(2), p. 449–465 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.jstor.org/stable/20488215> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
20. Gn., G. Y. (2014). Testing Transborder Civil Procedures in Practice: Findings from Simulation Experiments with the European Payment Order and the European Small Claims Procedure. Iš: Contini F. ir Lanzara G (sud.) (2014). *The circulation of agency in e-justice*, Dordrecht, Springer, p. 265-286 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.springer.com/gb/book/9789400775244> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

21. Goris, C. S. (2020). Bondora: Another Brick in the Proceduralization of the Consumers Substantive Rights. *Cuadernos Derecho Transnacional*, 12, p. 1187-1198, <https://doi.org/10.20318/cdt.2020.5667>.
22. Kramer, X. E. (2008). A Major Step in the Harmonization of Procedural Law in Europe: The European Small Claims Procedure: Accomplishments, New Features and Some Fundamental Questions of European Harmonization. Iš: Jongbloed, A.. W. (sud.) (2008). *The XIIIth World Congress of Procedural Law: The Belgian and Dutch Reports*, Antwerpen, Intersentia, p. 253-283 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1314727#references-widget [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
23. Kramer, X. E. (2010). Enhancing Enforcement in the European Union. The European Order for Payment Procedure and Its Implementation in the Member States, Particularly in Germany, the Netherlands, and England. Iš: Rhee, C.H., Ucelac A. (eds.) (2010). *Enforcement and Enforceability*. Antwerp, Intersentia, p. 17-39 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1620370 [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
24. Kramer, X. E. (2014). European Procedures on Debt Collection: Nothing or Noting? Experiences and Future Prospects. In: Hess, B., Storskrubb, E. (eds.) (2016). *EU Civil Justice Current Issues and Future Outlook*. Oxford: Hart Publishing, p. 97-121. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2507006>.
25. Kramer, X. E. (2018). Judicial Cooperation in Civil Matters. In: Kuijper P.J., Amtenbrink F. (eds.) *The Law of the European Union*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2018, p. 721-740. [interaktyvus] Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3206272 [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
26. Laužikas, E., Mikelėnas, V. ir Nekrošius, V. (2005). *Civilinio proceso teisė. II tomas*. Vilnius: Justitia.
27. Mikelėnas, V. (2001). *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia.
28. Molnar, J. (2017). For the 10th Anniversary of the European Order for Payment procedure. *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies* 1, p. 59-77 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=576719> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
29. Norkus, R. (2003). Teismo įsakymo procedūros teisinė prigimtis: lyginamieji aspektai. *Jurisprudencija*, 38(30), 77-90.

30. Norkus, R. (2004). Sumariniai procesai: samprata, požymiai, rūšys. *Teisė*, 51, 86-101.
31. Ontanu, E. A. (2017). *Cross-Border Debt Recovery in the EU: A Comparative and Empirical Study on the Use of the European Uniform Procedures*. Intersentia. <https://doi.org/10.1017/9781780687193>.
32. Peers, S. (2016). *EU Justice and Home Affairs Law: Volume II: EU Criminal Law, Policing, and Civil Law*. Oxford Scholarship Online, DOI:10.1093/acprof:oso/9780198776840.001.0001.
33. Rudevskā, B. (2012). Quality of Legal Regulation of Minimum Procedural Standards in European Procedures of Enforcement of Decisions: A Critical Analysis. In: Rozenfelds, J., Pleps, J. (eds.) (2012). *International Scientific Conference. The Quality of Legal Acts and its Importance in Contemporary Legal Space*. University of Latvia Press, 626-635. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Jur-konf_2012_Qualit-Legal-Acts.pdf [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
34. Storskrubb, E. (2010). *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered*. Reprinted. New York: Oxford University Press.
35. Storme, M. (1994). *Approximation of Judiciary Law in the European Union*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/Eu.Harmonis.Proced.intro.pdf> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
36. Storme, M. (2009). *Current issues of European civil procedure: which way for Europe?* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://biblio.ugent.be/publication/8624614/file/8624617> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
37. Vėbraitė, V. (2010). Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatančio Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, taikymo aspektai. *Teisė*, 77, p. 50-62 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/teisė/article/view/201/163> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].
38. Velicogna, M., Lupo, G., ir Ontanu, E. (2017). Comparative perspectives: Simplifying access to justice in cross-border litigation: The national practices and the limits of the eu procedures: The example of the service of documents in the order for payment claims. *International Journal of Procedural Law*, 7(1), p. 93-129 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/injprocdul7&i=93> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

39. Wagner, G. (2011). Harmonization of European Civil Procedure - Policy Perspectives. *SSRN*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1777233>.

40. Wilderspin, M. (2019). In: Article 81 TFEU. Kellerbauer, M., Klamert, M. (eds.) (2019). *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights: A Commentary*. Oxford University Press. DOI:10.1093/oso/9780198759393.003.170.

Teismų praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai

41. *Szyrocka* [ESTT], Nr. C-215/11, [2012-12-13]. ECLI:EU:C:2012:794.

42. *Banif Plus Bank Zrt.* [ESTT], Nr. C-472/11, [2013-02-13], ECLI:EU:C:2013:88.

43. *Novontech-Zala* [ESTT], Nr. C-324/12, [2013-03-21]. ECLI:EU:C:2013:205.

44. *Goldbet Sportwetten* [ESTT], Nr. C-144/12, [2013-06-13]. ECLI:EU:C:2013:393.

45. *Eco cosmetics* [ESTT], Nr. C-119/13 ir C-120/13, [2014-09-04]. ECLI:EU:C:2014:2144.

46. *Thomas Cook Belgium* [ESTT], Nr. C-245/14, [2015-10-22]. ECLI:EU:C:2015:715.

47. *Flight Refund* [ESTT], Nr. C-94/14, [2016-03-10]. ECLI:EU:C:2016:148.

48. *Catlin Europe* [ESTT], Nr. C-21/17, [2018-09-06]. ECLI:EU:C:2018:675.

49. *Profi Credit Polska S.A.* [ESTT], Nr. C-419/18 ir C-483/18, [2019-11-07], ECLI:EU:C:2019:930.

50. *Bondora* [ESTT], Nr. C-453/18 ir C-494/18, [2019-12-19]. ECLI:EU:C:2019:1118.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinių advokatų išvados

51. Generalinio advokato P. Mengozzi išvada, *Szyrocka*, Nr. C-215/11, [2012-06-28], ECLI:EU:C:2012:400.

52. Generalinio advokato Y. Bot išvada, *Goldbet Sportwetten*, Nr. C-144/12, [2013-03-06], ECLI:EU:C:2013:136.

53. Generalinio advokato Y. Bot išvada, *Eco cosmetics*, Nr. C-119/13 ir C-120/13, [2014-04-09], ECLI:EU:C:2014:248.

54. Generalinio advokato P. C. Villalon išvada, *Thomas Cook Belgium*, Nr. C-245/14, [2015-07-02], ECLI:EU:C:2015:442.

55. Generalinės advokatės E. Sharpston išvada, Bondora, Nr. C-453/18 ir C-494/18, [2019-10-31], ECLI:EU:C:2019:921.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

56. Vilniaus apygardos teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. L2-4354-464/2013.

57. Klaipėdos apygardos teismo 2015 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-111-163/2015.

58. Kauno apygardos teismo 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. L2-2600-273/2015.

59. Vilniaus apygardos teismo 2016 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-5086-565/2016.

60. Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eL2-3496-656/2017.

61. Kauno apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1963-413/2019.

62. Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1214-638/2021.

63. Klaipėdos apylinkės teismo 2018 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2VP-10421-642/2018.

Kiti šaltiniai

64. European Commission (1998). Proposal for a European Parliament and Council Directive combating late payment in commercial transactions (98/C 168/09).COM(1998) 126 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1998:168:FULL&from=EN> [žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d.].

65. Council of the European Union (1999). Presidency Conclusions - Tampere European Council. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/media/21059/tampere-european-council-presidency-conclusions.pdf> [žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d.].

66. Council of the European Union (2001). Draft programme of measures for implementation of the principle of mutual recognition of decisions in civil and commercial matters. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=%0bCELEX:32001Y0115\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=%0bCELEX:32001Y0115(01)) [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

67. European Commission (2002). Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation. COM(2002) 746 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/s/ssU1> [žiūrėta 2021 m. rugsėjo 20 d.].

68. European Commission (2004). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council creating a European order for payment procedure. COM(2004)173 final/3. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0173:FIN:EN:PDF> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

69. European Parliament (2005). Report on the Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council creating a European order for payment procedure COM(2004)0173 – C6-0006/2004 – 2004/0055(COD). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2005-0240_EN.html?redirect#title1 [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

70. Europos Sąjungos Taryba (2005). Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/s/ssVQ> [žiūrėta 2021 m. rugsėjo 20 d.].

71. European Commission (2006). Amended proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council creating a European order for payment procedure. COM(2006) 57 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [https://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2006/0057/COM_COM\(2006\)0057_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2006/0057/COM_COM(2006)0057_EN.pdf) [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

72. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė (2011). *Reglamento dėl Europos mokėjimo įsakymo taikymo praktinis vadovas*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=8afd86cf-73c5-4366-bf17-3aa99e208edf> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

73. European Commission (2013). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure and Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure. COM(2013) 794 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0173:FIN:EN:PDF> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

74. European Commission (2015). Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Regulation (EC) 1896/2006 of the European Parliament and of the Council creating a enforcement European Order for Payment Procedure. COM(2015) 495 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2015/0495/COM_COM\(2015\)0495_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2015/0495/COM_COM(2015)0495_EN.pdf) [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

75. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė (2019). *Europos mokėjimo įsakymas. Lietuva.* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/353/LT/european_payment_order?LITHUANIA&member=1 [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

76. European Commission (2020). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a computerised system for communication in cross-border civil and criminal proceedings (e-CODEX system), and amending Regulation (EU) 2018/1726. COM(2020) 712 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52020PC0712> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

77. European Commission (2020). Staff Working Document Impact Assesment Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a computerised system for communication in cross-border civil and criminal proceedings (e-CODEX system), and amending Regulation (EU) 2018/1726. SWD/2020/541 final. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020SC0541> [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

78. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė (2022). *Europos mokėjimo įsakymas.* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/41/LT/european_payment_order [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

79. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė (2021). *Europos mokėjimo įsakymo procedūros atveju taikomi teismo mokesčiai.* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_court_fees_concerning_european_payment_order_procedure-305-lt.do [žiūrėta 2022 m. balandžio 18 d.].

SANTRAUKA

Mokėjimo įsakymas ES civiliniame procese

Laura Jodeliukaitė

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1896/2006 (toliau – „**Reglamentas**“), nustatančiu Europos mokėjimo įsakymo (toliau – „**EMĮ**“) procedūrą, buvo sukurtas naujas ES teisinis instrumentas, skirtas palengvinti ir pagreitinti neginčytinų piniginių reikalavimų išieškojimą tarptautinio pobūdžio bylose. Siekiant geriau suvokti šį instrumentą, magistro baigiamojo darbo dėstomąją dalį sudaro trys pagrindiniai skyriai. Pirmame skyriuje yra nagrinėjama EMĮ genezė, priežastys, lėmusios poreikį ES lygmeniu priimti Reglamentą ir EMĮ procedūra siekiami tikslai. Antrame skyriuje analizuojama Reglamento taikymo sritis, esminiai su jurisdikcija susiję probleminiai aspektai. Atlikta analizė padėjo atskleisti tokius trūkumus kaip, pernelyg siauras tarptautinio pobūdžio bylos apibrėžimas Reglamente, bei identifikuoti praktikoje kylančias problemas, susijusias su jurisdikcija. Trečiojoje dalyje nagrinėjami pagrindiniai EMĮ procedūros etapai, aptariami šios procedūros privalumai ir trūkumai, atskleidžiamas probleminių Reglamento nuostatų aiškinimas pasitelkiant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – „**ESTT**“) praktiką. Taip pat, analizuojant šios procedūros teisinį reglamentavimą, ESTT praktiką ir kitus šaltinius, darbo autorė atskleidžia teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie gali turėti įtakos nevienodam Reglamento aiškinimui ir taikymui visoje ES bei galinčius mažinti EMĮ procedūros efektyvumą. Identifikuoti šie pagrindiniai teisinio reglamentavimo trūkumai: nuostata, nurodanti, kad teismas turi išnagrinėti ar reikalavimas atrodo pagrįstas, skirtingai interpretuojama valstybėse narėse, nustatytas nekonkretus terminas per kurį teismas turi išduoti EMĮ, nepakankamai tiksliai ir aiškiai suformuluotos EMĮ peržiūros sąlygos. Taip pat, identifikuoti kiti praktikoje kylantys probleminiai aspektai, kurie gali trukdyti pasiekti Reglamente keliamus tikslus EMĮ procedūrai. Darbo autorė pateikia išvadas dėl Reglamento nustatyto reguliavimo patobulinimo siekiant vienodo Reglamento aiškinimo ir taikymo ES valstybėse narėse taip padidinant EMĮ procedūros efektyvumą.

SUMMARY

Order for Payment in EU Civil Proceedings

Laura Jodeliukaitė

Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council (**the Regulation**) creating a European order for payment (**EOP**) procedure, introduced a new EU legal instrument to facilitate and accelerate the recovery of uncontested pecuniary claims in cross-border cases. With the aim of providing a better understanding of this instrument, the main part of the Master's thesis consists of three main chapters. The first chapter examines the genesis of the EOP, the reasons which created the need for a Regulation at EU level and the objectives pursued by the EOP procedure. The second chapter analyses the scope of the Regulation and the key issues relating to jurisdiction. The analysis made it possible to identify shortcomings such as the too narrow definition of the cross-border cases in the Regulation and to identify problems arising in practice in relation to jurisdiction. The third part examines the main stages of the EOP procedure, discusses the advantages and disadvantages of this procedure, and highlights the interpretation of problematic provisions of the Regulation through the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU). In addition, by analysing the legal framework of this procedure, the case law of CJEU and other sources, the author reveals the shortcomings of legal framework which may have an impact on the uneven interpretation and application of the Regulation across the EU, and which may undermine the efficiency of the EOP procedure. The following main shortcomings of the legal framework have been identified: the provision stating that the court has to examine whether the claim appears to be founded is interpreted differently in the Member States, the time limit defined within which the court has to issue the EOP is not specific, the conditions for the review of the EOP are not sufficiently precise and clear. Other problematic aspects arising in practice, which could hinder the achievement of the Regulation's objectives for the EOP procedure, were also identified. The author presents conclusions on how to improve the framework of the Regulation with a view to achieving a uniform interpretation and application of the Regulation in the EU Member States, thus increasing the efficiency of the EOP procedure.